

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Jeronýmova 10
371 15 České Budějovice

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

SYNTAKTICKÁ ANALÝZA BAROKNÍHO TEXTU

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Autorka diplomové práce: Petra Mondříková

Vedoucí diplomové práce: PaedDr. Jarmila Alexová, CSc., Filozofická fakulta JU,
Ústav bohemistiky

České Budějovice 2009

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci s názvem *Syntaktická analýza barokního textu* vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 3. dubna 2009

.....

podpis

Velmi bych chtěla poděkovat paní PaedDr. Jarmile Alexové, CSc., za odborné rady a pomoc při psaní diplomové práce a rovněž za příjemnou atmosféru strávenou na konzultacích.

ANOTACE
SYNTAKTICKÁ ANALÝZA BAROKNÍHO TEXTU

Tato diplomová práce se zabývá syntaktickou analýzou výkladového historického textu z konce 17. století, jehož autorem je Johan Florián Hammerschmid (1652-1737). Jedná se o kroniku s názvem *Historie klatovská*, jejíž první kapitolu zařazujeme do přílohy diplomové práce. Cílem našeho výzkumu je nastínění repertoáru formálních (gramatických a lexikálních) prostředků, jimiž barokní autoři vyjadřují významové vztahy v rámci souřadného spojení vět.

Gramatické a lexikální prostředky, užívané v námi analyzovaném dokumentu, porovnáme rovněž s prostředky současné češtiny.

ANNOTATION

SYNTACTICAL ANALYSIS OF BAROQUE TEXT

This thesis deals with syntactical analysis of interpretative historical text from the end of the 17th century whose author is Johan Florián Hammerschmid (1652-1737). It is a chronicle called *Historie klatovská* whose first chapter is part of the appendix in this work. The aim of our research is to outline the range of formal (grammatical and lexical) means which were used by Baroque authors to express semantic relations within a compound sentence.

Grammatical and lexical means, used in this analysed document, are also compared to the means of present Czech.

OBSAH

Úvod	9
1 J. F. Hammerschmid	12
1.1 Život a tvorba	12
1.2 Sémantická struktura <i>Historie klatovské</i>	14
2 Jazykové roviny <i>Historie klatovské</i>	19
2.1 Pravopisná rovina <i>Historie klatovské</i>	19
2.1.1 Interpunkční zásady <i>Historie klatovské</i>	22
2.2 Hláskoslovná rovina <i>Historie klatovské</i>	24
2.3 Morfologická rovina <i>Historie klatovské</i>	25
2.4 Transkripce	25
3 Syntaktická rovina <i>Historie klatovské</i>	27
3.1 Vývoj českého souvětí	28
3.2 Spojování vět	29
3.2.1 Spojení souvětí	29
3.2.1.1 Klasifikace souvětí	29
3.2.1.2 Syndetické a asyndetické spojení vět	30
3.2.2 Spojení textové	31
3.3 Typy souvětých spojení vět podle druhu mezipropozičních vztahů	32
3.3.1 Mezipropoziční vztahy externí	32
3.3.1.1 Sémantická paralelnost propozic	32
3.3.1.2 Mezipropoziční sémantická závislost	34
3.4 Významové poměry mezi větami	34
3.4.1 Syntaktická stavba souvětých spojení	35
3.4.2 Poměr slučovací (kopulativní)	36
3.4.2.1 Charakteristika slučovacího poměru	36
3.4.2.2 Spojovací prostředky slučovacího poměru	37
3.4.3 Poměr odporovací (adverzativní)	45
3.4.3.1 Charakteristika odporovacího poměru	45
3.4.3.2 Spojovací prostředky odporovacího poměru	46
3.4.3.3 Poměr konfrontační	54

3.4.4 Poměr stupňovací (gradační)	55
3.4.4.1 Charakteristika stupňovacího poměru	55
3.4.4.2 Spojovací prostředky stupňovacího poměru	55
3.4.5 Poměr vylučovací (disjunktivní)	59
3.4.5.1 Charakteristika vylučovacího poměru	59
3.4.5.2 Spojovací prostředky vylučovacího poměru	59
3.4.6 Vztah vysvětlovací (explikativní) a důvodový	61
3.4.6.1 Charakteristika vysvětlovacího vztahu	61
3.4.6.2 Spojovací prostředky vysvětlovacího a důvodového vztahu	61
3.4.7 Vztah důsledkový	63
3.4.7.1 Charakteristika důsledkového vztahu	63
3.4.7.2 Spojovací prostředky důsledkového vztahu	63
4 Přehled spojek a spojovacích výrazů užitých v <i>Historii klatovské</i>	66
4.1 Frekvence výskytu spojovacích prostředků v prvním dílu <i>Historie klatovské</i>	66
4.2 Výčet spojek a spojovacích výrazů užitých v <i>Historii klatovské</i>	69
Závěr	73
Seznam použité literatury	
Příloha – Hammerschmid, J., F., <i>Historie klatovská v sedm dílů rozdělená</i> , první díl: <i>O pohanstvu klatovském</i>	

Úvod

Historické texty nám poskytují nepřeborné množství zajímavých poznatků z různých jazykovědných oblastí, např. z hláskosloví, tvarosloví, slovo tvorby, lexikologie, stylistiky aj.

Téma diplomové práce s názvem *Syntaktická analýza barokního textu* spadá do lingvistické disciplíny *n a u k a o s k l a d b ě* (syntax). Cílem našeho zkoumání je nastínění přehledu formálních prostředků (gramatických a lexikálních), jimiž autoři barokní doby vyjadřují významové poměry mezi větami v rámci parataktického spojení vět.

K analýze využijeme kroniku Johana Floriána Hammerschmida s názvem *Historie klatovská*, která čítá na čtyři sta stran a vyšla tiskem v Praze roku 1699. Kopii tohoto historického dokumentu nám velmi ochotně poskytla zaměstnankyně Blatského muzea v Soběslavi paní Jana Líkařová. Manipulace s kronikou nebyla příliš jednoduchá, neboť vazba knihy je ve značně poničeném stavu, některé strany jsou nečitelné, jiné zcela chybí. Přesto tato skutečnost ještě více umocnila nevšední prožitek spojený s bádáním v tak autentickém barokním díle.

V naší diplomové práci se prolíná teoretická i praktická část, neboť k jednotlivým poznatkům uvádíme konkrétní příklady, které se v *Historii klatovské* vyskytují. Pokud se daný jev v námi analyzovaném textu neobjeví, použijeme příklady z odborné literatury.

Příklady jsou psány odlišným typem písma, v závorce uvádíme vždy stranu, na níž je možné analyzovaný jev v kronice vyhledat. Pro ukázkou námi zkoumaného historického textu zařazujeme první kapitolu dokumentu s názvem *Pohanstvo klatovské* do přílohy diplomové práce.

V prvních kapitolách práce se zabýváme literární osobností Johana Floriána Hammerschmida, jeho životem a tvorbou, rovněž velmi stručně nastíníme sémantickou rovinu *Historie klatovské*.

Následující kapitoly diplomové práce jsou věnovány stručnému výkladu vybraných jazykových rovin kroniky (pravopisná rovina, hláskoslovná rovina, morfologická rovina). Dále se zmíníme o elementárních poznatecích ze syntaxe češtiny, pracujeme s těmito termíny: hypotaktické a parataktické spojení vět, textové spojení,

významové poměry mezi větami, spojky a spojovací prostředky, koordinační a adordinační vztahy, syndetické a asyndetické spojení vět.

Podrobněji se zabýváme významovými vztahy v rámci souvětí, užitím jednotlivých spojek a spojovacích výrazů s různou sémantickou platností, rovněž také frekvencí jejich výskytu. Předpokládáme, že některé spojovací výrazy se již dnes neužívají, nebo působí značně zastarale, jiné však přetrvaly v nezměněné podobě s původním významem dodnes. Náš výzkum se týká nejen významových poměrů mezi větami hlavními, ale také vztahů mezi paralelními větami vedlejšími a vztahů v rámci textového spojení vět.

Odborná literatura se v klasifikaci významových vztahů (poměrů) značně liší. V diplomové práci dělíme poměry mezi větami hlavními a paralelními větami vedlejšími podle *Skladby češtiny* od Miroslava Grepla a Petra Karlíka na těchto šest základních typů: poměr slučovací (kopulativní), odporovací (adverzativní), stupňovací (gradační), vylučovací (disjunktivní), vysvětlovací (explikativní) a důsledkový.

Vztahy mezi větami hlavními a paralelními větami vedlejšími tradičně řadíme do sémantické paralelnosti propozic, kdy na sobě nejsou jednotlivé věty přímo závislé, stojí paralelně vedle sebe, jedna z vět nezasahuje do sémantické struktury věty druhé, avšak existuje mezi nimi jistý významový vztah.

Dále do diplomové práce zařazujeme tabulky, v nichž je uvedena četnost výskytu jednotlivých spojovacích prostředků v prvním dílu kroniky. Také rozlišíme, zda jsou spojovací prostředky užity v rámci spojení souvětěného, textového nebo v rámci spojení paralelních vět vedlejších. Získáváme tak přehled frekvence jednotlivých prostředků, jimiž jsou v *Historii klatovské* vyjadřovány významové vztahy. Na základě těchto poznatků je možné porovnat barokní stav jazyka s jazykem současnosti.

Jako základní odborná literatura nám při psaní diplomové práce slouží především výše uvedená publikace dvou významných českých lingvistů Miroslava Grepla a Petra Karlíka s názvem *Skladba češtiny* (Olomouc, 1998), dále *Mluvnice češtiny 3* (Praha, 1987) a v neposlední řadě studie *Vývoj českého souvětí* (Praha, 1960) od Jaroslava Bauera. Další literatura, ze které při psaní diplomové práce čerpáme, je uvedena v seznamu použité literatury.

Zkoumáním historických textů rozšiřujeme a prohlubujeme své vědomosti o současném stavu našeho mateřského jazyka, jenž prošel od dob svého vzniku velmi strastiplnou cestu.

Myslím, že v jazykovědné analýze *Historie klatovské* je možné pokračovat, nabízí se jistě rozbor významových vztahů mezi několikanásobnými větnými členy, jež s tématem naší diplomové práce velmi úzce souvisí. Rovněž mohou být podrobněji analyzovány ostatní jazykové roviny tohoto barokního textu, kterým jsme nevěnovali v našem výzkumu příliš pozornosti.

1 J. F. Hammerschmid

V této kapitole diplomové práce se věnujeme barokní spisovatelské osobnosti Johana Floriána Hammerschmida, který spolu s jinými literáty pobělohorské doby přispívá do jisté míry k rozvoji a zachování českého jazyka. Zmíníme základní životopisné údaje a data týkající se výše uvedeného autora. V další části kapitoly se zabýváme obsahovou strukturou *Historie klatovské*.

1.1 Život a tvorba

J. F. Hammerschmid se narodil 4. května 1652 ve Stodě, studoval na jezuitském gymnáziu v Klatovech, filozofii na jezuitské akademii v Praze a teologii v pražském arcibiskupském semináři. Roku 1677 byl vysvěcen a poté působil jako kaplan v Českých Budějovicích a farář v Kamenném Újezdě. Roku 1695 se stal děkanem a superiorem kaplanského domu v Klatovech, odtud byl povolán do Prahy, kde se stal roku 1696 rektorem arcibiskupského kněžského semináře. V roce 1698 byl jmenován vyšehradským a staroboleslavským kanovníkem, avšak měl i jiné čestné církevní hodnosti a tituly. Od roku 1710 působil jako farář kostela Panny Marie před Týnem, který nechal opravit a nově vyzdobit. J. F. Hammerschmid zemřel 4. ledna 1735 v Praze.¹

Převážná část rozsáhlého, latinsky a česky psaného díla je věnována regionální historii a pracím topograficko-hagiologickým. S velkou pílí shromažďoval Hammerschmid ze starších spisů a archivů materiál týkající se dějin obcí, památek a osobností. Věnoval se také lokální historii církevní. Do dobového proudu populárního dějepisectví se řadí nejen takto orientovaným zájmem předmětným, ale také mechanickým, tj. daným prostou časovou nebo věcnou souvislostí, způsobem podání a zpracování, absencí smyslu pro kritické prověřování shromážděných údajů i tendencí vyzdvihovat spolu s kulturním přínosem katolictví také moment češství.²

¹ Lexikon české literatury 2/I, H-J, Praha, Academia, nakladatelství Československé akademie věd 1993, s. 51, 52

² Tamtéž, s. 52

Podrobněji se Hammerschmid zabýval dějinami Českých Budějovic, Klatov, Plzně, Kutné Hory, Loun aj. Přínos spisů nacházíme zejména v dokladech z 15.-17. století (např. přepisy dnes ztracených archivních dokumentů nebo biografické údaje). Většina těchto prací zůstala však nevydána (např. latinský spis o dějinách Českých Budějovic odmítla roku 1715 tamní městská rada vydat; latinská historie augustiniánského kláštera v Třeboni z roku 1720 nevyšla, ačkoliv byla k tisku schválena) a je dodnes rukopisně zachována.³

Tématem velkého počtu Hammerschmidových historických prací je Praha. Tiskem z nich latinsky vyšlo rozsáhlé dílo o kostele a kapitule na Vyšehradě, spis o kláštorech sv. Jiří a sv. Ducha a rozsahově největší dílo *Prodromus Gloriam Pragensem* (*Posel slávy pražské*, 1723), které v popisných pojednáních o kostelích a kláštorech, významných stavbách, světských i duchovních hodnostářích, městské správě, sněmech, kultuře, pozoruhodných událostech a přírodních katastrofách zpracovává poznatky autorových četných rukopisných monografií. Drobný česky psaný spis s titulem starého přísloví *V Praze blaze, kdo má peníze* (1715) řadí do chronologického pořadí doklady děl starších autorů o pražském blahobytu.⁴

Balbínovské historické vlastenectví J. F. Hammerschmida se promítlo do jeho jediné tiskem vydané básně *Protheus Felicitatis et miseriae Čechicae, satyra* (1715) psané hexametrem v kuriózně pojaté latinsko-české makarónštině. V této skladbě připomínající momenty z české minulosti mísí autor pohled humorně satirický s elegickým rázem. Mezi další spisy patří např. hagiograficko-historický spis *Cruciger apostolicus, id est s. Andreas apostolus* (1689), dále *Discipulus, quem diligebat jesus, s. Joannes Evangelista* (1691), *Historie klatovská* (1699) a *Gloria et majestas Wissehradensis ss. Apostolorum Petri et pauli ecclesiae* (1700).⁵

V Ottově slovníku naučném je zřejmá pomíjivost a menší významnost Hammerschmidových spisů ve srovnání s jinými barokními autory.⁶

³ Lexikon české literatury 2/I, H-J, Praha, Academia, nakladatelství Československé akademie věd 1993, s. 52

⁴ Tamtéž, s. 52

⁵ Tamtéž, s. 52

⁶ Ottův slovník naučný, Desátý díl, Geus-Hedwiga, Praha, J. Otto 1896, s. 830, 831

1.2 Sémantická struktura *Historie klatovské*

Námi analyzovaná kronika vyšla tiskem v Praze roku 1699. Údaje potřebné pro psaní *Historie klatovské* čerpal J. F. Hammerschmid především z památek starších autorů, např. od Bartoloměje Paprockého, Václava Hájka z Libočan, Jana Klatovského a dalších.

S faktickými údaji v kronikách výše uvedených autorů J. F. Hammerschmid v mnohých případech nesouhlasí a uvádí přesnější datace jednotlivých historických událostí.

Kronika je rozčleněná do sedmi dílů, jež nesou tyto názvy:

- 1) *O pohanstvu klatovském*
- 2) *O původu křesťanstva klatovského*
- 3) *O prvním století věku křesťanstva klatovského*
- 4) *O druhém věku křesťanstva klatovského*
- 5) *O svatém obraze Panny Marie Rajské v údolí Vyjletovském*
- 6) *O zázračném obraze Panny Marie Klatovské krví se potící léta 1685*
- 7) *O divech a zázracích, které se staly při tom zázračném obraze Panny Marie.*

V jednotlivých částech kroniky se dovídáme o nejrůznějších událostech, které se staly v jihočeském kraji, potažmo v celé české zemi, v rozmezí více než tisíce let. Jedná se tedy o období mezi založením města Klatov a dobou krátce před tiskem Hammerschmidovy kroniky.

1) *O pohanstvu klatovském*

První díl kroniky je rozdělen do dvanácti kapitol a čítá na 35 stran. Údaje v tomto dílu se vztahují k předkřesťanskému období jižních Čech. Autor velmi podrobně popisuje paní Burku, jež pilně hospodaří, rozšiřuje a velebí svůj dvůr nedaleko Žaludové hůrky s názvem Bahnov. Dovídáme se o potomcích paní Burky, o dceři Klavtoce, mladším synu Tuhoni a starším synu Krasoni, který v nedospělém věku umírá. Dále jsou líčeny různé zázračné události a jevy spojené s modloslužebností, např. bohové skrze zakalenou vodu ve studánce Klatovce nemocnému předpovídají brzké úmrtí, naopak skrze čistou vodu předurčují dlouhý život.

Rozsáhlá část prvního dílu je věnována Klavtoce a jejímu manželu Čimislavovi, s kterým si u studánky Klatovky buduje vlastní dvůr s názvem Klatovčany. Matce se však po dceři stýská, rozhodne se tedy o vystavění nového dvora blízko studánky, který je pojmenován jako Studenec. Původní matčino sídlo Bahnov je k hospodaření darováno synu Tuhoni. V roce 797 je Klavtokou a Čimislavem vystavěn nový dvůr na místě, kde nyní stojí farní kostel v Klatovech, jedná se o základ budoucího slavného města. Paní Burka v blízké době umírá.

Tuhoň se po smrti matky přestěhuje do dvora poblíž studánky Klatovky a uzavře přístup k čisté a zdravé vodě pro okolní obyvatele. Tento troufalý čin vyvolá četné rozepře, avšak díky Čimislavovi je voda opět přístupná všem. Klatovčanský dvůr se velmi rychle rozrůstá a počíná vznikat město Klatovy. Čimislav brzy umírá a Klavtoka, jež přijala jméno po studánce, se stará o zvelebení města a dává Klatovy obehnat hradbami. Klatovka je v prvním dílu líčena jako pohanská uctíváčka model. Burčina dcera zanedlouho rovněž umírá a plní svou poslední vůli, nejstaršímu synu Klatovčanovi odevzdává Klatovčanský dvůr, syny Vostrodice, Rejhana a Luba vyplácí penězi, dcerám povolí vdavky.

2) *O původu křesťanstva klatovského*

Druhý díl zahrnuje třináct kapitol a obsahuje 34 stran. Kolem roku 946 se pánem na Studenci stává Rohmil, jenž s manželkou Slavonkou vychovává syny Bohzděcha a Vitana. Oba bratry posílá otec v dospělém věku do Prahy za vzděláním, roku 967 se dostávají ke dvoru knížete Boleslava.

V druhém dílu je také velmi výstižně popsáno zvolení Vojtěcha za pražského biskupa. Oba pohanští bratři se postupně seznamují s křesťanskými zásadami katolické víry, v roce 981 přijímají od samotného biskupa Vojtěcha v přítomnosti Boleslava svatý křest.

Bohzděch a Vitan přemýšlejí, jak rovněž své rodiče na křesťanskou víru obrátit. Po dohodě odjíždí Vitan z Prahy navštívit otce a matku do Klatov. Vitan velmi výstižně odpovídá na otázky rodičů a ostatních přísedících týkající se otázek pohanství a křesťanství. Klatovy se dovídají o křtu obou bratří. Po návratu Vitana do Prahy posílá Vojtěch kněze Světislava do Klatov, aby se pokusil přivést tamní bezvěrce na křesťanskou víru. Setkává se však jen s výsměchem a pohrdáním. Po dlouhém vysvětlování oba rodiče i další Klatovští svatý křest přijímají. Z tohoto důvodu je nutné

vystavět první křesťanský kostel v místě, kde stojí pohanská zbožnice, tato myšlenka však vyvolá další vlnu nevole a vzpoury, propuká bitva mezi pohanskými a nově pokřtěnými obyvateli Klatov. Po porážce pohanstva se oba zneprátelené tábory na krátkou dobu usmiřují.

Křesťané zasílají do Prahy žádost o posláni kněze, který by nově vystavěný kostel posvětil. Spolu s ním do Klatov přichází kněžstvo a žactvo. Vystavěním školy i obydlí pro kněží a žáky se začíná křesťanská víra rychle šířit. Tyto skutky však podle nepokřtěných klatovských obyvatel pobouří pohanské bohy, mnozí křesťané jsou v pokušení navrátit se k původnímu uctívání model. Přicházejí další rozbroje a nepokoje mezi oběma nesmiřitelnými tábory. V závěru druhého dílu se dovídáme o smrti Rohmila, kněze Světlava a Boleslava.

3) *O prvním století věku křesťanstva klatovského*

Třetí díl je rozdělen do dvanácti kapitol stejně jako díl první a čítá na 43 stran. Na počátku tohoto dílu je uveden odkaz na Jana Klatovského, jenž roku 1599 píše historicky méně věrohodnou knihu o Klatovech, a na další prameny, které se zabývají historií tohoto města. Dále se dovídáme o rozbrojích, které vyústily ve výstavbu nového kostela pro klatovské obyvatele, prvním farářem ve městě se stává kněz Votík, který dokázal poslední z pohanů obrátit na křesťanskou víru.

Poté se autor zmiňuje o dvou příjezdech knížete Oldřicha do Klatov, několika vojenských událostech a příchodu dominikánů. Dalším významným počinem ve městě se stává vystavění nového kostela a kláštera sv. Vavřince. Městu vládne kníže Theobald a poté jeho syn.

4) *O druhém věku křesťanstva klatovského*

Čtvrtý díl kroniky obsahuje deset kapitol a má 76 stran. Autor zde velmi citlivě připomíná tragické události klatovských obyvatel, kteří byli nejednou postiženi velkými požáry, morem, hladem, válkami a povodněmi. O těchto pohromách píše také Václav Hájek z Libočan.

V Klatovech musí být z důvodu úmrtí mnoha lidí vystavěna kostnice. Lid je sužován hladem a bídou. Jednou z nejvýznamnějších událostí je výstavba nového kostela na Žaludové hůrce (r. 1331), jež je v roce 1464 vojáky vyloupen a zničen, v roce 1527 zrenovován a poté opět zbořen.

Dále jsme informováni o situaci v celé české zemi za panování krále Václava, o počátcích husitských válek, o Janu Žižkovi, který je líčen jako kacír a prapůvodce krveprolití a všeho zlého. Mnoho křesťanů v důsledku husitských válek zahynulo. Při čtení tohoto dílu je patrná jistá tendenčnost Hammerschmidova pojetí husitského období. Rovněž jsou předkládána historická fakta o bitvách svedených mezi klatovskými obyvateli a Bavyry.

V celém Hammerschmidově díle se události v okolí Klatov odehrávají na pozadí společenské a politické situace v české zemi.

Město Klatovy v roce 1558 postihuje další velká povodeň, jež páchá mnoho škod. Dále je velmi stručně přiblížen způsob a okolnosti vlády Jiřího z Poděbrad, Ferdinanda I., Maxmiliána, Rudolfa II., Matyáše, Ferdinanda II. a Ferdinanda III. Autor čtenáře seznamujeme s krutou válkou vedenou se Švédy a s dalšími nepřístupnostmi, které město zažilo.

J. F. Hammerschmid důsledně popisuje rozsáhlé požáry, které město v historii sužovaly (r. 979, 1001, 1227, 1464, 1520, 1541, 1546, 1556, 1579, 1580, 1583, 1615, 1642, 1669) a napáchaly tak mnoho škod na životech, majetku i církevních stavbách. Prapůvod neštěstí seslaného na Klatovy je autorem vysvětlován s odkazem na biblické postavy a události.

5) *O svatém obrazu Panny Marie Rajské v údolí Vyjetovském*

Tento díl je nejkratší, obsahuje pouze dvě kapitoly a 19 stran. Dovídáme se o nejrůznějších zázracích, které se udály při svatém obrazu Panny Marie potícího se krví a při jejím zjevení před svatým obrazem. Pod česky i německy psanými výpověďmi jsou podepsáni nejrůznější svědkové této události, prostí lidé, církevní i světské hodnostáři.

6) *O zázračném obrazu Panny Marie Klatovské krví se potící léta 1685*

Šestý díl je rozčleněn do dvanácti kapitol a čítá na 70 stran. V tomto dílu jsou uvedena svědectví mnoha vážených i prostých osob týkající se zázračných událostí, jež se v Klatovech odehrály. Dále je předkládána latinsky psaná korespondence mezi arcibiskupem a klatovským magistrátem i její stručné vysvětlení, či spíše autorův komentář.

7) *O divch a zázracích, které se staly při tom zázračném obraze Panny Marie*

Tématika předcházejících částí se rozvíjí i v tomto dílu, který obsahuje 71 stran, opět jsme informováni o zázracích, které koná obraz Panny Marie, např. uzdravení nemocných (opaření, zimnice), tělesná i duševní postižení (slepota), vzkříšení mrtvých, nalezení vodních pramenů, zahnání ďábelských pokušení aj.

Dále jsou uvedeny výčty darů, které věnují mnozí klatovští obyvatelé i lidé z blízkého okolí (např. zlaté prsteny, perly, krucifixy, koruny, kalichy, stříbrné předměty).

2 Jazykové roviny *Historie klatovské*

V této části diplomové práce se zabýváme jednotlivými jazykovými rovinami (pravopisná, hláskoslovná a morfologická) námi analyzované kroniky. Stručně nastíníme některé jevy a poznatky, které jsme při čtení *Historie klatovské* získali.

2.1 Pravopisná rovina *Historie klatovské*

Námi analyzovaná kronika je psaná podle zásad bratrského pravopisu, jenž se ustálil v 16. století a přetrval až do počátku národního obrození.

Tomuto pravopisnému systému předcházela nedokonalý pravopis spřežkový, kterému byla vytykána jeho značná nejasnost (např. slovo *drzel* bylo možné číst jako *dřel* i *držel*). Základem bratrského pravopisu je pravopis diakritický, z něhož byly převzaty hlavně zásady týkající se označování palatálních souhlásek *č, ř, ž* (s háčkem místo starší tečky) a dlouhých samohlásek *á, é, ý* apod.⁷

Měkkost souhlásek *č, ř, ž* je v *Historii klatovské* vyjádřena jak háčkem (*pročež, společně, rozličné, s Rodiči, věčné, při tom Křtu, Máteř, zemřelých, požádaná, když, kterýžto, Pražském, žádosti, Nábožný*), tak pomocí dříve užívané spřežky *cž, rž* (*Cžlány, Cžeské, Cžepicemi, Cželed, Cžest, skrze Ržeky, Ržádu*), z uvedených příkladů je patrné použití spřežky ve slovech, jejichž počáteční písmena jsou velká. Pro *š* je užíván speciální znak *ff* (spřežka), po němž v kronice následuje tvrdé *y* (*ffyroce, schopněgffý, rozffyřowali, potěffyti, pospjffyl, zmůžilegffý, slyffýce, lepffý*). Tento znak přepisujeme pro naše účely v dalších kapitolách diplomové práce souhláskou v dnešní podobě.

Po souhláskách *c, s, z* je vždy psáno tvrdé *y* (*k Srdcy, Ochráncy, Otcy, na Koncy, Potomcy, věcý, od Cýsaře, Cyhlami, k Nocy, býti musyla, sylně, ohlásyl, nosyli, w husytských časech, zysk, pocházy, s penězý, wozylo, nocy, w nedostatcých*), dále je písmeno *y* užito ve funkci spojky *i* (*bázně y temnosti, ale y on sám, Ruce y Nohy, pro ochranu opatřiti y pro ně Domek wystawěti, nebo y Nemocným, sem y tam, půtky y mordy*).

⁷ Cuřín, F., Vývoj spisovné češtiny, Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1985, s. 47

Dále se v *Historii klatovské* objevují zdvojené souhlásky, např. *Radda, Hauffem, Klattowského, rozffaffný, summu Zlata a Peněz, přitreffilo, dauffegte*.

Souhláska *j* je v kronice tištěna písmenem *g* (*obyčege, gefftě, gméno, ginj, giž, byl gest, sylněgffý, gegjho, přigezdu, z Wogny, po gidle, stogj, Pokog, wygel*), tato zásada však není dodržena v superlativu adjektiv a adverbii (*neypředněgffý, neymladffý, neymocněgffý, neywětffý, neybližffý, neystarffýmu, neylepffý, neyoswjceněgffý, neywjce, neyponjženěgi, neyslawněgi*). Našli jsme však doklad nedodržení této zásady ve slově *negspjffe*.

Hlásky *v* je nahrazena písmenem *w* (*Wynakládati, Žiwobytj, w postawě, na Hlawě, w lewé Ruce, zawěffené, na Twář, potwrzenj, mluwiwal, wyprawowati, Swatá Wjra, při wětiwě, w rági, Wladařstw, wffychni, wychwalowal, neswozowal, Swětislaw, swolaw*).

Kvantita samohlásek je naznačena čárkou, v případě vokálu *u* kroužkem (*žádný, při té Studánce, Přátelský, rozumný, s pláčem, k západu, lůžko*), pouze dlouhé *í* je psáno jako hláska *j* (*nynj, poslednj pořizenj, pohnutj, do polednjho, zlaté Kopj, bljž, Djtě, Narozenj, Božj, Ržjmského, panowánj*).

Počáteční *u* je tištěno jako *v* (*Vstawičně, pro vzdrawenj, k vctěnj, vžjwal, včeněgffý, vkrutného, vrozenost, vtrpně, vprimnosti, vgjmal, vdeřil, vslyffew, vhlidal, vkřižowaného, vzřeli, vsaudilo se, vstanowili, vděliti*).

Diftong *ou* je v kronice psán jako *au* (*Kotauč, Sausedé, padnauce, poraučeli, maudře, pohodlnau, před Modlau, traubiti, připaušftěli, wraucně, hrnaucých, otcowskau, Dlauhý, s laupežj, rozmlauwati, okrauhlých*).

Námi analyzovaný dokument obsahuje další zajímavé jevy, např. některá substantiva jsou psána s velkým počátečním písmenem, aniž by se jednalo o propria (*Města, Spis, Domy, Pawlače, Měffec, do Ržeky, Daně, k Wjře, od Nábožného Kněze, na některau Neděli s Czeledj*).

U některých podstatným jmen se vyskytují dubletní tvary v psaní velkých písmen (pro označení téže skutečnosti je užit různý grafický zápis), např. *Gména – gméno*. Z tohoto poznatku usuzujeme, že pravidla pro psaní velkých písmen u substantiv a adjektiv nejsou jednotná. Pokud autor cítí, že má daný lexém větší sémantickou platnost, volí pro zápis velké písmeno.

Substantiva vzniklá skládáním (kompozita) jsou v kronice tištěna zajímavým způsobem, první část složeniny je k druhé připojena pomocí rovnítka, např. *Modlo=Služebnost*, *Libě=hradě*, *prwo=počatného*, *Arcý=Biskup*, *modro=bjlý*, *Arch=Angela*, *Staro=Boleslawskeho*.

Totalizující zájmeno *všechen* je ve spojení s předložkou tištěno v *Historii klatovské* bez mezery, např. *wewffem*, *sewffý*, *odewffech*, *sewffemi*, opět však můžeme narazit na nedůslednost v zápisu (*ze wffech* – *zewffech*). Tato zásada se v některých případech týká také spojení předložky s osobním zájmenem (*splodil snj syna*, *snimi*, *aby se tam snjm wyprawiti hleděl*).

V kronice se vyskytují rovněž slova cizího původu, nejčastěji přejatá z latinského nebo řeckého jazyka, která jsou tištěna odlišným typem písma (*Novembris*, *Titul*, *Doktor*, *Chronologia*, *Historia*, *Magister*).

Dále se objevují velmi dlouhé pasáže psané latinsky nebo německy, v těchto případech se jedná nejčastěji o úřední dopisy, poděkování, citáty, vzkazy, svědectví apod.

J. F. Hammerschmid svá tvrzení v některých případech zpřesňuje, doplňuje či dokládá údaji uvedenými v kulatých závorkách, např. *Že se wffak w nj mnoho nedostatku nachází / gak w Hystorycké pořádnosti / tak y w poznamenánj Let (o čemž Jan Klatowský w swé Předmluwě se přiznává) řkaucý / že Léta / a mnohý Abbreviatury nemohl přečisti (a že z paměti sobě přigda Domu poznamenával co přečetl) pozůstalo nám nemalá práce / abychom Chronologii spořádali / a gruntowně Hystoryckau prawdu wynalezli / a oznámili* (s. 73).

Také si můžeme všimnout odkazů na knihy Bohuslava Balbína, Bartoloměje Paprockého, Václava Hájka, Jana Klatovského, Bartoloměje Katolického, Daniela Erasma Račanského z Račindorfu a na starší prameny, z nichž autor čerpal potřebné informace pro psaní *Historie klatovské*, např. *Zakusylo Město Klatowy zase ffkodu od geho Lidu Woganského w témž Létě 1464 dle poznamenánj Hystoryka Paprockého/ dj on: Aukladem týchž Nepřátel shořelo Předměsti Laubské až do Mlegna z obauch stran w Sobotu před Swatau Trogicy po hodině 10* (s. 159, 160).

V kronice se vyskytují i další méně významné pravopisné jevy, kterým však nebudeme věnovat další pozornost.

2.1.1 Interpunkční zásady *Historie klatovské*

V námi analyzovaném barokním dokumentu jsou užitá následující interpunkční znaménka: lomítko, tečka, dvojtečka, středník a vykřičník.

Lomítko má v určitých případech funkci dnešní čárky, resp. funkci, která se týká grafického oddělení dvou vět (v hypotaktickém i parataktickém spojení vět), např. *Dwaum swým dcerám dowolenj dala / aby se kdykoliw Żenichowé / genż se giż ohlaffowali / vsyłowati budau / Wdāti mohli / a Klatowy gim za Mateřský podjl darowala* (s. 31), jindy je užito k formálnímu oddělení několikanásobných větných členů, např. *Tuhoň pak gsauce urputilý / a wysokomyslný / na té Cżimislawowé Raddě dlauho přestati nechtěl ...* (s. 19, 20).

Dvojtečku autor volí nejčastěji v místech, kde cítí jistý významový předěl, ale nechce však ještě souvětí z obsahového hlediska ukončit, např. *Mluwil také k Pohantum d’ábel skrze Modly na gegich Otázky: proti Křestianům pak wždycky byl němý* (s. 60). Dvojtečka je rovněž užitá v místech, kde by text v důsledku svého rozsahu ztrácel přehlednost. Dále slouží k připojení přímé řeči, např. *Po něm panował Albrecht Cýsař / a Král Cžeský / Pán byl welmi wdatný / a hrdinský / o němżo se spráwa činj: že ne tak brzo Meč swüg od sebe složil / na němżto Králowská Pečet wyrýtá byla / pro spēšnost pečetěj / gsauce pak tázán od swých wěrných / na příčinu / pročby tak činil: odpowéděl: to má býti znamenj mých zachowání posluſſenstwj / kdoby wſſak nechtěl toho Sekrytu mého poslechnauti: tehdy druhý konec Meče / to gest ſſpjce musý zakusyti* (s. 136).

Některé větné celky jsou natolik rozsáhlé, že čtenář musí dekódovat jednotlivé významové vztahy mezi větami velmi důsledně a pečlivě, jinak v textu ztrácí návaznost a sémantickou souvislost. Pro doložení obtížné interpretace uvedeme tři příklady rozsáhlých souvětí s původní interpunkcí:

- 1) *Diablowé widauce / že se gim ſſálenj dobře wede / aby k swé cti wjcegi / a wjceg Lid wábili / Nemocným které vznali že z té Nemocy newygdau / hustě Wodu kalili: kteřj pak vznali že se wzdrawugj (neb d’áblowé bystřegi to / než Lékaři wyskaumati mohau) těm čistotnau co Křįſſtal necháwali / a nic gim Wodu neměnili* (s. 10).

- 2) *Leta Páně 791. po wegfs dotčené smrti Krasoně staršfýho Syna Burkowého / genž w dospělém wěku Mládenc vmřel / Czimislaw z Bytyżowého Rytjřského Rodu / rozšfaffný / a maudrý Mládenc / genž při Bytyżowi Přjteli swém / od swého Dětinstw byl / pilně mu až do gehu smrti / y Pani Burce Manželce gehu / potom Wdowě / y Dětem slaužiw / nynj pak Czeleď / y celého Dwora hospodářstw sprawugjc / hleděl Panně Klatowce na službu / nebo Klawtoka magjcý třiceti dvě Léta wěku swého / welice giž také w hospodářstw Domácým gsauce wycwjčena (s. 12).*
- 3) *Gjž se w temnostech / a w mrákotách Pohanských gasniti počalo / a přišfel winšfowaný čas / w němž Swětlo Swaté Křestianské Wjry swými Papršfkami welmi hustě / a temně zamračena Myšflenj Pohanstwa Klatowského proráželo / y bázeň Božj Srdce gegich se dotýkala / aby se prawého Boha Nebes / a Země Stwořitele báli / a gemu samému / gakožto neymocněšfýmu Pánu / a sprawedliwému Saudcy / gednomu každému podle skutkůw swých odplacugjcýmu / se klaněli: Modlám pak / gakožto Obrazum dábelškým / a Obludám Bohu rauhawým / y Lidskému Pokolenj šfkodliwým / aby žádné cti nedáwali / nybrž gakožto mdlý / a dokonce žádnau Moc / gak proti Duffy / tak proti Tělu (pokudž Bůh gim gi nedáwa) nemagicý / potupowali / a zawrhowali (s. 46).*

Jak již bylo řečeno dvojtečka a středník jsou užívány jednak k formálnímu oddělení dvou vět, jež jsou v určitém významovém vztahu (jedna věta druhou rozvíjí, popř. doplňuje), tzn. jsou užity ve funkci dnešní čárky, a jednak k vyjádření sémantického předělu (spojení textové), kdy je každá z vět obsahově ukončena, tzn. ve funkci dnešní tečky.

Pro názorné doložení těchto tvrzení uijeme vhodného příkladu z *Historie klatovské* pro použití dvojtečky a středníku:

- a) **formální oddělení vět:** např. ... *Swatého milého Wogtěcha / a Swatého Wáclawa / genž gsau wyprosili na Bohu Wšfemohaucým obwzlašfťe tyto tři Obdarowanj / a Milosti / totiž: aby w Czechách zlý Duchowé na Lidských Tělich / giž wjce nepanowali / a ge neposedli: Málomocenstw aby na Lidj*

nepřicházelo: A hlad w Zemi se nerozmáhal; za kteréžto Dobrodinj máme na věky nevstále Pánu Bohu děkowati (s. 219).

- b) **sémantický předěl:** např. *Kdežto před ten Zázračný Obraz Blahoslawené Panny Marye přigdauc / nemohl sem se od wyléwánj Slzy zdržeti / zdálo se mi gakobych byl od nj z nevěry mé stjhán; patřil gsem na neydražšfý gegj Krew přelibezně wonicý / a wšfeligaké wonné Kořenj přewýšfugjcy: Widěl gsem znamenj té Krwé na tom Swatém Obrazu / gakým spůsobem neyswětěšfý ta Krew od wrchu hlawy / až na Zem tekauce přes Sfaty Panenské / a Twář gegjho neymilešfýho Synáčka padala: sewšfý pilnosti / a bedliwosti wyptal gsem se / a skauffel / zdaliby snad negakau přihodau / aneb Kunstem takowý djw / a wyléwánj Krwé mohlo se státi: žádného pak podwodu / aneb fortele znamenj nenaleznauc / nic giného než že patrný Zázrak se stal pewně gistjm (s. 202).*

Z tohoto úryvku je patrné umělé prodlužování souvětí postupným navazováním dalších vět.

Při uvádění příkladů v dalších částech diplomové práce nahrazujeme jednotlivá interpunkční znaménka (lomítko, dvojtečka, středník) užitá v *Historii klatovské* čárkou. Tečku, jež slouží k naznačení sémantické samostatnosti dvou celků, zachováme.

2.2 Hláskoslovná rovina *Historie klatovské*

Při čtení kroniky si můžeme všimnout těchto hláskových změn: diftongizace *y>ej* v radixu (*zegskali, na neywegšf, wymegšfli, zwegšfyti, smegšfleli, Stregc, pro segpky, slegchal, mlegn, na Nosegčku, pregšftjcy, uchejlili*) a v prefixu slova (*k wegchodu, wegslovně, Wegklad, k wegstraze*), změna *aj>ej* (*w tegnosti*), nedodržení kvantity samohlásek: krácení (*kázanj, počinali, neminj, w té příčině, příkladně, přiwitán, při přigezdu, přizeň, příkoři, musy, na přimluwu, přiwitán, od Léta tisycýho*) a dloužení (*ó založenj, ó Městu, s Wogském, na ty Knjhy*).

Dále se objevuje změna *é>í* (*na swým mjstě, pohljdl*) a změna *e>a* (z Woganských).

Velmi zřídka se vyskytuje nejednotně tištěné protetické *v* (*Woldřich – Oldřich, gednowoký*).

2.3 Morfologická rovina *Historie klatovské*

Při spojení adjektiva se substantivem v instrumentálu v mužském a ženském rodě je užito přídavné jméno nejčastěji s příponou *-ýma* (maskulina např. *Zápona s Rubjny malýma, Srdce z drahýma Kameny, s černýma Župany, s swýma Křestiany, s welikýma Kameny, s Rubinkami*; feminina např. *s welikýma Perlami, se zawěšfenýma Perlami, s takowýma Metlami*).

Autor užívá při deklinaci dubletní tvary, tento poznatek je nejvíce patrný v instrumentálu. Jedná se taktéž o projev nedůsledného zápisu, např. *s Rubinkama a Perlama – s Rubjny a Perlami, z dewitj welikými Diamanty, s prostými Kameny*. Na příkladech je rovněž vidět nejednotnost psaní předložky *s* ve spojení s instrumentálem (*s stříbrnýma Křidlama – z drahýma Kameny*).

Posesíva se v kronice příliš často nevyskytují, ve většině případů jsou jejich jmenné tvary nahrazeny složenými (*Czimislawowé manželky, po smrti Czimislawowé, Czimislawowý Dwůr*), avšak některé případy správně utvořených posesív jsme v kronice přesto našli: *Dolanůw Bratr, Syn Oldřichůw, Theobaldowa Sestra, Soběslawowo Wogsko*.

V hojné míře jsou užívány přechodníky přítomné i minulé (*gsauc, oblíbugjc, chtějgc, přigmauce, chwátajgc, wyrozuměw, spatřiw, wyskočiw, slyšfe, wykonawšfe*), infinitivy s tvarotvornou příponou koncovou *-ti* (*diwiti, ploditi, potlačiti, traubiti, włádnauti, snášfeti, poswětiti, opatřiti, rozuměti*) a adjektiva utvořená z přechodníků (*prosebně žádajcý, posluhujcých Pohanůw*).

2.4 Transkripce

Příklady, kterými dokládáme jednotlivá tvrzení v dalších částech diplomové práce, přepisujeme do dnešní podoby jazyka. Využijeme některé zásady pro transkripci barokních textů, které uvádí Josef Vintr v *Listech filologických*. *Cž* přepisujeme na *Č*, *Rž* na *Ř*, dále zdvojená písmena transkribujeme jedním písmenem, *c* v platnosti hlásky *k* přepisujeme *k*, *ti* před samohláskou na *t'*, dvojitě *w* měníme na jednoduché *v*, písmena *g* (ve funkci hlásky *j*) a *y* (po samohlásce) přepisujeme *j*. Počáteční *v* nahrazujeme samohláskou *u*, diftong *au* přepisujeme *ou*.⁸

⁸ Vintr, J., Zásady transkripce českých textů z doby barokní, In: Listy filologické CXXI, č. 3-4, Praha, Academia 1998, s. 342

Rovněž dodržujeme současná pravidla pro hranice slov (předložka je oddělena od následujícího slovního druhu) a pro psaní apelativ a proprií. Také upravujeme délku samohlásek podle dnešních pravopisných zásad, v některých případech měníme tvrdé *y* po *z, s, š* na měkké *i*.⁹

Bližší se transkripcí námi analyzované kroniky nezabýváme, protože tato rovina není předmětem našeho zkoumání.

⁹ Tamtéž, s. 343

3 Syntaktická rovina *Historie klatovské*

Tato část diplomové práce je věnována problematice syntaktických vztahů *Historie klatovské*. Svou pozornost zaměříme na základní syntaktické pojmy a nastíníme repertoár formálních prostředků, jimiž jsou spojovány věty hlavní a paralelní věty vedlejší v rámci souvětých celků.

Velmi podrobně se zabýváme jednotlivými významovými vztahy, jež se realizují v parataktických spojeních souvětých a ve spojeních textových, dále také jejich sémantickou rozdílností. K jednotlivým významovým poměrům je připojena podrobná charakteristika daného vztahu a přehled spojovacích prostředků užitých v historickém dokumentu.

Strukturu *Historie klatovské* můžeme rozčlenit do dvou základních částí, první z nich nese typické znaky kroniky, tzn. autor popisuje od nejstarších dob události, které se odehrály v okolí Klatov, druhá část obsahuje historický výklad o původu svatého obrazu a o zázracích s ním spojených. V důsledku tohoto faktu lze předpokládat, že frekvence jednotlivých významových poměrů mezi spojenými větami nebude v obou částech kroniky vyrovnaná.

Jednotlivá tvrzení doplníme příklady z *Historie klatovské*, u nichž nerozlišujeme, zda jsou vybrány z první části analyzovaného textu, nebo z následující části, v níž jsou popsány zázračné události, které se staly při svatém obrazu Panny Marie v Klatovech. Tyto příklady jsou psány odlišným typem písma (kurzíva) a v závorce doplněny stranou, na které je lze v kronice dohledat. Pokud se doklad daného jevu ve zkoumaném dokumentu neobjeví nebo jeho výklad bude sporný, užijeme v některých případech vhodné příklady uvedené v odborné literatuře.

Jak již bylo výše řečeno, jednotlivá interpunkční znaménka (lomítko, dvojtečka, středník) tištěná v námi analyzované kronice nahradíme čárkou, tečku však k vyjádření obsahové samostatnosti věty zachováme.

3.1 Vývoj českého souvětí

V této části se zabýváme základními poznatky týkající se vývoje českého souvětí, které prošlo od dob vzniku českého jazyka mnohými proměnami. Souvětěné celky vznikaly v počátcích svého vývoje pouhým řazením jednotlivých vět za sebou. Podrobněji se této problematice nevěnujeme, neboť předmětem naší analýzy je pouze barokní stav jazyka v Hammerschmidově kronice.

Vývoj českého souvětí lze klasifikovat na tři hlavní období:

- 1) období vzniku spisovného jazyka do 15. století
- 2) období 16. století po dobu pobělohorskou
- 3) období národního obrození po dnešní stav.¹⁰

Základ českého souvětí však nacházíme už v době předhistorické, tj. před vznikem spisovného jazyka, v mluveném jazyce tohoto období se vyskytují zřetelné rysy souvětěných celků s typickými výrazovými prostředky. Na rozvoj souvětí měly vliv české překlady latinských textů, v nichž bylo nutné zachytit složitou syntaktickou stavbu latinských větných struktur.¹¹

V nejstarších dobách nebyly jednotlivé věty spjaty pomocí spojivového výrazu, ale významovým vztahem vyjádřeným v propozičních obsazích připojených vět, postupně se však vyjádření významu přesouvalo na slova, která stála mezi spojenými větami. V důsledku tohoto faktu vznikly spojky a spojovací prostředky typické pro jednotlivá odstínění významových vztahů. Nejdříve vznikla souvětí slučovací, odporovací, vylučovací, vysvětlovací a důsledková, nejpозději se vyvinulo souvětí stupňovací.¹²

¹⁰ Bauer, J., Vývoj českého souvětí, Praha, Nakladatelství Československé akademie věd 1960, s. 19

¹¹ Tamtéž, s. 19

¹² Tamtéž, s. 27

3.2 Spojování vět

Věty se mohou v českém jazyce různě kombinovat a spojovat, předpokladem spojitelnosti je především jejich sémantická souvislost. Z hlediska formy spojení vět můžeme rozlišit spojení souvětí a spojení textové.¹³

3.2.1 Spojení souvětí

Souvětí jako základní syntaktický termín lze definovat několika způsoby, z nichž vybíráme ty, které jsou pro naši analytickou práci nejvhodnější:

- a) za souvětí považujeme syntaktickou jednotku, která se skládá ze dvou a více vět spojených ve vyšší mluvnický i obsahový celek, v němž věty ztrácejí svou intonační samostatnost, končí tudíž polokadencemi; mezi jednotlivými větami jsou nekoncové úsekové předěly signalizující neukončenost (v písmu se tyto nekoncové úsekové předěly mezi větami obvykle označují čárkou)¹⁴
- b) souvětí je spojení vět v rámci jedné výpovědi, v níž jednotlivé věty vstupují do vzájemných syntaktických vztahů; souvětí tvoří zpravidla jeden zvukový a grafický celek.¹⁵

3.2.1.1 Klasifikace souvětí

Souvětí lze tradičně třídit podle způsobu spojení jednotlivých vět na dva základní druhy:

- a) **věty jsou spjaty vztahem koordinace**, tzn. jsou po syntaktické i obsahové stránce rovnocenné, nepodřizují se jedna druhé, nanejvýš se navzájem přizpůsobují ve své mluvnické stavbě a v kontextovém členění; takto spojené věty tvoří souvětí souřadné;¹⁶ tento vztah mezi větami v souvětí označujeme termínem **parataktické spojení**, v němž se žádná z vět nezačleňuje do obsahové struktury jiné věty, každá z vět si zachovává vlastní výpovědní povahu; paratakticky se spojují věty, jejichž obsahy jsou na sobě sémanticky nezávislé, ale existuje mezi nimi

¹³ Karlík, P., Syntax In: Příruční mluvnice češtiny, Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2003, s. 554

¹⁴ Tamtéž, s. 554

¹⁵ Mluvnice češtiny 3, Skladba, Praha, Academia 1987, s. 443

¹⁶ Bauer, J., Vývoj českého souvětí, Praha, Nakladatelství Československé akademie věd 1960, s. 13

významový poměr;¹⁷ např. *Světislav hned zase bez prodlení od Hůrky odešel, domů se vrátil, však o tom žádnému v tom čase nic neřekl* (s. 62)

- b) **věty jsou spjaty vztahem determinace**, tzn. jedna věta rozvíjí druhou, podřizuje se jí po stránce obsahové i syntaktické (v mluvnické stavbě a v kontextovém členění);¹⁸ v tomto případě užíváme termín věta hlavní (není syntakticky začleněna do jiné věty) a věta vedlejší (je začleněna do jiné věty); spojení těchto vět tvoří souvětí podřadné, tj. **hypotaktické spojení**; hypotakticky bývají spojeny především věty, jejichž obsahy jsou na sobě určitým způsobem závislé;¹⁹ např. *Když měšťané klatovští vidíce tak časté ohnivé neřesti přicházeti, pro přetržení toho zlého, a ohně uhašení, způsobili sobě v městě na rynku kašnu, tak aby mnoho vody v sobě zdržovala, kterou udělal, a postavil Jan Vomáčka mistr řemesla tesařského, spolu i mlynářského, v létu 1611, do nížto na den svaté panny Lucia voda se uvedla* (s. 168).

3.2.1.2 Syndetické a asyndetické spojení vět

V souvětých spojeních parataktických a hypotaktických bývají meziprozodní vztahy vyjádřeny explicitně pomocí spojovacích prostředků. Spojení jednotlivých vět spojovacími prostředky označujeme termínem **syndetické spojení**, např. *Pan Hendrych Novák majíce synáčka nemocného, k Rodičce Boží Klatovské se utíkal, a zdraví jemu vyžádal ...* (s. 332).

Existují také souvětí, ve kterých spojovací prostředky užity nejsou, v tomto případě se jedná o **souvětí asyndetická** (juxtapoziciční),²⁰ např. (užití mezi větami hlavními) *Sem pohanstvo krásné kvítí přinášelo, ratolesti po cestě metalo, vonné byliny po zemi stlalo, zde před modlou na zem klekalo, na tvář padnouce jí se klanělo, kadidlo pánilo, rozličné oběti od dobytka, a zboží, aneb nábytku svého jak za sebe samé, a úrodu zemskou, tak za duše svých zemřelých přátel, a sousedů, blíž té zbožnice pochovaných obětovalo* (s. 29), např. (užití mezi paralelními větami vedlejšími) *Tu Rohmil, a přisedící se tázávali, kdo jest ten Kristus, co to jest slovo Boží, co Písmo svaté, co jsou*

¹⁷ Karlík, P., *Syntax In: Příruční mluvnice češtiny*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2003, s. 555

¹⁸ Bauer, J., *Vývoj českého souvětí*, Praha, Nakladatelství Československé akademie věd 1960, s. 13

¹⁹ Karlík, P., *Syntax In: Příruční mluvnice češtiny*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2003, s. 555

²⁰ *Mluvnice češtiny 3, Skladba*, Praha, Academia 1987, s. 444

Boží darové, v čem nábožnost křesťanská záleží, co v pohanstvu bludného, co v modloslužebnosti potupného, a zavržení hodného jest, na takové otázky moudře jim odpovídaje Vitan ... (s. 41).

3.2.2 Spojení textové

Při analýze barokního textu se zabýváme nejen významovými vztahy mezi obsahy jednotlivých vět v rámci souvětí, ale také vztahy mezi samostatnými větami v textu, neboť tento typ je v *Historii klatovské* hojně zastoupen.

Spojení vět spjatých určitou obsahovou souvislostí, ale intonačně samostatných, nazýváme spojení textové.²¹ Jedná se tedy o sled samostatných vět v textu. Textová spojení ovšem nevyjadřují gramatické celky, tzn. nejedná se o souvětí v pravém slova smyslu.²²

Textové spojení vět se vyjadřuje různými prostředky, nejčastěji však užitím souřadících spojek, např. *Předkové naši smejšleli, a dobře soudili, že zrak jest nejlepší dar, a největší štěstí člověka. Nebo těmi skleněnými kuličkami vidíme všechnu krásu nebe, i země ... (s. 279),* nebo lexikálně (partikulemi a adverbii), např. *Druhou pak polovici, že dceři své Klavtoce a Čimislavovi manželů odkazuje, a odevzdati poroučí. Přitom mateřsky všech napomínala, a prosila ... (s. 17).*

Rozlišit souvětí od spojení textového je někdy obtížné, nejspolehlivějším kritériem souvětí je tudíž intonační nesamostatnost členských vět. Jak jsme již výše uvedli, souvětí je spojení vět intonačně nesamostatných, intonačně uzavřen je teprve souvětí celek (poslední věta končí konkluzivní kadencí nebo antikadencí). Zvukové a grafické kritérium je pro rozlišení spojení souvětí od spojení textového důležitější než spojovací prostředky, jež mají v těchto případech funkci textového konektoru,²³ např. *... muži, i ženy, všichni společně strachem se třesoucí, zázračně z uhozeného čela Panny Marie krev tekoucí jsou spatřili, a viděli. Pročež křik se rozmáhal, povětrí se naplňovalo, volajíce všichni: Milosrdenství! Milosrdenství!, takže to městečko zdálo se jakoby ne již na svém místě stálo, ale jakoby strachem, a bázní, podati, a vniveč se obrátiti mělo (s. 198).*

²¹ Karlík, P., *Syntax In: Příruční mluvnice češtiny*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2003, s. 556

²² *Mluvnice češtiny 3, Skladba*, Praha, Academia 1987, s. 444

²³ Tamtéž, s. 444

3.3 Typy souvětných spojení vět podle druhu mezipropozičních vztahů

V této kapitole stručně vysvětlíme pouze některé druhy mezipropozičních vztahů a podrobněji se zaměříme na problematiku sémantické paralelnosti propozic, jež se týká významových vztahů v souřadném souvětí.

Podle Mluvnice češtiny 3 dělíme typy souvětných spojení vět podle druhu mezipropozičních vztahů takto:

- 1) Mezipropoziční vztahy externí
 - a) Sémantická paralelnost propozic
 - b) Mezipropoziční sémantická závislost
- 2) Inkorporace jedné propozice do druhé
 - a) Základové souvětné struktury s větami obsahovými
 - b) Propozice popisně pojmenovací
- 3) Křížení propozic
- 4) Splývání propozic
- 5) Vztažení propozic k obsahu nominálního výrazu.

3.3.1 Mezipropoziční vztahy externí

3.3.1.1 Sémantická paralelnost propozic

„Fakty reálné situace odpovídající dvěma propozicím, popř. i propozičním útvarům složitějším, jsou v tomto případě pojímány jako samostatné, na sobě věcně nezávislé, avšak nějak spolu související a tvořící tak jistý obsahový celek.“²⁴

Souvislost mezi oběma propozicemi je buď typu koordinačního nebo typu adordinačního (méně časté).

3.3.1.1.1 Koordinační vztahy

Základním prostředkem vyjadřování koordinačních vztahů jsou paratactické spojky. Většinou stojí mezi spojovanými větami; jsou-li vícečetné (dvojité nebo trojité), stojí obvykle na začátku jednotlivých vět, jež spojují, např. *Burka máteř Klavtoky, žádosti Čimislavové, **netoliko** neodporovala, **ale i** sama k tomu dceři radila ...* (s. 12).

²⁴ Tamtéž, s. 453

Hypotaktické spojky se uplatňují při vyjadřování koordinačních vztahů zřídka, např. *Posledně pak když týž Krasoň na smrt stonal, poslán pro vodu k studánce služebník, nemohl než zkalenou nabrati, a domů přinést, čemuž máteř Burka opět porozumějice, těžce se zarmoutila ...* (s. 9). Častěji se užívá ve spojovací funkci nevlastních spojek (tj. původních příslovcí nebo částic) jednoslovných, např. *Nachází se v starých pamětech, že panna Klavtoka jakož i starší její bratr Krasoň, mající palčivou zimnici, skrze střídme ranní, polední, a večerní užívání té vody okřáli, i uzdravení byli. Též mladšího bratra Tuhoně služebník, jménem Koldin, těžkou prašivinou, a šeredným chrástem zohyzděný, skrze tu vodu (však vařenou) pomoc, i zdraví nabyt ...* (s. 8), i víceslovných, např. *Rodičové, a hosti patrně z takových řečí poznávali, že i Vitan chce křesťanem býti, a nebo již křesťanem jest, ... , a přitom všichni to slyšice, netoliko žádou nelibost na sobě znáti nedali, nýbrž ani se nemohli slýcháním takových velice moudrých Vitaně řečí nasytiti* (s. 42).

Mluvnice 3 dále uvádí, že spojovací význam takovýchto výrazů oslabuje jejich větněčlenskou funkci a činí z nich prostředky spojovací.²⁵

3.3.1.1.2 Adordinační vztah

„Vztah adordinační má charakter tzv. adordinace vysvětlovací nebo výčetné; při níž se jeden fakt osvětluje tím, že se označí znovu jinými slovy a tím nově charakterizuje.“²⁶ Lze říci, že jedna z vět pojmenovává tutéž skutečnost jako věta druhá, avšak jinými slovy.

Adordinační vztahy se vyskytují v *Historii klatovské* nejčastěji mezi větnými členy, proto se příklady nebudou týkat jen větného spojení, ale rovněž spojení větněčlenského.

Můžeme rozlišit **adordinaci prostou**, jejíž základním spojovacím prostředkem je výraz *to jest*, např. ... *až k vratům klatovským, to jest k nynější Klášterský, neboližto Švihovský bráně* (s. 37), a **adordinaci zdůvodňující**, která se vyjadřuje pomocí spojky *totiž*, resp. *totižto*, např. ... *velmi špatná byla, poněvadž opět v čtyřiceti létech, totižto okolo léta Páně osmistého sedmdesátého devátého novou zbožnici Věchoslav stavěl ...* (s. 34), nebo asyndeticky.²⁷

²⁵ Mluvnice češtiny 3, Skladba, Praha, Academia 1987, s. 454

²⁶ Tamtéž, s. 453

²⁷ Tamtéž, s. 470

3.3.1.2 Mezipropoziční sémantická závislost

Souvětná spojení, jež jsou založena na vztahu mezipropoziční sémantické závislosti, bývají v mluvnících zařazována do výkladu o vedlejších větách příslovečných. Jedná se o vztahy trojího druhu: temporálního, kauzálního a způsobového.²⁸

V námi analyzované kronice se vyskytují také důvodová a důsledková souvětí, která jsou v češtině vyjadřována nejčastěji hypotakticky, v menší míře také paratakticky. Těmto typům se věnujeme v následující části diplomové práce.

3.4 Významové poměry mezi větami

V této kapitole se podrobně zabýváme jednotlivými významovými vztahy v rámci parataktického spojení vět. Obecně platné syntaktické poznatky doložíme konkrétními příklady z *Historie klatovské*. Pro větší přehlednost zvýrazníme jednotlivé spojovací prostředky tučným písmem.

Významové vztahy v námi analyzované kronice klasifikujeme podle publikace *Skladba češtiny* (Olomouc, 1998) dvou významných českých jazykovědců Miroslava Grepla a Petra Karlíka na těchto šest základních typů: **poměr slučovací** (kopulativní), **odporovací** (adverzativní), **stupňovací** (gradační), **vylučovací** (disjunktivní), **vysvětlovací** (explikativní) a **důsledkový**. U každého významového poměru uvedeme jeho obecnou charakteristiku a soubor spojovacích výrazů, jež jsou pro daný významový vztah charakteristické.

Po nastínění spojovacích prostředků jednotlivých významových poměrů bude možné porovnat způsoby syntaktického vyjádření barokní doby s dnešním stavem naší mateřštiny.

Frekvence a vhodnost jednotlivých spojovacích prostředků nebude jistě v těchto obdobích stejná, některé z barokních spojovacích prostředků působí z dnešního hlediska značně knižně až zastarale.

²⁸ Tamtéž, s. 472

3.4.1 Syntaktická stavba souvětňných spojení

Při syntaktické analýze *Historie klatovské* si všímáme pouze spojení textového a spojení souvětňného mezi větami hlavními a mezi paralelními větami vedlejšími.

V kronice se vyskytují různě dlouhé parataktické celky, nejčastěji však můžeme najít dvoučlenné spojení hlavních vět, např. *Nebyl tu žádný zisk obyvatelům, **neb** žádná zahrada, žádný v hromadách tyčky v celosti nezůstali* (s. 156), neobvyklá však nejsou ani spojení o třech větách hlavních, např. *Balzaryna Loenovo z toho místa rajského manželka tekoucí tu krev vidíce, s poníženou myslí té svaté Panně se poroučela, **a** zůstala od padoucí nemoci svobodná, **a také** v roce tom 1500. zdráva živa byla* (s. 204).

Dále se vyskytují též čtyřčlenná spojení vět hlavních, např. *Přijdouce k nim podívala jsem se na obraz, **a** viděla jsem v ráně na hlavě Matičky Boží, krůpěj krve, jako hrách, až se třepetala, **tolikéž** na krku pot byl, jako když pereme, že ho stírati mohl, obraz **pak** byl všečen červený, a zarděný v tváři* (s. 237).

Rovněž můžeme vyhledat spojení pětičlenná, např. *Kníže pak Theobald kolikráte od císaře odpuštění berouc, a žádostiv jsouc domů se zase z Lombardie navrátiti, a panství své přehlídnouti, a syna svého uhlídati, a ty své konšele, a starší Klatovské navštíviti, toho při císaři obdržeti nemohl, **nebo** císař velmi vždy stále jeho miloval, **i** jemu všelijaké dary uděloval, **a** jeho tu za pobytí vždy dále, a dále žádal, **a** jemu se všelijakou milostí, a možností císařskou odměniti zakazoval* (s. 107).

Méně častá jsou souvětňná spojení o šesti větách hlavních, např. *Vidouce pak léta 1166. tam někteří bezbožní, a závistiví dvořané císaře toho Frydrycha Lombardského, že tak velmi císař na téhož Theobalda kníže české, laskav jest, a on se ve všem s ním řídí, a spravuje jemu sou té lásky, nijakž již déle přáteli nemohli, **nýbrž** vždy, jak mohli jeho při císaři osočovali, a zošklivovali, **ale** císař vidouce, a znajíce Theobalda jeho věrnost, a upřímnost jim toho ničehož věřiti nechtěl, **nýbrž** vždy více, a více na něho laskav byl, **a** jeho od sebe nijakž nechtěl propustiti, **nýbrž** se s ním ve všem řídil, a spravoval* (s. 108).

Nejdelší parataktické spojení čítá na třináct hlavních vět: *Dne včerejšího ráno vstanouc klekl jsem před ten obraz, **a** modlil jsem se stoje, on zatím přinesl vodu, **a** já pohlídl na obraz Matičky Boží, **i** spatřil jsem na něm v ráně krůpěji, jako velká špendlíková hlavička, **i** ukázal sem jí mé manželce, ona **pak** vstoupila nahoru na lavici, **a** podívaje se plakala, **potom** sem pravil i Rábskýmu aby vstoupil na stoličku, a podíval*

se, on hledě přímo vproti obrazu, nic neviděl, až potom podívající se po straně bylo viděti, že na něm krůpěje stáli, i poručil jsem své manželce, aby šla pro Kateřinu Pubcovou, která mně říkala, že se k tomu obrazu bude utíkat pro svého manžela na vojně zůstávajícího, ale ona doma nebyla (s. 234).

Z ukázek je patrné, že v delších souvětích jsou jednotlivé věty spíše mechanicky připojovány, než aby se jednalo o syntaktickou bohatost vyjádření. V důsledku takto rozsáhlých souvětí ztrácí čtenář v textu velmi často sémantickou souvislost a logickou návaznost.

3.4.2 Poměr slučovací (kopulativní)

3.4.2.1 Charakteristika slučovacího poměru

Poměr slučovací je založen na prosté sounáležitosti propozic. Věty se ve slučovacím vztahu k sobě přiřazují, vytvářejí pevnější či volnější sémantický celek o dvou i více větách. Slučovací vztah může mít řadu významových odstínů v závislosti na vztahu spojovaných vět. Lze také říci, že slučovací vztah je pouze mezi takovými propozicemi, jejichž obsahy jsou spojeny jako sobě rovné, tzn. tvrdí se, že obě propozice jsou pravdivé a zároveň patří do stejného rámce.²⁹

Přiřazené věty mohou být svým významem časově souběžné, např. *Svatý biskup Vojtěch jsa z toho velmi potěšen, Pána Boha chválil, a za božské požehnání vroucně se modlil, další prospěch v rozmnožení svaté víry žádající* (s. 51), časově posloupné, např. *Takový zvon, jménem Simon líbezný zvuk vydával, potom po mnohých létech, to jest 1650 dne 8. decembris druhý menší zvon jest slitý ...* (s. 175), nebo lze připojit věty různých obsahů.³⁰

Slučovací vztah je vyjadřován nejčastěji pomocí spojení parataktického, nejběžnějším prostředkem k vyjádření souřadného souvětí je spojení syndetické, např. *Obraz ten jest zevnitř kostela na zdi malovaný, a ta strana jest zděná, celá tlustá, vápnem obvrhnutá, a pevná, od jedné strany majíc ulici, neb rynek jmenovaného městečka ...* (s. 202), dále polysynetické, které považujeme ze stylistického hlediska za příznakové, např. *... spolu s druhým hlasitě zvolal, a poručil ihned zvonma zvoniti, a oba dva pokřik učiníce, lidi k tomu divadlu svolali* (s. 198), a rovněž také méně časté

²⁹ Grepl, M., Karlík, P., Skladba češtiny, Olomouc, Votobia 1998, s. 359

³⁰ Mluvnice češtiny 3, Skladba, Praha, Academia 1987, s. 455

spojení asyndetické, např. ... *trhali se plechy ohnivý sem a tam létající, jeden jenom odtud přeletěl na stodolní střechu Anny Sajrobové, vedle Petra Mandlíře u samých vrat na Loubským předměstí tu hned zase se zapálilo ...* (s. 171, 172). Z výše uvedených příkladů je patrné nejběžnější užití spojky **a** v souvětých spojeních, avšak méně často se vyskytuje také ve spojení textovém, např. ... *jízto jsem díky náležitě činil, a pravděpodobné dary obětoval, 19. máje léta toho v městě Klatovech. A na dokázání dosáhnutého dobrodiní toto vysvědčení mým dobrým svědomím dávám ...* (s. 352).

Zřídka může být slučovací vztah vyjádřen hypotakticky, např. pomocí vztažného zájmena **což**, které je užitó ve spojení textovém, např. ... *protož snesouce se na tom hned za mladým svým knížetem poslali, a jemu radili, aby K čemuž ihned on kníže mladé syn jeho svolil, a pojmuoce některé ty klatovské sousedy ...* (s. 109), i souvětém, např. *V těch také létech stavěli zvonici u kostela velkého pro menší zvony, čehož památka, a léta na jednom kamenu vysekaná až posavád se spatřují 1581 způsobice na ní tři zvony ...* (s. 166). V případě souvětého spojení se jedná o tzv. **nepravé věty vedlejší**.

3.4.2.2 Spojovací prostředky slučovacího poměru

Základním a nejčastějším prostředkem k vyjádření slučovacího vztahu mezi větami je spojka **a**, která může být užitá v rámci souvětí v různých významových odstínech (užití spojky **a** v základním významu viz výše).

V *Historii klatovské* slouží k vyjádření slučovacího vztahu užití těchto spojovacích prostředků: **také**, např. *Potom ranního času vyšel Rohmil zase s množstvím svých křesťanů, a přišel zbrojně až k Klatovům, klatovští křesťané také proti němu radostně vyšli, uctivě jej vítajíce ...* (s. 55), **a také**, např. ... *protož pohany na katolickou víru obraceti velmi bedlivě se vynasnažoval, a také v několika létech největší díl z nich pokřtil* (s. 79), **i také**, např. *Tak tehdy se smluvíce studynku otevřel, a k ní svobodný přístup nechal, i také s celým sousedstvem v dobré srozumění vešel* (s. 20), **těž**, např. *Nachází se v starých pamětech, že panna Klavtoka, jakož i starší její bratr Krasoň, mající palčivou zimnici, skrze střídme ranní, polední, a večerní užívání té vody okřáli, i uzdraveni byli. Těž mladšího bratra Tuhově služebník, jménem Koldin, těžkou prašivinou, a šeredným chrástem zohyzděný, skrze tu vodu pomoc, i zdraví nabyt ...* (s. 8).

Dále se v kronice vyskytuje spojka **i**, např. *O mateřském pohřbu Tuhoň pozůstalý syn, a dvorů jejich dědic, bez prodlení se do Studynce ... přestěhoval, a v něm se volně s svou čeledí osadice, jej sobě rozšířil, i roubeninou široce, aby i studánka do zavření téhož dvora se dostala, obehnati dal ...* (s. 18), a její záporný protějšek **aniž**, např. *Vznikla opět v brzkém čase mezi Fontýny proti Klatovským tak veliká nenávisť, že již také Klatovským chrám Páně zbraňovali, aniž jim do farního kostela svatého Jakuba choditi dali* (s. 77, 78).

V *Historii klatovské* se nachází rovněž souřadící spojka **jakož**, jež je nejčastěji užitá ve spojení textovém, např. *... a tu po přednesení, a skutku toho nevážného těžce uvážení, jest oznámená žádost strejce s'atého, ku kterýžto on rád, a vděčně přistoupil, a to vykonati co nejspíše přislíbil. Jakož skutečně k tomu se přičinil, a hned tělo s'atého ze sklepu dal vykopati ...* (s. 141), dále výraz **jakož i** užitý jak ve spojení textovém, např. *Všem, a jednomu každému známo činím. Jakož i mnohem dostatečně povědomo jest, kterak léta 1691, 4. června, v Královém Dvoře, míli od Prahy, já na poli císařském jsouce ...* (s. 351), tak i souvětím, např. *... tu jistotně bylo zapotřebí božské pomoci, jakož i se stalo, když ten nepřítel hanebně musel utécti ...* (s. 214).

V kronice jsme dále našli spojení **jakož i také**, např. *... protože se tam čest, a chvály Boží budou vždy dále, a dále víceji rozmáhati. Jakož i také on biskup připověděl tak učiniti ...* (s. 100).

Slučovací vztah je velmi často obohacen o další sémantické a pragmatické momenty; ve spojeních asyndetických nebo se spojkou **a** mohou být sice latentně přítomny, avšak jejich určení je závislé jak na obsazích spojených vět, tak na komunikační situaci. V diplomové práci se budeme zabývat především explicitně vyjádřenými spojovacími prostředky.

- a) Simultánnost** platnosti propozic vět, kdy jednotlivé děje v souvětých spojeních probíhají současně. Základním spojovacím prostředkem tohoto významového odstínu ve slučovacím vztahu je výraz **(a) přitom**.³¹

V *Historii klatovské* se toto zájmené příslovce často vyskytuje v doplnění spojky nebo adverbia (*a přitom, přitom i, přitom také, přitom též*).

³¹ Grepl, M., Karlík, P., Skladba češtiny, Olomouc, Votobia 1998, s. 360

Nejčastěji se tento spojovací prostředek vyskytuje ve spojení textovém, např. *Druhou pak polovici, že dceři své Klavtoce a Čimislavovi manželku odkazuje, a odevzdati poroučí. **Přitom** mateřsky všech napomínala, a prosila, aby spolu všichni v lásce, a svornosti vždycky zůstávali ...* (s. 17), rovněž je časté spojení **přitom také**, např. *Okolo toho rynku pak aby pěknější, a nákladnější domy od bohatších obyvatelů staveni byli, jakož se i pořádný ulice sem i tam dělali. **Přitom také** paní Klatovka ... dala na místo zdí silnou roubeninou celý okršlek těch domů obehnati* (s. 25), dále je hojně užit dvouslovný slučovací výraz **přitom též**, např. *... potom sem šla pro jiné lidi, aby se také podívali. **Přitom též** vyjeviti musím, kterak neboška ...* (s. 235).

Tento prostředek simultánnosti můžeme najít také ve spojení souvětí, např. *Klatovka přitom všechny napomínala a žádala ... , **přitom** hroznými kladbami zavazovala syny, aby ...* (s. 31), rovněž je užíván spojovací výraz **přitom i**, např. *Ten tehdy předjmenovaný Bartoloměj Rytčolt s svou manželkou pobožně živ jsa, kominickou práci lidem posluhoval, **přitom i** krámeček skrovný sobě objednaje, v něm handl poctivý k živnosti své jest provozoval* (s. 226), méně běžné je spojení **a přitom**, např. *... kteréžto své podezření když jemu rodičové ponavrhli, nezapřel Vitan že křesťanem jest, **a přitom** všichni to slyšíce, netoliko žádnou nelibost na sobě znáti nedali ...* (s. 42).

Hypotakticky může být současnost vyjádřena pomocí vztažného příslovce **příčemž**, tento výraz se v kronice vyskytuje pouze ve spojení textovém, např. *... modlil jsem se před tím obrazem své modlitby, a jej sobě ku pomoci brával, a tak jsem ho hojil. **Příčemž** nabízel jsem jeho také, aby se k Maticce Boží též modlil, a on to činíval ...* (s. 234).

- b) Sukcesivnost** (následnost) platnosti propozic vět, kdy druhá věta začíná platit později než první, tzn. děje propozic následují chronologicky po sobě. Nejčastějším prostředkem k vyjádření sukcesivnosti jsou slučovací výrazy **(a) pak, (a) potom, (a) nato**.³²

Ve spojení textovém můžeme v kronice vyhledat tyto spojovací prostředky: **pak**, např. *Protož o tom s Rohmílem a Slavonkou často se radil. Rohmil **pak** žádal Světislava, aby jejich kazatelem býti neodporoval* (s. 50), **potom**, např. *... nebo patrně uznal, že by nic nezvítězil. **Potom** seznaříce, že z toho nic dobrého nepojde ...* (s. 19),

³² Tamtéž, s. 361

potomně, např. ... *svatební slavnost v přátelském shledání hlučně a vesele vykonali. **Potomně** Čimislav s manželkou Klavtokuou chvalitebně, a pokojně se srovnávajíce, dověděl se ... (s. 12), **potomně pak**, např. *Na kterémžto domě tam v městě sobě také ten, a takový erb svůj vymalovati, a jej domem Theobaldovým z Chudenic jmenovati poručil, kteréhožto štítu **Potomně pak** Břetislav syn Břetislava z Ryzimberka, syn Theobaldova ... zemi tu Ruskou spravoval ... (s. 93, 94), a dvoučlenné spojení **pak potom**, např. ... *nebo dlouho po králi Václavovi Lenivém, teprv za času Ladislava krále mezi kraje se počítati, a český kraje slouti počali. Praha **pak potom** při sněmě léta 1579. od správy krajských hejtmanů oddělená byla ... (s. 48).***

Pro souvětňná spojení jsou typické tyto spojovací prostředky: **pak**, např. ... *klatovští křesťané také proti němu radostně vyšli, uctivě je vítaje, a z té noční pomoci počestně jemu děkujíce, **pak** se spolu uradili ... (s. 55), **potom**, např. *Toho jsem se tak ulekl, že nevím kterak jsem z lavice dolů skočil, **potom** dal jsem sobě tu krev v kostele smýti v malý konvice víně ... (s. 239), **potomně**, např. *Po její smrti dlouhý čas, jak Klatovští, tak Studynečtí, s černýma župany, a dlouhýma polo na zad visutými čepicemi smutek vesměs nosili, **potomně** za ní časté oběti v zbožnici vykonávali (s. 32), **potomně také**, např. *Světislav zatím s Vitanem spasitedlné štěstí milosrdnému Bohu docela přičítajíce, o den, a slavnost s. křtu se smluvili, **potomně také** spolu s Rohmilem brzo smlouvu jsou zavřeli (s. 47).****

Jako prostředek k vyjádření následnosti slouží rovněž výraz **nato** ve spojení textovém, např. ... *poslední útočiště mé jsem vzal, k veliké divotvorci klatovské, k nejmilosrdnější, a nejzkušenější lékařce, jak její veřejné testimonium, na jejím mateřském plášti, z počátečních zlatých diftongů, vokálů, a slov jsem postihl, takový, Univerfis **Nato** ihned jsem ten slib učinil, že stříbrný ramínko, k věčné památce obětovati chci ... (s. 360, 361), a souvětňném, např. *Povídali o tom, že se obraz Panny Marie krví potí, **nato** šel jsem tam také, i viděl jsem zastřený obraz, který ... (s. 238).**

Sukcesivnost vět může být vyjádřena dvojitým spojovacím výrazem **potom pak** – **následovně**, např. ... *v pokoji se s ním zase do kraje svého ubírali. **Potom pak** přivezouce ho tam do města svého, uctivě, a nábožně i s týmiž mnichy z kláštera toho mnozí, i s farářem svým, a žáky mnohými svými, proti němu daleko za město vyjdouce, jej tam hned do toho kláštera jeho dověsti, a položiti dal, **následovně** ku pohřbu jak*

náleží s týmž knížetem mladým se přihotovíce, náležitě, a uctivě jeho pohřbiti, a mnohé služby Boží, i almužny chudým lidem za něho, ku Pánu Bohu vykonávati, a rozdávatí dali ... (s.110).

K vyjádření sukcesivnosti v souvětí slouží také výraz **jakož potom**, např. *Do toho pravím kláštera ne dominikáni, ale benediktini byli řádu povýšeného z stavu vladyckého, jakož potom v témže klášteře žádný mnich nemohl býti, jedině z stavu rytířského (s. 100, 101).*

Spojovací prostředky **jakož pak**, např. ... *všelijak se o to přičinili, aby podle poručení knížecího, tak se zachovali. Jakož pak při šťastném navrácení knížete Theobalda domů, opět to vskutku se shledalo ... (s. 106), a jakož pak i*, např. ... *vzácní pánové do Klatov pro čerstvé, a zdravé povětrí, za častý se přichránili. Jakož pak i za nynějších našich časů v morovém nakažení léta 1680 do toho města ... se uchejlili ... (s. 118, 119),* slouží k vyjádření následnosti ve spojení textovém.

Hypotakticky je možné vyjádřit sukcesivnost pomocí vztažného příslovce **načež**, jež je ekvivalentem ke spřežce **nato**.³³ V *Historii klatovské* se výraz **načež** vyskytuje pouze ve spojení textovém, např. ... *postavice se na nohy, ihned pomalu chodila, a od té doby dokonalého zdraví, jako prve jest nabyla. Načež s mateří slib učinice, že půjdou po tři soboty do té chloupky, a budou Panně Marii za to dobrodiní děkovati (s. 357).*

Dále se ve spojení textovém vyskytuje spojovací výraz **načež i také**, např. ... *na to jistou instrukci od magistrátu dostal, vedle kteréžto povinnen jest tak se zachovati. Načež i také přísahu vykonal (s. 269).*

- c) **Alternace** (střídání bez ohledu na pořadí) platnosti propozic se vyjadřuje pomocí vícečlenných, nejčastěji dvojitých, spojovacích výrazů typu **hned – (a) hned, brzo – brzo, tu – (a) tu, chvíli – (a) chvíli**.³⁴

Prostředky syntaktické alternace se v *Historii klatovské* na větné úrovni téměř nevyskytují. Můžeme je však nalézt ve větněčlenské platnosti s dvojitým opakovaným výrazem **někdy – někdy**, např. ... *a odtud pochází že dosavad město Klatovy v latinské řeči dvojnásobně se píše, někdy podle českého slova Klatovy Klatovia neb Clatovia, někdy podobněji německému Stadthoff Glattovia (s. 22).*

³³ Mluvnice češtiny 3, Skladba, Praha, Academia 1987, s. 458

³⁴ Grepl, M., Karlík, P., Skladba češtiny, Olomouc, Votobia 1998, s. 361

Na větné úrovni je alternace vyjádřena dvojitou spojkou **ani** – **ani**, např. ... *to jest ta nejsvětější Panna Maria tebe navštívila, a neomylně, že všem tu obyvatelům božské požehnání přinesla, zdali to znamení krvavé na tom svatém obraze že se to stalo u tebe, nejsi šťastnější nad jiné, jistě, jistě v mnohé krajině mnozí lidé, ani o tvém jménu, méněji městu nikdá by neslyšeli, ani se ptali po tobě, jako tyto časy se to děje* (s. 181).

d) Totožnost místního zařazení propozice druhé věty ve vztahu k propozici první věty se vyjadřuje prostřednictvím spojovacích výrazů typu **a tu**, **a tam**, **a zde**, nejběžnější je spojení se základní spojkou slučovacího vztahu **a**.³⁵

Totožnost místního zařazení je nejčastěji vyjádřena v souvětěném spojení pomocí spojovacího výrazu **a tu**, např. ... *pohanstvo klatovské to místo za božské místo pokládalo, a tu ponejprv modloslužebné oběti vykonávalo* (s. 11), méně časté je užití spojení **a tu potomně i**, např. *Brzy tím jsouce paní Burka po své dceři Klavtoce velmi tesklivá i smutná, nepominula tam za ní k studánce k tomu jejímu dvorci častěji choditi, a tu sobě potomně, i dvůr dáti vystavěti ...* (s. 14), a spojení **i tu**, např. *Snesouce se tehdy sousedé, vyšli mnozí v jednu noc k té studánce s zbraní, a ostrýma sekyrami, i tu hned bez meškání, takové roubení při té studánce rozsekali, roztrhali, a rozmetali* (s. 19).

Naopak spojení **a tam** je velmi běžné, např. *Vzal tehdy útočiště své k Rodičce Boží Klatovské, a tam před zázračným obrazem se pobožně modlil za zdraví svého shrbeného dítěte ...* (s. 334).

Totožnost místního zařazení vyjadřují ojediněle užitá spojovací výrazy **a zde**, **i také zde**, které můžeme najít mezi paralelními větami vedlejšími, např. *Byla tehdy Boží vůle, aby ten dobrý muž do toho města přišel, a zde sobě místo zalíbil, i také zde se osadil, majíce s sebou manželku z Budějovic jednu poctivou matronu jménem Dorotu ...* (s. 226).

V textovém spojení se totožnost místního zařazení téměř neobjevuje. Vzácným případem je užití spojovacího výrazu **tam**, např. *Čimislav tehdy tento dvůr všemi potřebami opatřice způsobil to, aby Klavtoka milá jeho manželka bez rozhněvání své paní matere od studánky se stěhovala Tam se osadíce, v krátkém čase jak v čeledi, tak i v dobytku velice se rozmohli ...* (s. 15).

³⁵ Tamtéž, s. 361

- e) Výčet paralelních faktů je vyjadřován vícečlennými výrazy typu **jednak – jednak, dílem – dílem, zčásti – zčásti, na jedné straně – na druhé straně, za prvé – za druhé – za třetí**.³⁶

V *Historii klatovské* se tento způsob spojení dvou propozic vyskytuje pouze na úrovni souvětneho spojení nejčastěji pomocí dvojitého spojovacího výrazu opakovaného **jednak – jednak**, např. *A zdá se, jakoby k tomu samému živ byl, aby zahynul, **jednak** v něm přílišná horkost udušuje náležitou mírnou studenost, a chladnost, **jednak** přílišné vlhkosti ustoupit musí mírná suchopárnost ...* (s. 273), a pomocí dvojitého prostředku **dílem – dílem**, který je užit jak na úrovni souvětneho, tak větnečlenské, např. *A tak ubozí obyvatelé nemajíce příbytků za dlouhý čas při hůrce Žaludové **dílem** v boudách postavených přebývali, **dílem** v zbořeništích kde zůstávalo jaký kus zdi, neb maštale, před deštěm se zdržovali* (s. 174), např. *Na rozličný tehdy strany se ohlídjíc a mnohá místa vyšetříc, zaznamenal sobě několik dobrých případností, na kterýchž by se nejlíp dvory stavěli, **dílem** skrze sebe, otce, a **dílem** skrze dorostoucí syny* (s. 22).

Výčet paralelních faktů může být vyjádřen spojením **jak – jak**, např. *V nížto naříká, běduje, **jak** slavné toto město Klatovy pozůstavené bylo, **jak** tuze spadla koruna z hlavy jeho* (s. 178), **jak – tak**, např. *Léta 1583 měsíce března ve středu sazometnou vtažen jest takový zvon na tuž velkou věž, kdežto až posavad zůstává líbezným zvukem **jak** radostně časem zvoní, **tak** zase vydává svůj hlas žalostivě v pánu usnulým* (s. 163), a spojením **jak – tak i**, např. *... a vždycky po takovém toku, tak velice krůpěje narostli, až na zem padající přišli, což **jak** k podivení patřícím bylo, **tak i** k pobožnosti, a vroucnosti jednoho každého věrného křesťana k největší též Matce Boží mysl, i srdce jest přivedlo* (s. 208).

V kronice je výčet paralelních faktů vyjádřen v jednom souvětí mnohými způsoby, např. *Projdi drobet, projdi ten velký, a široký svět, všudy najdeš, jako v nějakých masných krámích, lidé ležící, **jeden** žaluje na podágru, **druhý** na žaludek, **třetí** se válí bolestí okolo kamen, a hořekuje na koliku, anebo kámen, **jiný** uši má, a neslyší, oči má, ale nevidí, **jiný** z nejjízlivější bolesti zubů, až zem hryze, **jiný** se trápením až k zemi klaní, protože má ukrutné v bocích tlačení, **jiným** zimnice jako osikou třese, **ostatní** s všelikými nemocemi jsou stříbení* (s. 273, 274).

³⁶ Tamtéž, s. 361

f) **Plynulý přechod** mezi ději vyjádřenými propozicemi spojených vět se vyjadřuje pomocí spojovacího prostředku **a nakonec**, tomuto spojení odpovídá paratactická spojka **až**, která je často užitá s příslovci **nakonec**, **konečně**.³⁷

Plynulost propozic je v *Historii klatovské* často vyjádřena spojkou **až**, např. *Zase pak týž nepřítel Torštenson vandroval sem, i tam po krajích, až v roce 1645 dne 24. february v pátek na den svatého Matěje apoštola Páně nápodobně přitáhl k městu Klatovům, mezi 18. a 19. hodinou s celou armádou od Švihova s kusy 50* (s. 155, 156).

Plynulý přechod mezi ději uvedenými v hlavních větách vyjadřuje rovněž spojení **potom – až potom**, např. *Krucifix ten potom dlouhý čas v svém pokladu zachoval, až mu potom s pokladem ho vojáci vzali* (s. 177).

g) **Instrumentální** (prostředková) **povaha** propozice první věty vzhledem k následku vyjádřenému v propozici druhé věty se vyjadřuje spojovacími výrazy **(a) tím, (a) tak**, konkurenčním prostředkem je vztažné zájmeno **čímž**.³⁸

Tento typ spojení dvou propozic se nachází ve spojení textovém, např. *A hned se odtud vystěhoval na Moravu do Znojma, a tam bytem byl a sloul knížetem Znojemským, z něho potom znamenitý rod posel, kterýž až posavád zůstává. A tak město Klatovy, i ten všecken kraj klatovský, který knížata Teobaldové drželi 47 let, zase připadlo k knížectví Pražskému, a Vyšehradskému, a tak vždy zůstává až podnes pod správou králů českých* (s. 114).

Někteří autoři zařazují do slučovacího vztahu také konkluzivní (důsledkovou/následkovou) povahu druhé propozice vztažené k obsahu první propozice. V naší diplomové práci tento typ vyčleníme jako samostatný významový vztah a zabýváme se jím v další kapitole.

³⁷ Tamtéž, s. 361

³⁸ Tamtéž, s. 362

3.4.3 Poměr odporovací (adverzativní)

3.4.3.1 Charakteristika odporovacího poměru

Odporovací poměr se nachází mezi propozicemi, které jsou v sémantickém nesouladu, tvrdí se, že obsahy vět A i B jsou pravdivé a že věta B je v rozporu s očekáváním plynoucím z věty A. Z tohoto hlediska lze adverzativní poměr chápat jako sémantickou modifikaci konjunkce. Odporovací poměr je vždy založen na dvoučlenném spojení vět.³⁹

Adverzativní vztah může být v mnohých případech zaměnitelný za kopulativní, který je často schopen vyjadřovat mírný nesoulad mezi obsahy spojených vět. Rozhodující roli v určení významového poměru nese užití typického spojovacího prostředku.⁴⁰

Odporovací vztah mezi obsahy dvou vět, jež je vyjadřován nejčastěji paratakticky, tzn. užitím některého souřadícího prostředku, se nachází ve spojení textovém, např. *O kteréžto jedné každé neřesti vedle hodnověrného poznamenání tuto sobě něco k paměti připomeneme. Nechceme **však** sobě připomenouti, i jiných nezčíslných pokut ...* (s. 116), a souvětí, nejčastěji se tento vztah vyskytuje ve spojení mezi větami hlavními, např. *... já to sice viděla dříve, nežli ona přišla, **však** nechtěla jsem o tom povědět, až ona paní hraběnka to také sama uhlídala* (s. 258), výjimkou není spojení paralelních vět vedlejších, např. *Připověděl na přímmluvu pana purkmistra až jej vyhledá, že mně jej ku přečtení zapůjčí, **ale** přepsati že nedá* (s. 71).

V následujícím souvětí je nesoulad mezi větami patrný ze sémantiky připojených vět. Možnosti interpretace tohoto typu spojení jsou různé. Pokud hodnotíme výraz **pak** jako částici, jedná se o asyndetické spojení, avšak pokud výraz slouží spíše k vyjádření vztahu mezi větami, hodnotíme jej jako větné spojení s užitím spojovacího prostředku, např. *Mluvil také ďábel k pohanům skrze modly na jejich otázky, proti křesťanům **pak** vždycky byl němý* (s. 60).

V asyndetickém spojení musí být obsahový rozpor mezi připojenými větami zřetelný, vždy však lze mezi věty vložit základní odporovací spojku **ale**. V kronice se vyskytuje zajímavé, přesto však velmi časté spojení vět hlavních, mezi první a druhou

³⁹ Tamtéž, s. 362

⁴⁰ Mluvnice češtiny 3, Skladba, Praha, Academia 1987, s. 461

větou je vyjádřen odporovací vztah spojkou **však**, třetí věta naznačující nesoulad je připojena bezespoječně, př. *Theobald Prahu silně a hrdinsky bránil, však Hrad pražský od ohně neobrátil, Vyšehrad předce obstál bez porušení* (s. 91).

Sémantický rozpor lze vyjádřit také hypotakticky, např. pomocí relativ **což**, **načež**, **pročež**, **který**,⁴¹ např. ... *a v tu chvíli prudký vítr od západu slunce se strhl, a silně zarazil, odkudž předně hned na dva dvory pana Martina Stalinského, a pana Jana Švábka prudce zasadil, a do nich se vrazil, a zmocníce se toho obojího stavení, k sobě žádného připustiti nedal. O čemž v městě nic nevěděli, aby tak silně na tom předměstí hořelo ...* (s. 170).

V rámci odporovacího poměru rozlišujeme dva základní typy, jež jsou dále diferencovány, jedná se o korekturu očekávání a korekturu neplatného /neadekvátního.⁴² Podrobněji se těmito typy zabýváme níže.

3.4.3.2 Spojovací prostředky odporovacího poměru

Základní spojkou vyjadřující odporovací vztah mezi propozičními obsahy dvou vět je **ale**, tento výraz stojí nejčastěji mezi spojenými větami, avšak v určitých případech je posouván do vnitřní struktury připojené věty. Spojka **ale** může být užitá mezi větami, které vyjadřují různé sémantické momenty, nejčastěji však odstín simultánnosti, např. *Onen tehdy Pražský klášter řádu svatého Benedikta, ne proto se klášterem v Praze, aneb Klášterem pražským nazýval, že v Městech Pražských stál, ale že vlastně do Prahy náležel* (s. 49), a sukcesivnosti, např. *Othardus vtrhv do země podle rozkázání císařského, půlnoční krajinu její široce, a dalece pohubil. Ale uslyšev co se císaři přihodilo, s loupeží domů se navrátil* (s. 89).

Následnost může být vyjádřena také explicitně pomocí spojovacího výrazu **ale potom**, např. ... *Jan Koška z Těšínu, dal na předměstí u svatého Jakuba na krchově kde prve Klatovky pohanská hrobnice stála, kostelíček velmi krásný, pod založením beránka Božího, a při němž ne velkou, ale pevnou věž vystavěti. Ten ale potom kostelíček neb kaple jest proměněná a pod titulem svatého Vojtěcha patrona českého v létu 1676 posvěcená, kdežto až podnes služby Boží se vykonávají* (s. 133).

⁴¹ Grepl, M., Karlík, P., Skladba češtiny, Olomouc, Votobia 1998, s. 363

⁴² Tamtéž, s. 363, 364

Zajímavé je též užití dvou odporovacích spojek **však** **ale** ve spojení textovém, např. ... *méněji o městu nikdá by neslyšeli, ani se ptali po tobě, jako tyto časy se to děje. Však ale známo jest pravdivé ono propovědění, že ve všech věcech proměny jsou ...* (s. 181).

Jak již bylo výše uvedeno, odporovací vztah lze z hlediska sémantiky rozdělit na dva základní typy:

1) Korektura očekávání

Propozice druhé věty koriguje (pooopravuje) očekávání plynoucí z propozice první věty, tzn. platí obsah věty A, a na rozdíl od toho, co by plynulo z předpokladu, že „jestliže A, tak B“, B neplatí. V tomto případě se velmi často relativizuje i platnost první výpovědi.⁴³

Korektura očekávání je v *Historii klatovské* vyjádřena různými spojkami a spojovacími výrazy, nejčastěji je užitá spojka **však**, jak ve spojení textovém, např. ... *v tomto článku pod obojím způsobem přijímati na čas bylo povoleno od Svaté stolice apoštolské. My však k našemu předsevzetí na vojnu pokračujeme* (s. 136), tak ve spojení souvětěném, např. *Léta 1688 Magdaléna Žoldánová, i s svým dítětem se zasypala, a v polovic komory se probořila, takže i děvečky lože v polovic se zlámalo, však vyzývajíc Pannu Marii, jakož i svatou Barboru, jest uslyšaná, a bez všeho úrazu zachovaná* (s. 334).

Dále můžeme najít spojení **však ještě**, např. ... *8 domů spálil, 6 osob mimo dobytka se zdusilo. Však ještě až dosud malé neštěstí Klatovy snesly ...* (s. 160).

V kronice se k vyjádření následnosti užívá rovněž spojovacího výrazu **však potom**, např. *Od toho času čeládka ustavičně sem pro vodu chodíce, a vždy vděčně na pannu Klavtoku, že jim ji našla, vzpomínajíce, dala té studánce jméno Klavtoka. Však brzo potom aby rozdíl byl mezi jménem panny, a jménem studánky, proměnili to jméno Klavtoka, a říkali studánce Klatovka ...* (s. 7).

Dalším prostředkem k vyjádření korektury očekávání je původní adverbium **ovšem**, které v jistých případech plní funkci spojky. Tento výraz se v kronice objevuje ve spojení s příslovcem nebo spojkou.

⁴³ Karlík, P., *Syntax In: Příruční mluvnice češtiny*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2003, s. 560, 561

Ojedinělými spojovacími prostředky jsou výrazy **ale ovšem**, např. *Po jejížto potomně smrti zůstali nezletilí dva dědicové, ale Rusáci ovšem nechtějice jejich let dospělých k vládnutí s nimi dočkati, jiného sobě vývodu za pána zvolili ...* (s. 94), a **sice ovšem – však**, např. *Památka sice ovšem o té velké, a dlouho trvalé české vojně v knížkách rozdílných autorů se nachází, však co jest muselo pokusiti samé toto královské město Klatovy, o tom všem kdo by mohl povídati, snad by mu věřeno nebylo* (s. 225).

V kronice může být korektura očekávání vyjádřena nepravou větou vedlejší pomocí výrazu **což ovšem**, např. *V husitských časech téměř všichni řeholníci toho obrovského kláštera z mordováni byli, od kteréhožto času povídají plavci, že vydávají v noci jiskry, jako ňáký hvězdičky jasně vyskakující z onoho klášterského sídla, což ovšem znamená jest téhož místa veliké svátosti ...* (s. 49).

Korekturu očekávání vyjadřuje také dvojitý spojovací výraz **sice – ale**, např. ... *že tu písničku též s jinšími městy vojanskými zpívalo, v pravdě sice věc jest sama v sobě zlá, a nechvalitebná, ale popatřme na tu zprávu, která toho času panovala ...* (s. 132).

Dalším prostředkem k vyjádření korektury očekávání je spojka **nicméně**, která může být užitá jak ve spojení textovém, např. *Po jejížto smrti veliká, a krvavá roztržitost povstala v této zemi a v knížectví českém. Nicméně klatovští obyvatelé rozmnožíce se ve velkém počtu v tom čase, živnost svou provozovali ...* (s. 114), tak souvětím, např. *Všecko jsi podal pod moc jeho, ovce, i voly všechny, nad to i dobytek polní, nicméně každodenní zkušenost nás učí, že nad člověka není žádný živočich mdlejší, a ničemnější ...* (s. 272, 273).

V kronice je užit také spojovací výraz **což sice**, např. ... *s synem, a dcerou bydlela, skrze jednoho lokaje, tou morní ránou nakaženého, a do té chalupy příšlého, i také tam z světa sešlého, byla nakažená (což sice mezi tolik množstvím lidu přespolního divu nebylo, a není) a ta vdova skrze morní nakažení též z světa sešla ...* (s. 213).

Korektura očekávání může být spojena s dalšími sémantickými a pragmatickými momenty, k jejichž vyjadřování se užívá speciálních spojovacích prostředků:

- a) Užití spojovacích výrazů typu **ale zato**, **zato však** vyjadřuje odstín kompenzace, kdy platnost věty A je přijatelná poukazem na platnost věty B, která je však vnímána jako pozitivní nebo alespoň neutrální, např. *On je ještě poměrně mladý, ale zato se dobře vyzná v počítačích.*⁴⁴
- b) Spojovací výrazy **ale aspoň**, **aspoň však** vyjadřují také kompenzaci, platnost věty A je přijatelná poukazem na platnost věty B, jež je vnímána jako minimum pozitivního, např. *Ráno bohužel pršelo, ale aspoň není horko.*⁴⁵
- c) Spojovací výrazy **ale o to víc**, **ale tím víc** vyjadřují, že substandardní vlastnost určitého objektu vyjádřená ve větě A vyvažuje nadstandardní jiná vlastnost téhož objektu vyjádřená ve větě B, např. *Výstava je komorní, ale o to víc cennější.*⁴⁶
- d) Spojovací výrazy **ale také**, **také však**, **ale i**, **avšak i**, **ale ani**, **ani však**, **avšak ani** vyjadřují současnou platnost věty A a věty B, jež se v normálním případě vzájemně vylučují, např. *Škodil, ale také pomáhal.*⁴⁷
- e) Spojení **ale zase** popírá platnost vyšší míry, která by se dala očekávat z obsahu věty první.⁴⁸

V *Historii klatovské* se objevují spojení **zase však**, např. ... *který od obyvatelů města toho v létu 1014 vystaven byl, v roce tomto 1550 dne 12. juní nemalou škodu skrze zboření dostal, zase však po dvou letech opraven, a stavením jest ozdoben* (s. 148), a **však zase**, např. ... *přišlo jí na mysl, že malého synáčka bez hlídače zanechala, obávajíce se tehdy neštěstí, domů pospíchala, hned však zase se navrátíce nejsvětější obraz krví se potící spatřila* (s. 206), v obdobné sémantické platnosti jako výše uvedený spojovací prostředek.

⁴⁴ Grepel, M., Karlík, P., *Skladba češtiny*, Olomouc, Votobia 1998, s. 364

⁴⁵ Tamtéž, s. 364

⁴⁶ Tamtéž, s. 364

⁴⁷ Tamtéž, s. 364

⁴⁸ Tamtéž, s. 364

- f) Spojovací výrazy **jenže**, **jenomže** vyjadřují omezení důsledků, které by se daly očekávat na základě platnosti věty A, např. *Vylíčí věci podle pravdy, **jenže** odpovědnost za ně přišijí na záda někomu jinému*. Dále mohou být užity knižní až archaické spojky **než** a **leč**.⁴⁹

Spojka **než** se v kronice objevuje ojediněle, a to v rámci souvětí spojení mezi paralelními větami vedlejšími, např. ... *všecko jim jak kterému povinna byla spolu s Tuhoněm náležitě zaplatila, **toliko** to jim navrhující, aby se nikam jinam neobraceli, kdyby jich všech Čimislav buďto nyní, a nebo potom nepotřeboval, **než** zase k nim do Bahnova, aneb do Studynce přišli ...* (s. 16), a také mezi větami hlavními, např. *Toho pak obrazu prve nikdá jsem neviděl, **než** slejchával jsem o něm, že by měl býti zázračný* (s. 239).

Spojka **leč** je v kronice užita pouze mezi paralelními větami vedlejšími, např. ... *aby potenkrátě žádný více z studánky Klatovky vodu bráti, a jinam vynášeti nemohl, **leč** by se při něm, anebo dvorském jeho šafáři dříve opověděl* (s. 18).

- g) Spojovací výrazy **ale stejně**, **stejně však**, **ale i tak**, **i tak však** vyjadřují nerelevantnost platnosti věty A vzhledem k platnosti věty B, např. *Opozdili jsme se, **ale i tak** jsme stihli začátek*.⁵⁰
- h) Spojovací výrazy **a místo toho**, **ale místo toho**, **místo toho však** signalizují, že děj vyjádřený ve větě B platí místo nerealizovaného děje uvedeného ve větě A, jehož uskutečnění se hodnotí jako žádoucí, např. *Máš hledět do učebnice, **a** ty se **místo toho** díváš po holkách*.⁵¹
- i) Spojovací výrazy **ale vtom**, **vtom však** signalizují náhlé a zpravidla nečekané přerušení děje ve větě A dějem věty B, např. *Chystala se ulehnout, **ale vtom** někdo zazvonil*.⁵²

⁴⁹ Tamtéž, s. 364

⁵⁰ Tamtéž, s. 364

⁵¹ Tamtéž, s. 364

⁵² Tamtéž, s. 364, 365

- j) Spojovací výrazy **ale (a, avšak, však, ovšem) přesto; ale (a, avšak, však, ovšem) přece; ale (a, avšak, však, ovšem) přitom** vyjadřují nerelevantnost věty A vzhledem k očekávání, jež plyne z této platnosti, korigovaným ve větě B.⁵³

V kronice se k vyjádření nerelevantnosti ojediněle užívá spojovací výraz **sice – však přitom**, př. ... *oplakal jsem ho sice, však přitom klekl jsem před svůj oltář modlice se vroucně Pánu Bohu, jsa plný naděje k Matce Boží, učinil jsem slib takový ...* (s. 256, 257).

Dále můžeme najít spojovací výraz **však předce**, který je užitý ve spojení textovém, např. ... *aby jemu nětco v tom rozkazovali, aneb spravedlivé svobodě překázeli. Však předce pro varování všelikých různic, Rohmil, jakožto milostivá, a přívětivá jejich vrchnost, dal jim na vůli, aby sobě na jiném místě modlářskou obětnici vystavěli* (s. 52), a souvětí, např. ... *a tam za některý čas zůstával, však předce do Klatov začastý jezdíval ...* (s. 111), ojediněle se v kronice vyskytuje spojovací prostředek **ještě předce však**, např. *Co naposled ubozí lidé měli dělati, ještě předce však stavěli, a opravovali, jak zdi městské, bašty, domy, a jiné města okrasy, snášejíce tu ránu božskou, trpělivě* (s. 166).

Ve výše uvedené platnosti je v *Historii klatovské* užito zajímavé spojení **ale předce – předce – předce**, např. ... *z jejichžto prsů tekla voda do štandle měděné. Ale předce neprospěl ten prostředek k hašení ohně, předce hněvu Božího obyvatelé neušli, předce na ně přišlo trápení ...* (s. 168).

V kronice se nachází rovněž spojovací výraz **zatím toliko**, např. *Pročež snesli se nad tím sousedé městští, aby sobě školu pro cvičení mládeže blíž kostela farního vystavěli, i také dům, neb faru pro duchovního správce, zatím nákladu toliko na takové stavení jim se nedostávalo* (s. 138).

- k) Spojovací výrazy **jen, jenom, jedině**, knižně **toliko, pouze** aj. vyjadřují, že případy uvedené ve větě B jsou vyjmuty z platnosti obsahu věty A.⁵⁴ Primárně se jedná o příslovce nebo částice, které jsou na začátku procesu, kterým by přešly do role spojovacích prostředků.

⁵³ Tamtéž, s. 365

⁵⁴ Tamtéž, s. 365

V *Historii klatovské* jsme našli příklad, kdy je v jednom souvětí celku užit spojovací prostředek **toliko** dvakrát, v prvním případě doplněn výrazem **sice**, př. *Já sice jsem nespátřila nic, **toliko** to vím, že moje dítě tak těžce na psotník stonalo, že ani prsu požívati nechtělo, já nedávala jsem nic proti tomu, **toliko** udělala jsem slib k obrazu Panny Marie ...* (s. 258).

- 1) Spojky **ale**, **avšak**, **však** spolu s modálními slovesy omezují platnost obsahu věty A poukazem na nutnost platnosti obsahu ve větě B, např. *Vyznamenání dostaneš, **ale** musíš se učit.*⁵⁵

Speciální typ představují taková spojení, v nichž se v první větě vyjadřuje propozice modalizovaná ve smyslu deontickém a druhou větou se pomocí spojky **ale** z takto modalizované propozice očekávaná platnost téže propozice popírá.⁵⁶ Tento případ je v kronice užit velmi běžně, např. *... a mohl jsem za něj míti od pana hraběte z Rounic devět dukátů, **ale** nechtěl jsem jej dáti od sebe ...* (s. 233).

2) Korektura neplatného/neadekvátního

Tento případ nastává tehdy, když se v první větě popírá platnost nějakého faktu nebo adekvátnost jeho jazykového vyjádření a v druhé větě se nabízí fakt platný nebo vyjádření adekvátní, tzn. neplatí obsah věty A, ale naopak platí obsah věty B. Korektura neplatného/neadekvátního se vyjadřuje pomocí knižní spojky **nýbrž**, dále archaickými spojkami **alebrž** a **anobrž**.⁵⁷

V námi analyzované kronice se vyskytuje spojka **nýbrž** v souvětí spojení, jak mezi větami hlavními, např. *... jeho od sebe nijakž nechtěl propustiti, **nýbrž** se s ním ve všem řídil, a spravoval* (s. 108), tak mezi paralelními větami vedlejšími, např. *... předně s Tuhoněm přátelsky, a sousedsky jednali, a žádali chtějíc, aby jim té vody nezavíral, a vynášeti nezabraňoval, **nýbrž** jako jeho vzácné paměti paní máteř ke všem přátelům, a sousedům vždy přívětivá byla, a tu vodu každému dopřála, aby on ji také popřál, a jim do svých příbytků zanášeti připouštěl* (s. 18).

⁵⁵ Tamtéž, s. 365

⁵⁶ Tamtéž, s. 365

⁵⁷ Tamtéž, s. 365

Korektura neplatného/neadekvátního může být vyjádřena užitím spojky **ale**, která však musí být plně nahraditelná spojkou **nýbrž**,⁵⁸ např. *Toho dubu pak nedala Klavtoka nikdy sekati, **ale** vždy jej opatrovati rozkázala ...* (s. 15), a užitím adverbia **naopak**, často po spojce **a, ale, nýbrž**, např. *Nemrzlo, **(ale) naopak** mírný větrík povíval Palackého třídou*. Spojovací výraz **nýbrž místo toho** vyjadřuje, že děj ve větě B platí místo očekávaného děje, jehož uskutečnění se v první větě popírá, např. *Neučil se, **nýbrž místo toho** hrál karty*.⁵⁹

V *Historii klatovské* se vyskytují zajímavá spojení tří vět, jejichž propozice jsou v sémantickém rozporu. Významová diference nesouladu připojených vět řadí tato spojení do dvou rozdílných odporovacích vztahů. V souvětých celcích je mezi připojenými větami vyjádřena jak korektura očekávání, tak korektura neplatného/neadekvátního, jedná se tedy o užití binárních vztahů v rámci odporovacího poměru.

V kronice jsou binární vztahy mezi spojenými větami vyjádřeny těmito spojovacími výrazy: **nicméně předce – nýbrž**, např. *Přistoupilo k tomu ještě větší hoře, přihrnulo se k hromadě ještě více neštěstí, nebo hned zase v sobotu, hodně ostatních domů shořelo, takže samy zdi očazené černé, podobné k strašidlu, a pustotině to místo zůstalo. **Nicméně předce** obyvatelé od toho místa neodešli, **nýbrž** vedle možnosti zase pomalu sobě stavíce příbytečky, lepšího štěstí očekávali ...* (s. 162), z příkladu je patrné, že věta se spojovacím výrazem **nicméně předce** svým obsahem vyjadřuje nerelevantnost první věty a připojená věta spojkou **nýbrž** naopak vyjadřuje korekturu propozice předcházející věty.

Binární vztahy jsou vyjádřeny také spojkami **ale – nýbrž**, např. *... raději v pokoji s ním zůstával. **Ale** Soběslav na to jeho přátelské napominání nic dbáti nechtěl, **nýbrž** sebravše nemálo lidu svého domácího, i přespolního táhl, a vytrhl s ním do kraje toho klatovského ...* (s. 97), **však – nýbrž**, např. *Tuhoň **však** na žádost jejich nic nedbal, **nýbrž** vždy bedlivěji, jak ve dne, tak v noci studynku hlídati poroučel ...* (s. 19), **však ale – nýbrž**, např. *Obzvláště pak živým hlasem, i písebně to potvrdil jmenovaný Petr de Rubeis písař zemský řečeného údolí obyvatel, který s mnohými jinými tu přítomnými místo to ze všech stran pilně vyhlížel, a zdali by takové krve vylívání nějakým kunstem*

⁵⁸ Tamtéž, s. 366

⁵⁹ Tamtéž, s. 366

mohlo se učiniti na to bedlivě se ptal, a šetřil, však ale toho neshledal, nýbrž ode všech rozumných, a učených tu přítomných usouzeno, a po pilném vyzkoumání toho, jest zavřeno ... (s. 201), a však – nýbrž i, např. ... a oznámenou pravdu slova Božího k srdci svému připouštěli. Však na tom nepřestávali, nýbrž i příhodný čas hledali, jak by se s svatým Vojtěchem seznámiti, a s ním se shledajíc o svaté katolické víře rozmlouvati mohli ... (s. 38).

3.4.3.3 Poměr konfrontační

Některé gramatiky začleňují konfrontační vztah do poměru odporovacího, jiné jej vyčleňují jako samostatný významový poměr. V naší diplomové práci tento typ ponecháme v rámci odporovacího vztahu.

Všechny typy odporovacího souvětí mají částečně charakter konfrontačního spojení, neboť se v něm střetávají dva protikladné propoziční obsahy, které se vždy vzájemně porovnávají. Zřetelně je hranice mezi vztahem adverzativním a konfrontačním vymezena pouze tehdy, je-li konfrontační vztah vyjádřen hypotakticky, tj. užitím specifických podřadicích výrazů.⁶⁰

Podstatou konfrontačního vztahu je porovnávání rozdílných nebo kontrastních faktů. Jedná se o srovnávání výpovědního tématu a rématu dvou vět tvořících souvětí jednotu.⁶¹

Konfrontační poměr může být vyjádřen hypotakticky, paratakticky a asyndeticky. Hypotaktické spojení je nejčastěji vyjádřeno spojkami **jestli(že)**, **-li**, **zatímco**, **aby**, **když**. Zkoumání podřadicích spojek není předmětem naší analýzy, proto se hypotaktickými souvětími více nezabýváme.

V *Historii klatovské* může být konfrontace paratakticky explicitně vyjádřena výrazy **naproti pak**, např. *A dobře činili, nebo žádná ctnost není dokonalá bez trpělivosti, naproti pak netrpělivost jest počátek a příčina ke všem hříchům, z jejížto studnice prejšti se pramenové rozličných zlostí (s. 166, 167), naproti tomu*, např. ... *a tak stála 2 hodiny, ryby pak lidé na suchu sbírali. Naproti tomu Drnový potok léta 1310 tak se vylil, že mnoho stavení pobral, a Špitálské předměstí v vodě stálo ... (s. 6).*

⁶⁰ Mluvnice češtiny 3, Skladba, Praha, Academia 1987, s. 461

⁶¹ Tamtéž, s. 462

3.4.4 Poměr stupňovací (gradační)

3.4.4.1 Charakteristika stupňovacího poměru

Stupňovací vztah se nachází mezi větami, z nichž druhá převyšuje obvyklou míru očekávání danou větou první. Gradační poměr bývá v mnohých případech navrstven na vztah slučovací nebo odporovací, proto jej mnozí lingvisté za samostatný vztah nepovažují.⁶²

Po přečtení *Historie klatovské* je patrná menší četnost užití stupňovacích vztahů mezi spojenými větami v porovnání s frekvencí výskytu vztahů slučovacích a odporovacích. Tento fakt plyne z charakteristiky historického výkladového textu, v jehož struktuře se předpokládá prosté řazení jednotlivých informací a údajů podle časové osy. Jak již bylo řečeno, lze *Historii klatovskou* z hlediska struktury rozdělit do dvou odlišných částí, první z nich odpovídá svou charakteristikou kronice, druhá však obsahuje historický výklad o původu svatého obrazu Panny Marie a zázracích, které se při tomto obrazu staly. Tento rys druhé části *Historie klatovské* tudíž velmi často zamezuje využití dalších významových vztahů (stupňovací, vylučovací) mezi větami. Není však možné konstatovat, že se gradační vztahy vyskytují v kronice pouze v omezené míře.

3.4.4.2 Spojovací prostředky stupňovacího poměru

V rámci stupňovacího vztahu můžeme stejně jako u poměru odporovacího rozlišit dva významové typy:

1) Korektura očekávání

Propoziční obsah druhé věty doplňuje k propozici věty první závažnější skutečnost nad rámec očekávání plynoucí z obsahu věty první, tzn. platí věta A, ale nadto platí věta B. Korektura očekávání se vyjadřuje nejčastěji spojkou **ba**, často ve spojení s částicemi **i**, **ani**, **ještě**, **dokonce**, **přímo**, **nadto**.⁶³

V kronice jsou k vyjádření gradačního vztahu mezi větami ve většině případech užity dvojité spojovací výrazy, mezi nejčastější spojení patří **netoliko – ale**, např. *Aby pak jej vlastní také svou přívětivostí Čimislav ukrotil, k tomu svolil, aby netoliko často do Klatovčan, a do Studynce, s Klavtoku manželkou, a s synáčkem kvůli švagrové přijíždíval, ale jako polovičním bytem tu zůstával* (s. 20), **netoliko – ale také**, např. *když*

⁶² Grepl, M., Karlík, P., *Skladba češtiny*, Olomouc, Votobia 1998, s. 367

⁶³ Tamtéž, s. 367

*ale ta zběr husitská, která **netoliko** živé katolické lidi na smrt vyhledávala, **ale také** mrtvým zemřelým, obzvláště svatým tělům neodpustíte, zase jako znova je zabítí, jejich svaté hroby otvírajíce, kosti, a prach rozházeti, a páli, se opovážila ... (s. 104), a **netoliko** – **ale také**, např. ... jistě nadarmo se nestal tak veliký div, a patrný zázrak, a **netoliko** že ten svatý obraz krvavý pot z sebe vydal, **ale také** oči své svaté ta nejblahoslavenější Matka Božská mnohokrát zavírala, a otvírala ... (s. 222).* Ve výše uvedených příkladech se jedná o vyjádření stupňovacího významového vztahu mezi paralelními větami vedlejšími.

K vyjádření gradace mezi větami hlavními slouží spojovací výraz **netoliko** – **ale i**, např. *Burka máteř Klavtoky žádosti Čimislavové **netoliko** neodporovala, **ale i** sama k tomu dceři radila ... (s. 12), **netoliko** – **nýbrž ani**, např. ... kteréžto své podezření když jemu rodičové ponavrhli, nezapřel Vitan že křesťanem jest, a přitom všichni to slyšice, **netoliko** žádnou nelibost na sobě znáti nedali, **nýbrž ani** se nemohli slýcháním takových velice moudrých Vitaně řeči nasytiti (s. 42), a dále spojení **a netoliko** – **ale i také**, např. ... z hříchů svých v kostele farním se vyznali, a velebnou svátost oltářní přijímali. A **netoliko** za živobyčí svého, mnohé vzácné osoby ten svatý obraz navštěvují, **ale i také** po smrti vždycky přítomni býti žádají ... (s. 400).*

Gradace může být vyjádřena také zajímavým spojením **neřkuli** – **ano i**, např. *To že jsem spatřil, a doslejšchal, **neřkuli** podpisem ruky mé vlastní, a přitisknutím sekrytu mého stvrzují, **ano i** povinnosti, kterou jsem 5. dne septembris na děkanství v přítomnosti jak duchovní, tak světské vrchnosti vykonal upevňují (s. 256), a **nerci-li** – **ale i**, např. *A hle, hned její účinnivé orodování s pomocí Boží jsem zkusil, že jsem za celý čas nemoci, **nerci-li** žádnou obzvláštní bolesti nebyl sužován, **ale i** pomalu s podivením všech od té tak nebezpečné případnosti dobrotivě osvobozen, a k předešlému zdraví navrácen byl ... (s. 352).**

Dalším prostředkem gradace je spojka **ano**. Tato spojka je užitá ve spojení textovém, v němž může být stupňovací vztah vyjádřen parentetickou větou, např. ... *lidé, a obzvláště děti předtím na tejdén veřejně mluvili, a lamentýrovali, že v pátek bude město hořet. **Ano** což více jest, mnozí to jistili, že po krovích viděli, a slyšeli zlé takové lidi choditi ... (s. 184), a souvětím mezi paralelními větami vedlejšími, např. *Potomně Čimislav s manželkou Klavtokou chvalitebně, a pokojně se srovnávajíce, dověděl se, že Tuhoň Klavtoky bratr, již k dospělým létům docházejíce, sám pro sebe**

hospodařiti, statek taky, jako někdy otec jeho, spravovati, i rozšiřovati míní, **ano** již také o tom často s paní mateří svou rozmlouval ... (s. 12).

Věty hlavní jsou nejčastěji spojeny výrazem **ano i**, např. *Ten oheň vojanský vždy mnoho let panoval, **ano i** v městech sami mezi sebou měšťané spolu nebyli sjednoceni svorností ...* (s. 137).

Ve spojení textovém jsou uvedeny spojovací výrazy **k tomu**, např. ... *vodárna ač k dokonalé zkáze nepřišla, však porušení vzala, takže vody nešlo do kašen žádné, studnice v domích k vážení nezpůsobné zůstali. **K tomu** přistoupilo Boží trestání, nebo lidé tak přestrašení, a zděšení, nic jiného nečinili, než k utíkání jeden druhého nabízel ...* (s. 186), **k tomu také**, např. ... *hned však zase se navrátíte nejsvětější obraz krví se potící spatřila. **K tomu** sama také ta Johana znamení krvavé na tváři dostala ...* (s. 206), a výraz **k tomu ještě**, např. ... *tu povstal pláč od dítek, i od rodičů až k nebi se vznášející. Přistoupilo **k tomu ještě** větší hoře, přihrnulo se k hromadě více neštěstí ...* (s. 161, 162).

Mezi paralelními větami vedlejšími se nachází výraz **k tomu**, např. *mezi těmi oznámenými znameními, obzvláště jeho kratičké panování v tom jest vyšetřeno, že při velkém korunování hořce slzy vyléval, skrze což rady královské nějakému předzvěděni zlému připisovali, **k tomu** přistoupilo více sestřička jeho mladička jménem Anna, jsouce přítomná korunování, nápodobně velmi kvílila ...* (s. 147), **a ještě k tomu**, např. ... *slíbila při jejím zázračným obrazem mši svatou dáti sloužiti, protože na smrt stonal, **a ještě k tomu** měl průtrž, takže všichni lidi, i lékaři o jeho živobytí pochybovali* (s. 354).

K vyjádření gradačních vztahů mezi větami hlavními slouží spojovací prostředky **a k tomu**, např. *O ně tehdy povstala hádka, a roztržitost, že by od města málo jim přidáváno bylo platu, **a k tomu** vidíce, že pobožnost větší roste při kostele velkým, zbraňovalo se žákům do města choditi ...* (s. 138), **k tomu i**, např. *Odkudž patřícím na něho špatná naděje budoucího živobytí pozůstávala, **k tomu i** bázeň budoucí jeho smrti odtud rostla ...* (s. 355), **a k tomu i**, např. *Mezi tím přijdouce na to magistrát, i p. děkan, že svatý obraz v tom sklípku schovaný pro velikou vlhkost nebude mocti bez nějaké škody dlouho zůstávati, **a k tomu i** přistoupilo, že největší Rodička Boží, tak lidské srdce, a své milovníky k sobě táhla, že vždycky vedle zákristie před ten sklípek lidé se scházeli ...* (s. 244).

Korektura očekávání může být vyjádřena dalšími lexikálními výrazy, nejčastěji pomocí spojení **a co více**, např. ... *skrze díry na mnohých místech padal oheň dolů, od něhož při velkém oltáři ubrus shořel, a co více k podivení jest, jedna žemnička lnu ležela vedle oltáře na obětním stolečku, ta všechna opálená zůstala ...* (s. 185).

V textovém spojení se v *Historii klatovské* objevuje výraz **pak dokonce**, např. *Tu Žižka na králi ještě se doptává, ráčí-li by dáti k tomu své povolení, že on chce slušně opravit, a král zasmáv se pověděl, že proti tomu není, jen může-li opravit, nevěda co on před sebou má, ani aby co z toho většího pojiti mohlo. Theobaldus pak dokonce píše, že od krále měl Žižka písební povolení, i pod pečetí utvrzené, jestli by mohl národ český zastati, a tu potupu vymstiti* (s. 129).

Spojovací prostředek **a dokonce** se v kronice vyskytuje pouze na úrovni větných členů, např. *Řkouce, kterak Pánu Bohu nemilá věc jest nespravedlivě souditi, a dokonce neviného člověka smrtí trestati, přitom žalující na primasa, a tu příhodu, jak se s ním sběhlo, vše pořádně vypravoval ...* (s. 140). Z hlediska interpretace však není zřejmé, zda se nejedná spíše o lexém s významem *zcela*.

2) Korektura neplatného/neadekvátního

Korektura neplatného/neadekvátního popírá obdobně jako u adverzativního vztahu platnost faktu, nebo adekvátnost jeho jazykového vyjádření obsaženého v první větě souvětí, v druhé větě je však nahrazován platným faktem, nebo adekvátním vyjádřením.⁶⁴

Prostředkem k vyjádření korektury neplatného/neadekvátního je užití složeného spojovacího výrazu **anobrž i**, pomocí něhož je první věta se záporkou připojena k větě druhé, např. *Nebo ti kteří Krista zapřeli, a křtu svatého se odřekli, mnohem horší byli, nežli pohané, a nijakž se nechtěli k Pánu Kristu zase dáti přivést, anobrž i proti křesťanům takovou závist vzali ...* (s. 61).

⁶⁴ Tamtéž, s. 368

3.4.5 Poměr vylučovací (disjunktivní)

3.4.5.1 Charakteristika vylučovacího poměru

Poměr vylučovací vyjadřuje vztah mezi propozicemi spojených vět, z nichž je možné nebo nutné si jednu z vět zvolit.⁶⁵ Lingvisté Miroslav Grepl a Petr Karlík tento významový poměr nazývají vztahem alternativním, v naší diplomové práci však užíváme tradiční termín vylučovací vztah.

V obdobném případě jako gradační poměr se vylučovací vztah vyskytuje v části historického výkladu *Historie klatovské* v menší míře než slučovací, odporovací, vysvětlovací a důsledkový vztah.

3.4.5.2 Spojovací prostředky vylučovacího poměru

K vyjádření disjunktivního vztahu mezi paralelními větami vedlejšími slouží nejčastěji spojky **nebo**, např. *Světislav také s těmi více práci kněžské měl, aby je při svaté víře zdržel, nebo k ní zase obracel ...* (s. 61), **aneb**, např. *Poručeno bylo tehdy obviněnému ven z rady vystoupiti, a tu soudcové na mládence s'atého otázku učinili, zdali žádá aby strejc zase na hlavě trestán byl, aneb aby jinou pokutu podstoupil ...* (s. 141), **anebo**, např. *Když pak jsem již v domě takové stříbrné ramínko vyhotovené měl, pochybovati jsem počal, zdali by nicméně od té nejmilosrdnější, nejzkušenější, vnitřních bolestí lékařky, takové uzdravení pocházelo, anebo sama od sebe nemoc přestala, z předcházejících medicín ...* (s. 361).

Dále se v kronice mezi paralelními větami vedlejšími vyskytuje dvojdílná spojka **bud'** – **aneb**, např. *Nebo žádné téměř město nebylo, žádná vesnice, žádné městečko které by v té vojně, bud' nebylo vypálené, aneb oheň nebyl penězi vyplacený* (s. 154).

Spojení **bud'** – **anebo** se nachází mezi větami hlavními, např. *... pakli že některý z potentátů na tu stolici českou královskou dosedl, nebylo to bud' bez krveprolití, anebo muselo pro pokoj, a svornost nětco Čechům povoliti ...* (s. 132).

V *Historii klatovské* se nejčastěji vylučovací vztah vyjadřuje mezi větnými členy pomocí spojek **nebo**, např. *... od druhé pak strany cesta nebo silnice, chodící vede přes městečko* (s. 202), **aneb**, např. *Zvědouce to magistrát, aby v tom nějaký podvod, aneb skrytá lest nevězela, dal do toho místa radního, předně Ondřeje Hiršpergera, s manželkou jeho, též i jiné svědky povolati ...* (s. 231), **neb**, např. *Zdali jest on od*

⁶⁵ Mluvnice češtiny 3, Skladba, Praha, Academia 1987, s. 467

Matičky Boží uzdraven, neb skrze mé léky nevím, nebo nad způsob přirozený, zase mluví bez překážky (s. 234).

Vylučovací vztah lze z hlediska významu spojených propozic rozdělit do tří typů:

- 1) **Silná disjunkce**, v níž se alternativy vzájemně vylučují, tzn. z nabízených alternativ může platit pouze jedna, tj. jestliže platí věta A, nemůže platit věta B, a naopak.⁶⁶ V rámci vylučovacího vztahu je silná disjunkce v *Historii klatovské* vyjádřena nejčastěji pomocí dvojdílné spojky **bud'** – **aneb**, např. *Což i potom následovalo, bud' že Turek se pozdvihl, a jeho moc vzala nějakou pevnost, aneb velké vítězství nad křesťany nepřítel dosáhl* (s. 228).
- 2) **Slabá disjunkce**, v níž se obě alternativy vzájemně vylučují a zároveň doplňují, tzn. z nabízených alternativ může platit pouze věta A, nebo jen věta B, anebo věty A i B platí současně.⁶⁷ V kronice je slabá disjunkce vyjádřena pomocí spojky **anebo**, např. *Rodičové, a hosti patrně z takových řečí poznali, že i Vitan chce křesťanem býti, anebo již křesťanem jest, kterážto své podezření když jemu rodičové ponavrhli, nezapřel Vitan, že křesťanem jest ...* (s. 42).
- 3) **Alternativy se vzájemně doplňují**, tzn. z nabízených alternativ mohou platit obě. V tomto případě lze spojky **nebo**, **aneb** aj. nahradit spojkou **a**.⁶⁸ V námi analyzované kronice může být tento typ disjunkce vyjádřen spojkou **aneb**, např. *Rohmil jako bohabojný, a rozšafný muž pěkně své lidé spokojil, oznámiv jim, že ani oni, ani jejich předkové ty zbožnice nestavěli, než jeho Rohmilovi předkové, a proto že právo žádné nemají, aby jemu v tom něcto rozkazovali, aneb spravedlivé svobodě překáželi* (s. 52).

Příklady uvedené k jednotlivým typům vylučovacího vztahu jsou na úrovni vztahu paralelních vět vedlejších.

⁶⁶ Grepel, M., Karlík, P., *Skladba češtiny*, Olomouc, Votobia 1998, s. 369

⁶⁷ Tamtéž, s. 369

⁶⁸ Tamtéž, s. 370

3.4.6 Vztah vysvětlovací (explikativní) a důvodový

3.4.6.1 Charakteristika vysvětlovacího vztahu

Vysvětlovací vztah se nachází mezi větami, z nichž druhá přináší nutné nebo důležité informace pro pochopení obsahu první věty. Mnohdy je velmi nezřetelný rozdíl mezi vysvětlovacím vztahem a vztahy kauzálními, jež tradičně řadíme do mezipropoziční závislosti. Na rozdíl od kauzálních vztahů není u vysvětlovacího významového vztahu obsah druhé věty prezentován jako příčina či důvod propozičního obsahu věty první.⁶⁹

3.4.6.2 Spojovací prostředky vysvětlovacího a důvodového vztahu

Základní spojkou vysvětlovacího vztahu je **totiž**. V kronice se tento výraz užívá k vyjádření vysvětlovacího vztahu mezi spojenými větami ojedinele, např. *Ačkoliv švejský generál Banyr do hrobu byl položen, nicméně had po štíru se dostal, nebo Torštenson na místo jeho vstoupil, a tu nastal rok opět Klatovským nešťastný, **totiž**, 1641 na den pamětný svaté Panny Doroty, jenž bylo 6. dne měsíce února, vyplundroval lid ten nepřátelský město ...* (s. 155).

Vysvětlení může být naznačeno rovněž pomocí spojky **totižto** ve spojení textovém, např. *... ačkoliv od Pražských Měst tři míle vzdálen byl, a nyní se v vltavském kraji počítá. **Totižto** věděti se má, že za starodávna nejen samé město Praha, ale veliký okršlek České země se Prahou nazýval ...* (s. 48).

Hojně užívanou spojkou, jež slouží v kronice k vyjádření vysvětlovacího vztahu mezi spojenými větami, je **neb**. Tento výraz se nachází pouze ve spojení souvětném, např. *Kníže Konrád nedlouho panoval, **neb** s císařem Jindřichem když vojensky jel do Vlach, tam na morní ránu v Neapoli umřel léta 1190* (s. 114), dále můžeme vyhledat spojení **neb i**, např. *O čemž v městě nic nevěděli, aby tak silně na tom předměstí hořelo, **neb i** věžnej toho času za stolem s svými domácími sedě, obědval ...* (s. 170).

Vysvětlovací poměr reprezentuje také spojka **nebo**, která se nachází jak ve spojení textovém, např. *Předkové naši smejšleli, a dobře soudili, že zrak jest nejlepší dar, a největší štěstí člověka. **Nebo** těmi skleněnými kuličkami vidíme všechnu krásu nebe, i země ...* (s. 279), tak souvětném, např. *Hle toho dne, a v tu chvíli tento svatý obraz, znamení vyjevil, a to předivné, **nebo** v přítomnosti tu mnoho lidí obojího pohlaví,*

⁶⁹ Mluvnice češtiny 3, Skladba, Praha, Academia 1987, s. 471

i vyššího stavu, v svatém tom obraze blahoslavená Panna Maria oči své nejsvětější otvírala, a zavírala ... (s. 243).

Dále se v *Historii klatovské* vyskytuje spojení **nebo i** s jistým odstínem gradace, např. ... *novou zbožnici Věchoslav stavěl, kterážto zbožnice ovšem slavnější byla, nebo i modlu stříbrnou tam také postaviti dal v způsobu mužské osoby, jako muže Kliviny (s. 34).*

Vysvětlovací poměr vyjadřuje rovněž spojka **však**, která je primárně spojovacím prostředkem adverzativního vztahu, např. *Stalo se to léta Páně 771, kterýžto rok, ačkoliv v kronice Paprockého, a v některých starých památkách se klade, za rok založení města Klatov, však se to má rozuměti za rok, prvních zakladatelů klatovských v těchto místech osazení ... (s. 5).*

Spojka **totiž** je velmi často užita k nevětnému vysvětlení předešlého obsahu, např. *V tomto vlnobití dosti pracně naši předkové starožitného tohoto města Klatov začastý se plavili, když od Pána Boha všemohoucího obzvláště těmi čtyrma metličkami totiž, morem, hladem, válkou, a ohněm bývali navštěvováni ... (s. 115, 116), podobnou funkci plní také spojka **neboližto**, např. ... *a Vitaně synové nechtíce to sněsti, aby Klatovští se nimi dokonce nespravovali, jako před léty, když je za své protektory, **neboližto** ochránce uznávali ... (s. 80).* O těchto případech jsme se již zmínili výše v kapitole 3.3.1.1.2 Adordinační vztah.*

Některé z výše uvedených spojovacích prostředků lze chápat spíše ve smyslu zdůvodnění obsahu předešlé věty, proto vztah vysvětlovací a důvodový řadíme do společné podkapitoly.

3.4.7 Důsledkový vztah

3.4.7.1 Charakteristika důsledkového vztahu

Důsledková spojení jsou založena na kauzálních vztazích, které zařazujeme do mezipropoziční sémantické závislosti. Lingvisté Petr Karlík a Miroslav Grepl začleňují důsledková souvětí do kopulativního vztahu jako jeden ze sémantických podtypů.

Podle obou jazykovědců vyjadřuje důsledkové spojení vztah konkluzivní povahy propozice druhé věty vzhledem k propozici věty první.⁷⁰

Spojení vět, mezi nimiž je důsledkový vztah, se v *Historii klatovské* vyskytují velmi často. Spolu s poměrem slučovacím, odporovacím a vysvětlovacím patří k nejběžněji užitým významovým vztahům.

3.4.7.2 Spojovací prostředky důsledkového vztahu

Důsledkový vztah je v kronice mezi spojenými větami vyjadřován spojkou **a proto**, tento výraz je užit ve spojení textovém, např. *V člověku někdy zbyteční krev, někdy přílišný šlem, někdy žloutenice, a černá žloutenice zdraví vniveč uvádí. A proto se toliknásobné nemoci, a připadlé neduhy nachází, že ani náležitě nemohou spočtené býti* (s. 273), i souvětí, např. *... trávy pro sucho vyhořeli, též ovotce svůj zrod nemělo, i chmele namále se urodilo, a proto v tom roce, totižto 1685 v Klatovech chmel se platil centnýř po 100 fl* (s. 219).

Dále je v kronice hojně užit výraz **protož** ve spojení textovém, např. *Ochranu Klatovských pokojně, a laskavě vedl, a s nimi jako s přáteli, jenž také s jeho rodem blízce spříznění byli, mile se snášel. Protož oboje strana klatovská, i studenecká věrně sobě pomáhala proti nepřátelům ...* (s. 37), i souvětí, např. *... umínil jest tu po sobě nějaké dobré památky zanechati, protož vzal s týmiž klatovskými svými sousedy radu, kde by tu ještě jeden chrám Páně pro památku svou mohl dáti založiti, a vystavěti* (s. 99).

Rovněž se v *Historii klatovské* vyskytuje spojovací výraz **a protož**, který můžeme vyhledat ve spojení textovém, např. *... z jichžto někteří tuto pod těžkou přísahou svědectví vydávající psáti se budou. A protož upřímní, a milí měšťané, a obyvatelé klatovští tohoto starožitného města nynější, i budoucí potomkové, hleďtež sobě takového daru vážiti, a opatrovati ...* (s. 223), a souvětí, např. *Kterážto ta však*

⁷⁰ Grepl, M., Karlík, P., *Skladba češtiny*, Olomouc, Votobia 1998, s. 362

pobožnost po časích v zapomenutí jest přišla, a protož takové našich předků potrestání my jeden každý máme k napravení své cesty v mysl přijímati ... (s. 222).

K vyjádření důsledkové vztahu mezi spojenými větami slouží také výraz **a tak**, jež je v kronice užit jak ve spojení textovém, např. *Bylo zajisté tak veliké množství těch klatovských domů vystavěno, že se mnohému městu rovnati mohlo, počítajíc i té domy které tam stáli, kdež nyní předměstí Loubské, a Špitálské sluje. A tak pro nedostatek, jak polí, tak i místa, při Klatovech bydlících, musili onde, i onde dvory, tvrže, okolo toho města, jak klatovských, tak studyneckých obyvatelů přátelé synům stavěti a rozšiřovati (s. 35),* a souvětném mezi paralelními větami vedlejšími, např. *Nebo Paprocký klade léto tisící, a bludně, protože v něm Voldřich Českou zemi ještě nevládl, a tak nemohl ještě Klatovy městským právem obdarovati (s. 73, 74).*

Dále můžeme vyhledat spojení **tak i**, např. ... *však v těchto těžkých, a drsnatých létech, kdež jestliže kdo buď dobrý a dokonalý řemeslník není, aneb z obzvláštní pilnosti svou je neprovozuje, tehdy zůstane mezi jinšíma poslední, tak i tento Ondřej Hiršperger z jakýchkoliv příčin, těžce živnost svou provozoval ... (s. 229),* a spojení **a tak potomně**, např. ... *křesťané pak aby také v svém náboženství svobodně Pánu Bohu na svém místě, kde sobě Boží kaplu vystavěli, spoužiti mohli. A tak potomně podle toho snesení, kteráž se stalo léta Páně 983 za některá léta pohané se pokojně chovali, s křesťany se snášeli, a v svornosti zůstávali (s. 55).*

Dalším spojovacím prostředkem, který se v kronice často vyskytuje, je **odkudž**. Tento výraz může být užitý ve spojení textovém, např. *Otec ačkoliv rozličné prostředky užíval, a lékaře potřeboval, však žádným způsobem dítěti se vzpomocí nemohlo. Odkudž on útočiště své vzal k zázračnému obrazu Rodičky Boží Klatovské, oběť slíbil, a s ním, do Klatov putoval ... (s. 335),* i souvětném, např. *Přistoupila potom jinší příčina roztržitosti, po dosazení na království české, proti tomu jiné dekrety, a ustanovení nařídil, aby všichni rouhavé, a církvi svaté protivné bludy ven z země byli puzeni, odkudž nenávisť, kyselost, a zbraň proti němu stavové pochytili, léta 1618 vojny začátek v Čechách způsobíce ... (s. 152).*

Důsledek je v kronice ojedinele vyjádřen spojením **a tudy** mezi paralelními větami vedlejšími, např. *To znamenajíce paní Burka s domácími svými za to držela, že bohové se rozhněvali, a někdo nětco nečistého do té studánky byl vhodil, a tudy ten veliký svých vodních bohů dar jest potupil ... (s. 9).*

V *Historii klatovské* je velmi často důsledkové spojení vět vyjádřeno pomocí zájmenného ukazovacího příslovce **tehdy**, jež se nachází ve spojení textovém, např. *Smluveni pak byli, tehdejší žáci, i také k kostelu farnímu v městě, aby vykonávali též při něm služby Boží, a na funusy umrlych lidí k hrobu doprovázeli. O ně tehdy povstala hádka, a roztržitost, že by od města málo jim přidáváno bylo platu ...* (s. 138).

Důsledkový charakter může za určitých okolností nést lexém **pak**, např. *A to z té příčiny přichází, že když chmel se urodí, tehdy málo platí, pakli se neurodí, mnoho se ho nedostane, též málo se za něj utrží. Náklad pak na chmelnici velmi vysoký se potřebuje* (s. 119, 120), a rovněž spojka **a**, např. *Můj synáček děťátko třích neděl, neb nětco málo více stáří, tak těžce byl na psotník nemocný, že nebyla naděje k jeho živobyті, a já jenom smrti jeho jsem očekával, byl všečen na břišku modrý ...* (s. 256).

Na pomezí parataktického a hypotaktického vyjádření důsledkového vztahu stojí zájmenné příslovce **pročež**, jež se v kronice nachází velmi často jak ve spojení textovém, např. *... skrze což nemalý rozbroj v lidu povstal, jsouce však sytý té domácí vojny. Pročež snesli se nad tím sousedé městští, aby sobě školu pro cvičení mládeže blíž kostela farního vystavěli ...* (s. 138), tak souvětňém, např. *... vezouce já, toho dítěte bába, jmenované dítě pět čtvrti léta stáří k sobě, an bylo již neopatrností chůvy polámané, jemuž také již i hrb v velikosti za vídeňský žemličky bochníček vyrostl, pročež zanechajíc já časné lékařství, k nebeské lékařce jsem se utekla ...* (s. 347).

Důsledek může být vyjádřen rovněž spojovacím výrazem **pročež také**, který je užit ve spojení textovém, např. *... aby ne tak od pohanské studynky Klatovky, jako od studnice svatého křtu, neboližto křtitelnice v církvi nazvané, své jméno užíval. Pročež také Bohzděk bratr nechtěl již Bohzděk Studynecký, ale Bohzděk Fontin nazván býti ...* (s. 66). V *Historii klatovské* jsme našli také spojení **pročež předce**, např. *... jak modla kamenná, tak i celý kamenný oltář, mohli obrácené býti. Pročež předce vykonavše své oběti podle obyčeje, také čarodějné otázky na tu modlu dávali ...* (s. 62).

Hypotakticky lze důsledkový vztah vyjádřit vedlejší větou se spojkou **takže**, např. *... aniž naděje k polepšení neznamenaje v takovém, a tomu podobném rozpakování dal se hněvu přemoci, takže ustanovil u sebe toho mládence svého strejce, z světa sprovoditi, a zabíti* (s. 139).

4 Přehled spojek a spojovacích výrazů užitých v *Historii klatovské*

V této části kapitoly nastíníme četnost výskytu vybraných spojovacích prostředků v prvním dílu námi analyzované kroniky s názvem *O pohanstvu klatovském*, další část obsahuje přehled abecedně řazených spojek a spojovacích prostředků, jež se v *Historii klatovské* vyskytují nejčastěji.

4.1 Frekvence výskytu spojovacích prostředků v prvním dílu *Historie klatovské*

Původním záměrem při sestavování frekvence spojek bylo rozdělení veškerých spojovacích prostředků užitých v rámci spojení souvětného (vztahy mezi větami hlavními, vztahy mezi paralelními větami vedlejšími) a textového, tato realizace však není možná v důsledku různé interpretace některých spojovacích výrazů.

V následujících tabulkách proto uvedeme pouze spojky a spojovací prostředky typické pro významové vztahy mezi větami, v nichž je slovnědruhová příslušnost spojovacích výrazů zřetelná.

Spojky a spojovací prostředky uvedeme podle výskytu v rámci prvního dílu kroniky a rozčleníme je podle příslušnosti k významovým poměrům.

Spojovací výrazy uvedené v tabulkách obsahují tyto údaje: frekvence výskytu mezi větami hlavními, mezi paralelními větami vedlejšími, ve spojení textovém a celková frekvence výskytu spojovacího prostředku v prvním dílu *Historie klatovské*.

Poměr slučovací

Spojka, spoj. výraz	užití mezi VH	užití mezi paralel. VV	užití v textovém spojení	celková frekvence
a	45	54	4	103
a aniž	1	0	0	1
a tam	0	2	0	2
a tu	4	1	0	5
a tu potomně	1	0	0	1
i	8	7	0	15
i tu	2	0	0	2
potom	1	0	2	3
potomně	1	0	1	2
přítom	1	0	5	6

Poměr odporovací

Spojka, spoj. výraz	užití mezi VH	užití mezi paralel. VV	užití v textovém spojení	celková frekvence
ale	3	1	0	4
leč	0	1	0	1
naproti tomu	0	0	1	1
nýbrž	2	3	0	5
však	8	3	3	14

Poměr stupňovací

Spojka, spoj. výraz	užití mezi VH	užití mezi paralel. VV	užití v textovém spojení	celková frekvence
ano i	3	0	1	4
netoliko – ale	0	1	0	1
netoliko – ale i	1	0	0	1

Poměr vylučovací

Spojka, spoj. výraz	užití mezi VH	užití mezi paralel. VV	užití v textovém spojení	celková frekvence
a nebo	0	1	0	1

Vztah vysvětlovací a důvodový

Spojka, spoj. výraz	užití mezi VH	užití mezi paralel. VV	užití v textovém spojení	celková frekvence
neb	9	1	0	10
nebo	6	0	1	7
nebo i	2	1	0	3

Vztah důsledkový

Spojka, spoj. výraz	užití mezi VH	užití mezi paralel. VV	užití v textovém spojení	celková frekvence
a protož	2	0	0	2
a tudý	0	1	0	1
pročež	0	0	9	9
protož	3	0	4	7

4.2 Výčet spojek a spojovacích výrazů užitých v *Historii klatovské*

Tato část kapitoly je věnována abecednímu výčtu nejčastějších spojek a spojovacích výrazů užitých v *Historii klatovské* v rámci souvětných (vztahy mezi větami hlavními, vztahy mezi paralelními větami vedlejšími) i textových spojení. Tento výčet slouží čtenáři k přehledné orientaci ve spojovacích prostředcích vyskytujících se v barokní kronice.

Spojovací výrazy klasifikujeme podle příslušnosti k jednotlivým významovým poměrům a podle charakteru jejich stavby (spojky a spojovací výrazy jednoduché, složené, dvojdílné, popř. vícedílné).

Tučným písmem označíme spojky a spojovací prostředky, které chápeme z dnešního hlediska jako archaické či knižní.

1) Poměr slučovací

a) spojky a spojovací výrazy jednoduché:

a	jakož	příčemž
aniž	načež	přítom
až	nato	také
čehož	pak	tam
čemuž	potom	těž
i	potomně	

b) spojky a spojovací výrazy složené:

a přítom	i také	načež i také
a tak	i také zde	pak potom
a také	i tu	potomně pak
a tam	jakož i	potomně také
a tu	jakož i také	přítom i
a tu potomně i	jakož pak	přítom také
a zde	jakož pak i	přítom též
až potom	jakož potom	

c) spojky a spojovací výrazy dvojdílné, vícedílné:

ani – ani	jak – tak i	jiným – ostatní
dílem – dílem	jeden – druhý – třetí	potom – až potom
jak – jak	jednak – jednak	potom pak – následovně
jak – tak	jiný – jiný	

2) Poměr odporovací:

a) spojky a spojovací výrazy jednoduché:

ale	než	však
o čemž	nicméně	
leč	nýbrž	

b) spojky a spojovací výrazy složené:

ale ovšem	naproti pak	však předce
ale potom	naproti tomu	však zase
což ovšem	však ale	zase však
což sice	však ještě	zatím toliko
ještě předce však	však potom	

c) spojky a spojovací prostředky dvojdílné:

sice – ale	sice – však přitom
sice – toliko	sice ovšem – však

3) Poměr stupňovací:

a) spojky a spojovací výrazy jednoduché:

ano
k tomu

b) spojky a spojovací výrazy složené:

a co více	ano i	k tomu také
a ještě k tomu	anobrž i	pak dokonce
a k tomu	k tomu i	
a k tomu i	k tomu ještě	

c) spojky a spojovací prostředky dvojdílné:

netoliko – ale i také	netoliko – ale i	neřkuli – ano i
netoliko – ale také	netoliko – nýbrž ani	
netoliko – ale	nerci-li – ale i	

4) Poměr vylučovací:

a) spojky a spojovací výrazy jednoduché:

aneb	neb
anebo	nebo

b) spojky a spojovací prostředky dvojdílné:

bud' – aneb
bud' – anebo

5) Vztah vysvětlovací a důvodový:

a) spojky a spojovací výrazy jednoduché:

a	pak	totižto
neb	tehdy	však
nebo	totiž	

b) spojky a spojovací výrazy složené:

neb i
nebo i

6) Vztah důsledkový

a) spojky a spojovací výrazy jednoduché:

odkudž	protož
pročež	tehdy

b) spojky a spojovací výrazy složené:

a proto	a tak potomně	pročež také
a protož	a tudy	tak i
a tak	pročež předce	

Závěr

V naší diplomové práci se zabýváme syntaktickou analýzou Hammerschidovy kroniky s názvem *Historie klatovská*. Předmětem zkoumání jsou spojky a spojovací prostředky, jimiž se v tomto barokním textu vyjadřují významové vztahy v rámci spojení souvětňého (vztahy mezi větami hlavními, vztahy mezi paralelními větami vedlejšími) a textového.

Syntaktická analýza kroniky byla v některých částech velmi obtížná kvůli rozsáhlým a nepřehledně členěným souvětňým celkům, v nichž čtenář ztrácí souvislost a logickou návaznost připojených vět. Naopak jiné části jsou zcela srozumitelné a navíc zpestřené nejrůznějšími příběhy a příklady, nechybí však ani přísloví a rčení.

V roli spojovacích výrazů mohou být primárně také další lexémy, nejčastěji příslovce a částice, z tohoto důvodu je v některých případech velmi obtížné rozlišit jejich slovnědruhovou platnost, mnohé z výrazů jsou teprve na počátku přechodu ke konjunkcím.

Nejčastěji užívanou spojkou v *Historii klatovské* je **a**. Kopulativní vztah patří mezi nejrozšířenější významové vztahy, tento fakt se potvrzuje také v naší analyzované kronice. Frekvence výskytu spojky **a** mezi větami hlavními a mezi paralelními větami vedlejšími je vyrovnaná, ve spojení textovém se však užívá v omezené míře.

K vyjádření slučovacího vztahu slouží rovněž výraz **také**, jež je v mnohých případech doplněn spojkami **a**, **i** a vyskytuje se téměř výlučně mezi větami hlavními. Dalším běžně užívaným spojovacím prostředkem je zájmené příslovce **přítom**, které můžeme nejčastěji vyhledat v textovém spojení a je velmi často doplněno dalšími lexémy, např. **také**, **též**, **i**, aj.

Spojovací výrazy **pak**, **potom**, **potomně**, jež se mohou vzájemně kombinovat, tvoří běžně užívané výrazy, které se rovnocenně vyskytují ve všech typech spojení (v souvětňém i textovém). Slučovací vztah je vyjádřen také spojovacím výrazem **a tam**, který můžeme ve většině případů vyhledat mezi větami hlavními.

Spojka **až** vyjadřující plynulost děje uvedeného v propozicích spojených vět se v kronice nachází zejména mezi větami hlavními.

Spojovací výrazy **těž, i, aniž, nato, tam** se v kronice příliš často nevyskytují. Dvojitě a vícedílné spojovací prostředky opakované (**jednak – jednak, dílem – dílem, jak – jak**) a různoslovné (**jak – tak, jeden – druhý – třetí**) nejsou k vyjádření slučovacího vztahu běžně užívané.

Hypotakticky lze kopulativní vztah vyjádřit pomocí výrazu **což**, tímto vztažným zájmenem se tvoří nepravé věty vedlejší, jež jsou v *Historii klatovské* v hojném počtu zastoupeny.

Nejfrekventovanější spojkou adverzativního vztahu je **však**, tento výraz se objevuje zejména mezi dvěma větami hlavními, výjimkou není přítomnost ve spojení textovém nebo ve spojení paralelních vět vedlejších. Další běžnou konjunkcí je **ale**, naopak spojovací výrazy **ovšem, nicméně, než, leč, toliko** patří mezi prostředky s omezeným užitím.

Výše uvedené spojovací prostředky mohou být doplněny o další lexémy, v kronice tak nacházíme výrazy **ale potom, však potom, však přitom, však předce**, nebo mohou být kombinovány mezi sebou, např. **ale ovšem, ale však, však ale** aj.

Dvojdílné a vícedílné spojovací prostředky vyjadřující odporovací poměr se příliš často v *Historii klatovské* nevyskytují, výjimečně můžeme objevit výrazy **sice – toliko, sice – ale, sice ovšem – však**. Hypotakticky je odporovací poměr vyjádřen zřídka.

Gradační vztah je charakteristikou výrazových prostředků zcela výjimečný, oproti výše uvedeným významovým poměrům vyjadřuje vztahy mezi větami nejčastěji pomocí dvojitých spojovacích výrazů, např. **netoliko – ale, netoliko – ale také, netoliko – nýbrž ani** aj., jež se nacházejí pouze v souvětěném spojení. Dále je v kronice užit výraz **k tomu**, který může být doplněn dalšími lexémy, např. **také, i, a**. Gradace může být rovněž vyjádřena spojkou **ano**, která se v *Historii klatovské* příliš často nevyskytuje.

Poměr vylučovací je mezi spojenými větami v Hammerschmidově kronice nejméně rozšířený. Pro své vyjádření užívá značně omezený repertoár spojek, které se ve většině případů nacházejí mezi paralelními větami vedlejšími, z dvojitých spojek můžeme vyhledat **bud' – aneb, z jednoduchých nebo, aneb, anebo**.

Vysvětlovací a důsledkový vztah patří spolu se vztahem slučovacím a odporovacím k nejčastěji vyjadřovaným poměrům v rámci syntaktických celků. Vysvětlovací vztah je v kronice vyjádřen spojkami **neb** a **nebo**, jež jsou hojně užity v textovém spojení. Základní spojovací výraz vysvětlovacího vztahu **totiž** se ve větném spojení nachází pouze v ojedinělých případech.

Frekventované spojovací výrazy **protož**, **pročež** slouží k vyjádření důsledkového vztahu v textovém spojení, mezi větami hlavními se vyskytují spojovací prostředky **a proto**, **odkudž**. V ojedinělých případech můžeme objevit výrazy **a tudy**, **tehdy**.

Předkládaná práce nabízí čtenáři ucelený přehled spojovacích výrazů, které ve výše zmíněné kronice slouží k vyjádření významových vztahů. V příloze této práce je obsažen první díl kroniky z důvodu názorné ukázky způsobu vyjadřování syntaktických vztahů.

Historie klatovská nabízí analytické zkoumání dalších lingvistických rovin (plán morfológický, pravopisný, lexikální aj.), popř. je možný podrobnější výzkum syntaktické roviny, lze se věnovat vztahům mezi několikanásobnými větnými členy, stavbě a výrazovým prostředkům jednotlivých typů hypotaktického souvětí, syntaktické stavbě vět atd.

Ráda bych se ve svém dalším studiu analýzou kroniky dále zabývala, neboť možnosti jazykového bádání v takto rozsáhlém historickém textu jsou značně široké.

Seznam použité literatury

Primární literatura:

- Bauer, J., Vývoj českého souvětí, Praha, Nakladatelství Československé akademie věd 1960
- Cuřín, F., Vývoj spisovné češtiny, Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1985
- Grepl, M., Karlík, P., Skladba češtiny, Olomouc, Votobia 1998
- Lexikon české literatury 2/I, H-J, Praha, Academia, nakladatelství Československé akademie věd 1993
- Mluvnice češtiny 3, Skladba, Praha, Academia 1987
- Ottův slovník naučný, Desátý díl, Geus-Hedwiga, Praha, J. Otto 1896
- Příruční mluvnice češtiny, Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2003
- Vintr, J., Zásady transkripce českých textů z doby barokní, In: Listy filologické CXXI, č. 3-4, Praha, Academia 1998

Sekundární literatura:

- Cuřín, F., Vývoj českého jazyka a dialektologie, Praha, Státní nakladatelství 1964
- David, M, (ed.), K jazyku a stylu českých barokních textů I, Sborník katedry bohemistiky PF JU v Českých Budějovicích, 1998
- David, M, (ed.), K jazyku a stylu českých barokních textů II, Sborník katedry bohemistiky PF JU v Českých Budějovicích, 2000
- Lamprecht, A., Šlosar, D., Bauer, J., Historická mluvnice češtiny, Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1986
- Stich, A., Česká spisovnost a nespisovnost – kořeny a přítomnost (Naše postoje k češtině 17. a 18. století), In: Spisovná čeština a jazyková kultura, Praha, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy 1995
- Vašica, J., České literární baroko, Brno, Atlantis 1995

Prameny:

- Hammerschmid, J., F., Historie klatovská v sedm dílů rozdělená, Praha 1699

Dyktorye Kladivaya

W Sedm Dylu rozdelená.

W prvnym Dylu se gediná

Johanstwu Klatowstém.

Hic Liber est W Druhým Conventus

Wiwodu Křestianstwa Klatowstého.

Smá Trinitat W Dřetím / Orch. Discale
Sti Augustino Schusselburgi.

Wtrnám Stolečným Wětu Křestianstwa.

W Stworém /

Druhém Wětu Křestianstwa

Klatowstého.

W pátém / W Swatém Dbraju

Wannu Marce Keyse /

W Andoly W ygletowstém.

151/42

[Handwritten text, possibly a signature or date]

W Ojstem/

W Záračném Obrázě

Danny Marye Klattowstě

Krvj se potjcy / Léta 1685.

W Sedném/

Wjtwich a Záračých / které se staly při
tom Záračným Dbráze Dany Marye.
Cepšana/

A na Swěto wšem

Milowinšum Maryánskm

wybdana

Od

Gana Florjána Hammerschnida /

Pjším Swatého Doctora/ Stolice Apostolske Prono-
tarysa / Comite Palatino, Šlatyho Kříže s Šlatan Ostrá-
han Kytjce / weyhradního Kofela Wyšehradského SS.
Apostolůw Petra a Pawla / tež Staro / Bolešlawského
SS. Kozmy a Damiána Kanonika/ Arcy/ Biskup/

šeho Prašského Seminarium Rečtora.

Wytisčena s Dovoljením Duchowní Wrdnosti w Pmpřesě Alch. Biskup
šeho Seminarijuna/ Kře Samuele Deryngera/
Léta 1699. s. Novembri.

*Præ Nobilibus, Generosis, ac Consultissimis
Dominis, Domino Cæsareo Judici, Primati, cæterisque
Regiæ Urbis Clattoviensis Senatoribus, Dominis
Patronis meis Colendisissimis.*

Quòd superiora influant in inferiora, lon-
ga Philosophorum docuit experiennia.
Quòd hæc sublunaria, & terrestria re-
gnetur à Cælestibus, nec ipse negare
potuit Princeps Philosophorum Aristoteles.

Si à sensu physico, & reali, Nos ad sensum alle-
goricum, & moralem convertamus: Unica Clatto-
vienſis Civitas exemplo esse poterit, quantas sub
diverſis, imò singulis Planetis subiverit vicissitudi-
nes, & rerum mutationes.

Ult autem à sumo Planetarum incipiam: Nun-
quid non Tragici Clattovienſium casus, sub étude
li SATURNO contigisse censendi sunt, quando
Anno 1613. Clattæ pestis adèò immaniter grassa-
ba.

) 2

LICENTIA ORDINARIJ.

Imprimatur

Wenceslaus Bilek à Bilenberg
Officialis.

W té Nocy negaké widění strje Sen méla/a Ráno
rošawšy na žem padna/podle swého Pohanského obyčje
Bohům se pomodlíla/a kdsy od žemé méla wštáti/trítat
žem políbila: zatím Cjeled na dáššy Cestu se chyljala/wšše
čky wěcy škadala/a Dobytek pořádała. Tu nenašla Bur:
Ka wššecu Cjeled swolagje/gt oznamowala/že ta gest wüle
Wohňw/aby dálegi neodcházeli/nýbrj jde se osabili. Pro:
čes hmed okolo wššeho Dobytkla/a giných swých wěcy porau:
čela Žalsky dělati / Lěsy pšániti / Gýby skawěti / y giné
Dworu potřeby náležité horowiti. Šrało se to Lěta Páně
771. kterýto Rok/ačkoliw w KronycePapročého/a w ně:
Kterých starých památkách se kłade/za Rok založenj Města
Zlatow/wššak se to má rozuměti za Rok/prvniých Žakkada:
telňw Zlatowšých w těchto mššech osazenj: Poněwadž se
prvni Dwúr neshawěl w dotčeném Lětu 771. a na tom mž
šie/kde nynj Zlatowj skogi/gať se to wúbee w Lětopisých
potvrzuge/ale blij pod Žárkau. Rok pat založenj samých
Zlatow Lětu sedmšštemu/dewadesátému prviniu od ně:
Kterých se připisuge.

W málo Lětech welice zwelebila / a rozššřila tento
swüg Dwúr/oněmj některé staré paměti oznamugi žeby na
Dabně wyslawen byl/a že od téhož Dabna/Dabňow gest
nazwan/genj potom Dchňow/pat posleze Dchňow gmeň
dostal. Tať mnoho Lěšiw ta nazwššlech stran popšániti/
Dědiny/a Luša nadělati dala/že tu potomně přewelika
bohnošš Obili/Dobytkla/y giných wěcy bez nedostarku do:
šlawala. Wššak proto žadných šštwosšných pokrňuw ně:
pošiwala/koliko Chlebenem rešným/Plešancy/to gest Kola:
či Měššein; domácýho Dobytkla/a Druheri se ššrawowala:
Dwěti tať ž těch Lěšiw bohnošš mirwala/a šš Medu, kterýto
se tu bohnošš nacházcl/medowiny pro ššapog iwariiti dáwala/
wce

wewssim rozšiffné hospodáře. Pročež od svých oby-
watelůw welice wážená/y také mřlowaná byla.

Drnový Potok byl slatný; nežli Auhlaw. minobem spatněgi tepla; nežli Drnový Potok, a že z té pří-
činy Klatowská prwnj památka se newedla od Auhlawy/
ale od bljškého Drnowého Potoka/ který posawad teče skrze
Spitalště Předměsti/a v Čiwčowce se w Auhlawě skácz-
ge: Spadala pať Auhlaw a časem tak hrubě/ že sprawedli-
wé se někdy mohla za spatnějšy pokládati/ nežli Drnový
Potok. Náme tobo příklad. Léta 1561. žena Dřiwitě po
desáté hodině se strátila wšlecha Woda na Říce Auhlawě
v Běsja Klatow/ tak měř je ně netekla; a tak stála 2. ho-
diny: Ryby pať Lidé na suchu zbrali. Naproti tomu
Drnový Potok Léta 1310. tak se wylil/ že mnoho St-
pobral/a Spitalště Předměsti w Wodě stálo: Léta pať
1510. že Chalupy plawali/a množstwj Lidu/ gať starého
tak mladého štopeno bylo.

Kapitola Druhá.

Dnaleženj Studánky/ genj Klatowš a sluz-
ge/a o gegich rozličných příhodách.

Slatowka (wid) Dubu i prameně wychází/ a hued ry-
chle tam poodběhla/ aby půwod té D- by wyskaumala/
Příg

Přiydauce tam spatřila w tom místě čísky pramen slade-
Wody/a welice nad tím se zradugje/ domu s wesklosti se na-
wracowala/ aby to hued Pani Buce Mateři své/y Bras-
tjím swým/ gať osto wimřlowanau Wovinu oznamila.

7. Blýssyce to Bratřj bez meřškanj Čeládku swowali/a Počátek
spolu s Klatowkan Sestráut dotčenému místu pospýchali. Inamenitě
Když tam došli/a pramen wysřetěli/hued tu blaubegi Po-
pá/kámen samali/řidali/a čířili/ aš bognost pramene čířě
Mladě Wody tu býti radostně vznali: pať mřlořnanu Stuz-
dánku ze Skáli spůsobili/ kterážto na puldruhého řáhu hluz-
bořka/ na řáh dlabu/a/ na pulřáhu šyroka/ aš posawad se spa-
řuge/a přikryta geř podilným Kamenem štufowým hra-
natým.

8. Od tobo času Čeládky vsawěné sem pro Woducho/ ta předně
dice/a wždy wděčné na Pannu Klatowku/ se gum gi našla/ Klatowka/
šponjnjagje/ dala té Studánce gměno Klatowka. Wšřať
brzo potom/ aby rozděl byl mezy gměnem Panny/a gměnem
Studánky/ proměnili to gměno Klatowka/ a řikali Stuz-
dánce Klatowka/ genj se geřte y po dnes tak nazývá. nařwána
Nazwana pať geř Deera Burkowa Klatowka/ proto/ že Klatowka
Když ona Burka Matěř po Lawce šla tčhotně/ náhle též/ pro své na-
šři pocýtifa/ť Porodu pracowala/a tam porodila: Ueb rojenj.
arwa wřlowano. Charwatřřem gazyku Klatowka sluz-
e. Po časech pať/ gať nřj num. 4. pláři je bude gměno Studán-
Klatowka Panně geř proměněno/ w gměno Studánky
Klatowka.

9. Když potomně počala Studánka v welité wágnosti w Boda se
býti/ dala gi Pani Burka opět wyřřiti/ wyřřiditi/ okolo pé. poznala býti
nau Naubenman obraditi/ Strájnyna také pro ochranu
patřiti/ y prone Domeř wysřawěti: y poznáto se/ že ta Wod
a (gať oš y dosawad geř) welmi zdřawa byla/ nebo y Ue-
ocným ř zdřawj slawila.
Ná. wřřawěné.

Nachází se w starých pamětech / se Panna Klawtoko-
galko / y starší gegj Bratr Krasoň / magicy pálcim /
mnic / skrze středne Kamj / Poledni / a večernj vjzwanj té
Wody očí / ahlj / y vzdrawenj byli.

Těj mladšího Bratra Tuhoně Služebník / gmenem
Koldin / téžkau Prassywinau / a středným Chrástem / obyz
zděný / skrze tu Wodu (wssat wařenau) pomoc / y zdravj nás
byl: Ano wůbec w roslíčnych Temocech / za zhogitedlnau / a
vzdrawugij Wodu se ta Klatowka pokládala / gako / y po
dnes se pokládá.

Pročej wssychni Pohané / z wděčnosti k wodnjm Boz
hů / za takowý Dar / gim při tyj Studance / podle swého Po-
hanšého způsobu / Oběti konawali / a zase od těch wodnjch
Bohů w roslíčným powěram / aby modlo / služebnost se mnoz
jila / zawedemj býwali: Wodni pak Bohové nic giného negz
saw / nežli dáblowé / a nazýwagi se gmenem wodnjch Bohů
proto / že při Wodě / a we Wodě lidem wsměs škodęgi:
wssat těm / škędęgi / za častě také mnoho dobrého / pročas
zugi. Protož Těznabohové wné gako w swé prawě Boby

wěci / wywogijce / a bogijce se gich.
Třechdy wodni Bohové / swau pěkelnau wnadu / forz
tehně nastrogili při tyj Studance / poněwadj sem celý 23
Korý Dwůr chodiwal / a škęssy potřebě odtud Wodu / a
waw / magice také obyčeg tu Studánku skausseti / timto spuz
bem: Kdykoliw někdo těžce skonage / pro sebe Wodu ze St.
danky dal přinesti / gęstli wmiti mel / Woda w Studance
znamenj při. Kalisa: pakli on Těmocny měl / z Těmocy zase powstati
zůstawała čisťotná. Tu Studánku Klatowku / y w Kěl
stianskwu někteřj tak stuslugi / wssat Křęstianum to nesluzj
Pohané pak je wěřili / gakoby wodni Bohové / tau Wodo
wladli / kdys znamenj dobré meli / a Woda Těmocnym sed
nawalo.

10.
Wodni
Bohowé
gław dáblowé
wé / gęnj / što
di / y pomá
hagl.

11.
Kdys Stus
dánka se
Těmocny
wssat kalisa /
znamenj by
w přislu
smrti: a kdys
se nekallu /
znamenj při.
ššho / dra
wji: / protož
Pobanstwo
Oběti sa
pahně tu čis
nawalo.

Kalisa / obyčeg měl těm wodnjm. Bohum zde hned oběti
Bohanšę čimti / gakož přiklad máme na Krasoň Burko
wym Synu.

Kdys on Krasoň těžce skonaj / se Woda / z Studánky
Klatowky přinešena nebyla kalina / zradugijce se Mřateř
Burka (genj newětřka / že Syn gegj newětře) bez męšťkanj
zapalnan Obětzwonnych Kwisna / na podobowanj těm swým
wodnjm Bohum wmitila. Posledně pak kdys tyj Krasoň
na smrt skonaj / poslan pro Wodu k Studance Služebník /
nemohł nes / kalenau nabrat / a Domu přinesti: čemsi / Ma-
teř Burka opět porozumęgijce / těžce se zarmautila / nebo to
sobě za gęstę znamenj pokládala / že z Těmocy Syn gegj
newygde / gakož / y newyssel / gsa / w brzkém čase od smrti / za
chwacem. Poněwadj pak ne sama Burka / ale wssychni wů
bectoho znamenj / z Tě Studánky Klatowky wjwawali / zapal-
né Oběti odevěššech při té Studance k wctęnj wodnjch Boz
hů / se wykonawali.

Přitom také wěřili / kdys / celý Studánka saw / a od sebe
se zakalila / že Bohové se hnęwali: a kdys někdo něčco neci:
stého do té Studánky gakymkoliw způsobem spustil / se we
likau nepočęstnost / y té Wodě / gakožto Daru Bojnyu / y sa-
mým Bohum wčimil.

Stalo se gedneho času / že náky poprawny Mřistr nar
wacugijce se Domu / z Poprawy / omocil swęg krawawý / Mřeř
w té Studance / aby gegj omys / a ble / celý Studánka se wy
zbanřila / kalisa / a skarbowała / sladkoss / tač / a wydrawugi.
Klatowce / cy moc skratila: On pak poprawny Mřistr we třech Dnech
wunprowal / se roznemoh / a wmitěl. To znamenagijce Burka
Pant / s Do / odkęd / idę
mácými swými / za to drzela / že Bohové se roshněwali / a
někdo něčco neciřšeho do té Studánky byl wchodil / a tudj
ten wělitý swých wodnjch Bohů Dar gęst potupil: y do /
prali.

13.

14.

Rata tomu
obnawianj
se przypis
waki.

ptali se / a dowiedeli / je poprawnj *Wysze* / nawracujace se z
Poprawny / *Wec* swobg *Krawny* w *Klatowce* obmynwal / a po
trecz *Dnecz* na to vmcel. *Wyszykni* tebdy ten *Stutek* za
neywetszy *szjch* pokadali / tomu smrt tehoz *Rata* / a *Kalez*
nj te *Studenty* przypisowali / a *galky* swych *Bobur* hncw
wktrotili / *inajne* *glau* *pecowali*.

15.
Burka s
Klawotkau
Bohanym
spujebem
hncw wo
dnich Bo
huru *Krocic*
gr.

Pani *Burka* poradce se e *Domacym* ni tom se *szneta* /
aby *Panna Dcera Klawotka* (*genj* tu *Wodu* z *obwyslajstij*
wodnych *Bobur* *nachylnosti* / a *milosli* *nalezla*) *sama* *wiesz*
chnu *Studentu* *wyprasznila* / a co *neycenneji* *wycisfila* :
szkawe k tomu *przywola* *Panna Klawotka* / a *wyberauce*
sobie k te *Pracy* *gisy* *Den* s *Burkau* *Mateji* *swau* / y s *Drac*
trem *Luhonem* / nj se *wyprawila* / *Studentu* *prasznila* / *tljz*
dila / az gi *doceła* *szwssji* *pllnosti* *wycisfila*.

Burka tu *hned* *aby* *zase* *milosliwy* *Boby* *sobie* *spusobi*
ca / *zapalnan* *Obet* z *wonnych* *Kwiti* *wcimila*. *Od* *tego* *czs*
su *nemj* *pamet* / *aby* *Studentka* *sama* *od* *sebe* *se* *byla* *cela*
Kalifa.

16.
Diablowe
bur nejtj pr
we Remo
enpm Wo
du szliti / aby
se Modlo
szujebost
rozmahala.

Diablowe *widauce* / *se* *se* *gim* *szalenj* *dobre* *wede* / *aby*
k *swie* *cti* *wjcegi* / a *wjceg* *Lid* *wabili* / *Temocnym* *ktere* *wz*
znali *se* z te *Temocy* *newygdau* / *huste* *Wodu* *Kaliti* : *Krej*
pak *vznali* *je* *se* *wydrawngi* (*neb* *diablowe* *bylsteji* *to* / *nej*
szkawi / a *nie* *gim* *Wodu* *nemnili*. *Pratoz* *Modlo* *szuz*
szebnost / a *wodnych* *Bobur* *pocestnost* / *wstawicne* *od* *Lidu*
podwedenego *szablum* *se* *konala* / *ani* *neprecskala* / *az* *Poz*
hanstwo *odtud* *wytoecne* / a *do* *konale* *wyhlazeno* *bylo*.

17.
Obeti Po
haisse se podj
Dubem ko
nawali.

Ze *pak* *Pohanstwo* *w* *neywetszy* *waznosti* *mjwalo* *Duz*
by / *neb* *se* *od* *szarodawna* *Dubowy* *Strom* *gmenowal* / *Ar*
bor *Jowis* / *Strom* *Kralomoc* / *galky* *to* *kaudemu* *sztenati* *Poz*
hanstych *szudrcur* / a *Werslowcun* / *galk* *szjednych* / *tak*
Laz

Latinstych / *powedomo* *gest* : a *je* *pri* *Studente* *Klatowce*
katé *pekny* *Dub* *szal* : *Pohanstwo* *Klatowsté* *to* *mjsko* *za*
Boiste *mjsko* *sobie* *pokadalo* / a *tu* *poneyprw* *Modlo* / *szuz*
szebne *Obeti* *wykonawalo*. *Kdyz* *se* *potomne* *Pohané* *roz*
mnosili / a *prostrannestszy* *szrobniocy* / *nebolito* / *szbitow* *poz*
trebowali / *wolili* *sobie* *katé* *pri* *welikém* / a *szarem* *Dubu*
mjsko / *na* *nemj* *szbojnicy* / a *szrobku* *wyszawili* : *kde* *po*
dwauch *stecz* *sztech* *sztech* *szrestiane* *Chram* *Pané* *ke* *cti* *szwar*
teho *Jakuba* *wetszho* : *czasem* *potomne* *y* *druby* *ke* *cti*
szwateho *Wogticha* *Bisupa* / a *Mucedlnika* *Bozsho* *wysz*
szawieti *dali*. *O* *giném* *Klatowstém* *Dubu* *wjz* *num*. 25.

18.
Tu stu
danku Knzi
pozechnaw
li.

Tu *Studentu* *po* *sztech* / *kdyz* *se* *szrestiansko* *roz*
machalo / *Knéz* *szwetslaw* / *ktery* *prwj* *szrest* *w* *tomto* *Po*
hanstwu *Klatowstém* *szlawil* / *szwym* *Knestsym* *pozechna*
njm *od* *anzladu* *diabelstych* *wycisfil* / y *sam* *pro* *swé* *szdra*
wjz *szwug* *každodemj* *napog* *wjzwal*. *Ano* *y* *dosawad* *se*
nekdy *ta* *Studentka* *pozechnawala* / *aby* *powéry* *se* *szpctrhowas*
li / a *Lidé* *tu* *Wodu* *s* *pozechnanjm* *Bozym* *wjzawjzy* / *od*
Wszemohaucyho *Pána* *Boba* / *galko* *szwota* *a* *szmrti*
Pana (*od* *nehoz* *wszelike* *dobré* *pochazy*) *ne* *pak* *szuz* *diabel*
szau *pomoc* *szdrawj* *swé* *nabywali*. *Galkoz* *az* *posawad* *to*
gest *wyszstceno* *w* *techtu* *naszlich* *sztech* / *je* *mnoszy* *Temocny*
a *wjztkem* *szewho* *szdrawj* *tu* *Wodu* *pozhwagi* / a *ktery* *Temocny*
czny *před* *szmrti* *k* *piti* *sobé* *gi* *přinesiti* *porucj* : *Kdyz* *gecho*
czas / a *hodina* *szmrti* *přichazy* / *tebdy* *welmi* *szalna* *Woda*
se *wšaje*.

Kapitola třetí.

O Zasnoubení Klatovky s Gimislavem a proměně svého Dvůdli.

19. Gimislav sobě namílal wal Klatovku a gi za Manželku dostal.

Léta Páně 791. po Wegls dotčené smrti Krasné staršího Syna Burkova/ genj w dospě-
lém větu Madence uměl/ Gimislav Byryšowě-
ho Kytjškého Kodu/ rozšastný/ a mandry Madence/ genj
při Byryšowj Přijeli svém/ od svého Dětinšwj byl/ pilně
mu až do geho smrti/ y Pani Duce Manželce byl/ potom
w dowě/ y Dětem slawjw/ nynj pak Cjeled/ y celého Dwora
šospodářšwj spravugje/ hleděl Panné Klatowce na sluš-
bu/ nebo Klatofa magjey třiceti dvě Léta větu svého/
welice giš také w šospodářšwj Domacým gšauce wycw-
čena. Burka Matě Klatovky žádosti Gimislawowě/
netoliko neodporowala/ ale y sama k tomu Deci radila/ a
zaho welice powděčna byla/ že také sama Deca k těmuj Sas
šnoubenj náchylna se wložowala. Pročes šnešauce se Pčas
tele/ polčné giffy Den k Swadbě wštanowili/ a Swadebnj
Slawnost w Přátelštem ohledánj hlucně a wešle wyko-
nali.

20. Zuhon se w gimá šo- špodářšwj.

Potomně Gimislaw s Manželkau Klatotokau chwra-
litebně/ a pokogně se šrownawugje/ dowědel se/ že Zuhon
Klatovky Bratr/ giš k dospělým Létum docházegje/ sam
pro sebe šospodářiti/ Statek taky/ gako něby Decc geho/
šprawowati/ y rozššřowati mjinj: Ano giš také o tom časfo
s Pani Matěi swaw rozmlawal/ radjce gi/ poněwadž
mnohým/ a wolkým wčkem giš ona šcházeti pocina/ aby se
w tom době rozmjšlyla/ gabby geho/ y Decu Klatotofu s
šwa-

šwagrem/ a Cjeledj/ gessně w čas svého šwobytj/ š Stat-
tel/ a šbožj milě podělška/ a Děte svého Gimislawa/ s Dec-
rau Klatotokau gemu za Manželku danau/ pěkně wybyla/
wššak sama aby při Synu až do smrti své žšškawala.

21. Burka dj-
ona šrownawati se/ a spolu šospodářiti nebuda/ powolala
před sebe Zuhoně Syna/ a Gimislawa Děte s Klatotokau
Decrau/ pak gim amyšl svého podělenj wygwšila/ a co
wešštercn gegj Statek wynáššy/ předkládala. Wššle-
chňauce oni Pani Matěi swaw/ a šeznagjce slušnost/ a spr-
wednost gegj pořádnosti/ takowě podělenj w děčné přiga-
li/ a gi za to laskawě děkowali. Tak gedenašby přigama-
ce Dšly své/ Zuhon při Statku swém Matěškem w Bah-
šowě za šospodářě žšškal/ wozňauce k Synowštemu opar-
trowanj Pani Matěi swaw Burku: Gimislaw pak/ a Man-
želka geho/ chwšjce se ginam šššowati/ bedliwě mššo k oš-
zenj přibodně wššledawali.

22. Po mnohém rozličných mšš wyššizenj/ žašššito se gim
mššo bljš Stundánky Klatowšy/ a to své obšbenj Duce/ y Gimislaw
Zuhonj předněšly/ šeby tam při té Stundance Klatowce ná: s Klatow-
šy malý Dworec pro sebe/ a Cjeled swaw wyššawiti/ a tu šai s Bah-
pobýti chčěli/ ažby sobě časem proštranněššy/ a šnad poho-
dlněššy mššo ginde wššledali.

W odporowali tomu Burka ani Zuhon. Pročes bez
mnohého mešškanj Gimislaw s Klatotokau/ s Cjeledj/ s
Dobýtkem/ y šewššým šwym šbožnj k Stundance Klatowce
s Bahňowa se přěšššowati/ tu sobě Dworec pohodlný wy-
ššawjce/ a šospodářšwj špočadagjce: Lešy šššantj/ s nich
Dědiny/ a Lawy wyšššawati gess poručil.

23

24

Kapitola Dřívrtá.

O osázenj Ějmislawowem s Klaw- tofa.

^{23.} Burka se k
Studance.
stěhuje pro
Dcery: a
slawj Ětu-
domečy
Dwůr.

Děly tim gšance Pani Burka po své Děci
Klawtoce welmi testliwá y smutná / nepomní-
tam ja niĚ Studance k tomu gegimudworecy častě-
glic choditi / a tu sobě potomně / y Dwůr dáti wyslawěti / by
mohla y s Ěledj swau při Děci přebýwati: Kterýto
Dwůr kdys se stawěl / také mnozy k Ějmeslujkům k Ětu-
dince ja niĚ táhli / a tu sobě s powolenim Pani Burky Cha-
lupy / a Domečky po mału stawěli / a w nich se k Dětmí oša-
zowali: Ěkali pak tomu nowému Dwůr / Studynecy
Dwůr / neboliĚto Studnec.

^{24.} Ějmislaw
se stará čno-
wě Dbydli.

Byl Ějmislaw přes šest Ět po swém od Bahnowa
stěhowánj / Bytem při Studance Klawtoce / gako w náčim
Podrušstwj / se se toho mšfa sam nehrubě wgmíati směl:
poněwadž y Burka to mšfo také welmi rozššřowala. O
gině tehdy k obššřenému prospětu, aneb wyššidnutí pobos-
dlně / a spolu prostranně mšfo se poskaral. Še pak welice
byl pošádán / aby se daleko od Pani Burky neosázowal / pog-
mance dwauch Služebnjkům / a w sednauce na své Kone /
do Ěšwů hlubššých se odebral / wššat obššzege se wždy sem
y tam / nemohl žádného mšfa wynaleznauti / naněmžby se
osádl.

^{25.} Ějmislaw
i Klawtofa /
so yplejmi
Syna Klaw-
Syn / který tu se nedawno narodil / Klawtočian gměno do-
stal)

Opět giněho času / se swěho Dworce / který probšš-
koff Studanky Klawtočy nazwán byl Klawtočianšky
Dwůr / aneb Klawtočianj (gakož y první Ějmislawowj
Syna Klaw-
Syn / který tu se nedawno narodil / Klawtočian gměno do-
stal)

škal) wysšel Ějmislaw gako na nákau procházku k gednoššostj /
mu přiwešš / nedaleko od Dnewého Potoka: Na tom niĚ slawj
šlé Klawtofa se zamílowala do gednoho náčamné welššě. Dwůr šde
ho / a rozkladitěho Dubu / na tom mššě / šde nyní w Klawto-
wech Kossel Jaru pod Ěytulem Narosenj Panny Marye
Klawtočy
šlegi: y obššbila sobě to mšfo / a kázala tu nad tím Dubem
Dwůr k polednj stawěti. Ěšeladec také y Ějmeslujkům /
aby sobě Domy stawěli / dowolenj od Manšela šgednala /
čemuš wolně Ějmislaw dowolil / také pro tu přičinu / se to
mšfo nebylo hrubě vzdálené od Studanky Klawtočy.
Pročej nemešškal brzo ty mšfa dáti wyplauti / Dědiny / a
Ěauty k polednj straně / y na západ wyššlawati / a tu pobos-
dlný dřewěný Dwůr wyslawěti / kterýto Dwůr gešš
Grunt / a první šaklad nyní gešššyboššěšš Klawtoč. To-
ho Dubu pak nedala Klawtoč mšdy šekati / ale wšdy gej oz-
pattowati rozkázala: švě Wěššby také / gako náčá Došššá
Proroctwj pod tím Dubem rozššlawala / obzwaššně š
budanceych tohoto mšfa přibodách: totišto je gegi Přate-
le / a Obywatele mnoho těššosti budau zde od swých Šau-
šedů blišš Studanky bydššěych trpěti / wššat je nad nimi
šwěššj / a je přemohau / y gegich Dwůr škazy: Klawtočy pak
Dbydli je bude trwati / aš je proměnjaw šlawěné Mššě.

Ějmislaw tehdy tento Dwůr wššemi potřebami opa-
ššěge špššobil to / aby Klawtofa mila gebo Manšelka bez roz-
hlawěnj swě Pani Marye od Studanky se stěhowala / a w
šlawěm nowém Dwore bydleti sobě obššbila: Což také se šla-
to / wššat s přiššbenim častěho s Pani Marye swau šbledá-
nowém Dwore.
ni. Tam se osádjce / w krátkem čase gał w Ěledj / tak y w
Dobytku welice se rozmohl / a brzo tak šbobatli / se se boz
barsšy / nešli Burka na Studynecy / a Zuboj w Bahnowě
byti šdali.

Což

Niemešlni- Studynecti/ pro veliké pohodli Čimislawowého tobo
 w jodany l Dwor a w jinili sobě požádati Burfy/a Zuhoně za dorwoles
 Čimislawo ni pro swau wěrnau Službu/gakožo zaslaužili/by se ram
 w p Službě. sčehowati směli: Poněwadž Swobodnicy gšau/y také tam
 wšec potřebni/nesli ginde: Těb se tam wice stauj/a wycęgi
 Njemešlničého diša promozuge: y také tu při. Zuhonj a
 Burce/dolarwad dosti Njemešlniču gess/a anis se tak mno
 39 ualčité wšreiti mohau.

28. Wšlechnauce Burfa o Zuhoněm tyto Njemešlni/ky/
 Burfa a a nemehauce gich zdrjowati/poněwadž wšlychni Swoboz
 Zuhoně do dnj/mnosy y Krewni/awěšš diš Čimislawowau při sem
 woluži Njese přewabeni byli/wšlečko gim gaktremu powjma byla spo-
 moštnum/ kus Zuhoněm naležité zaplatila/toliko to gim newerbugi
 abo se při ce/aby se nišam ginam neobraceli/kdyby gich wšlech Čis
 Čimislawo nišlaw budto nyu/a nebo potom nepotřebowal: Těš zas
 wěm Dwor- se k nim do Bahnowa/aneb do Studynce přišli / se gim
 že osadili. Zuhoně také dobré diša dopřati/wšsem Chalupy/a Obydli
 na šw ag Grosa wyšarwěti/ynaležité k wšlečigakym Swono-
 stem gegich dopomahati chce. To když wšlychni tak wěti
 mti gim přiššili/za odewydanau sobě Mjzdu wšlychně por
 děkowati/ do Čimislawowého Dwora odesšli / k Službě
 Čimislawowj/a Klatowce se poslawili/a milé od nich při-
 gati byli.

Kapitola Dátá.

O Smrti Burfy Matěře Klatowky.

29. Burfa stáně Wžo po Čimislawowém a Klawtočiměm
 na smrt. Rod Matěře Burfy do norweho Dwora wyššehowá,
 117

ni/gšauce dotčená Burfa/giš wěkem welmi sešla/těšec se
 wšec mobla /a na smrt stonala. A pocyšice sama/se giš wj-
 ce z Nemocy newygd/a se giš čas gess/aby se o šim Swol.
 tem rozlaucila/dala gess/gaš Zuhoně Syna swěbo / také
 Čimislawo sauda žeté s Klawtolau Decrau swau/před sebe lasta-
 wě přewolati/Kazugice/šebý ráda s nimi poslednj swé Ma-
 teřšké porjšenj wćimila/y také posledně se rozjehnała.

Segdauce se oni s poslušnosti před Lúžo Pani Bur.
 30. Burfa obo poslednj wůli wyprawowati neměšškala/aby totisto Syn
 Zuhoně Bahnowém/y druhym při Studynce wyšarwe.
 uým Dworem dědičné wšadl/a polowje Cieleđj/y Dobyttka
 sobě přewlašniš. Druhau paš polowjcy/še Decři swé
 Klawtocca Čimislawowj Manjšeu odkazuge/a odewydar
 ti poraučj. Přitom Matěřšy wšlech napominala/a pro-
 šyla/aby spolu wšlychni w šase/a swornosti wšlyčy žšsta-
 wati/a w nicemj geden druhého nehněwali/anis se w poz-
 třebach opauššeli/nybrž wšdy geden druhému k swému
 ššššš dopomahali/a mše se wewšsem stowňawali.

To wšlečno pokogné wšlychni wyslechnauce/gi z tobo
 117. Odkazu pěčné děkowati/a Kufau poddanym se zakazowati/ Burfo smrti
 že to wšše chęgi tak šplniti/gaš gim porucila: s přácem se
 techdy rozšchnagice/a poslednj gegi šwodnu/giš přitowmau
 byti vynawagice/tu při wimranj počkali/aš Dusše z Těla
 wytročila/magice wětu swěbo 6 2. Lěta. Welky plač tu
 hned naškaš/anis se žadny od šššw ždrjetti mobil/neb gi
 wšlychni wćice mišowati. Potomně když wšlechno k pohř-
 bu přibotowili/tu Ede sobě wšššowala/gi pohřbiti dali.

To paš wšššowané mššo gegibo Pohřbu / ačkolitw Burfo Wžo
 32. uenj wšarych památkach gmenowané/wššš se lechce do
 wššš

wspítí můžeme, se pohřbená byla při Dubu, kde se Pohanz
sle Oběti konávali.

Potom snad tam kde Modle Křivíně Zbojnice vystas
wěl/přenesena byla/poněwadž dlé starého obyčeye Pěča
telstwo společné do gedného pohřebního miska se křásti mēz
to: v Zbojnice pak schwalně se zrobla skawěta/pro přednj
Wloby z gegižo Přátelstwa.

Kapitola Šestá.

O Nojepřj w přičině Wody branj ze Stu-
danky Klatowky.

W Materštem Pohřbu Tuhonj pozůstaly
Syn/a Dworůw gegich Dědič/ bez problemj se do
Studynce/ kdys Klatowky Studynky od Burky wyz
stawěncho Dwora/ z Bahňowa přěsěhowal/ a w něm se
wolně s swau Cieleďj osádje/gey sobě rozšlyřil/y Kaubenj
nau slyrocc/ aby y Studanka do zawřenj tehoš Dwora se
dostala/ obehnati dal: Aby potentratě jādny wjce z Stu-
danky Klatowky Wodu brati/a ginam wynasřeti nemohl/
lečby se přiněm/a nebo Dworštem geho Sřasřajj dějwoeg
opowědel.

33.
Tuhonj se z
Bahňowa
sěhugel
Studynce/
a gi před
Causědy
jawřat.

Wjdauce Sausědy/ je ta Studanka zawřena gest/ aniž
gi jādny bez opowědy brati/a wynasřeti nembi/ tečce to nes
sly: wřat předně s Tuhoněm Přátelšy/a Sausědšy ges
dnali/a jādali častěgje/ aby gim té Wody nezawřat/a wyz
nasřeti nezbraňowal/ wjbrj gačo geho wyactně paměti Pas
ni Materě ke wřsem Přátelsum/a Sausědum wdy přiwěti:
wě byla/a tu Wodu každěmu dopřala/ aby on gi také pos
přal/a gim do swých Přibytčaw zanařřeti připaustel.

34.
Causědy w
řitaj: d
swobodnj
přistup ři
Studynce
Klatowce.

Tuz

Tuhonj wřat na jādost gegich nie nedbal/ wjbrj wyz
bedliewěgi/gat we Dne/ tak w Tocy Studynku břidati po: Tuhon
kawěl/ a gi bez opowědy jādnému dopausřeti nechtěl/ poruge/a
předšjrgje přičinu/ šeby mu gi wjdyky kaliti/a nebo snad
gačo někdy onen Poprawnj Mřse časem porušřly/y také
šeby wřawicnjm pro sebe/y pro Dobytek wynasřicnjm gi
častko docela wybrali/a do dna wypráznil.

Snesance se tehdy Sausěde/ wysřli mnozj w gednu
Kroc k té Studance s Dbranj/a s ostryma Sětyrami: y tu
hned bez mēřšajm/ takowě Kaubenj při té Studance rozšle.
Kaubenitru
kali/ rozřbali/a rozmetali. Což wřlyřew Tuhonj welice se
rozbněwal/a hned s Cieleďj swau na ně wypadnautj a ge
přasřyřti/a rozhaněti se osmělil: wřat wjda se wjce wyzřyř/
něřli swých/y také w syle wěřřy s wřřeligařau Dbranj opat
řřených se zběřlo/ po nich se daleko puřřiti nesměl/ nebo pas
trně wřnal/ šeby nie nesřyřělyř.

Potom seznagje/ se z tobo nic dobrého nepogde/ a že
potřeba gest s Čimislawěm se sřinuwiti/ nemēřřal/ y hned Tuhonj aš
k Čimislawowj do geho Dwora Posla wysřati/a ginu tu da Čimislaw
nebespečnau rozepřj w žucimost wweřři/ pak y za pomoc/a wa za po-
sřicnjm jādati. Přitom Čimislawa s Klawotokau/a s Sřy-
nem Klawotčaněm Přátelšy žwal/ aby častěgi k němu do
Studynce/ gačo se za šiwobytj Panj Materě Burky dalo/
Přátelšěmu obředanj přigjřjwati.

Čimislaw gačoško mandry/a rozřasřajj Mři/gemu Čimislaw
gač newjce mohř radil/ aby se s swými Sausědy pokogně Tuhoni na
porownagje gim Wodu sobě brati mřdy nezbraňowal/ di/ aby Čau-
poněwadž oni při té Studance dějwo neřřli on/ se osādili/a gi
wdy za Materěštem šiwobytj swobodně/a bezcwřřj přěkořj
řy wolně pojřwati.

Tuhonj pak glauce wřputřly/a wyřokomysřny/ na té Tuhonure
Čis

putnější
nežli před.

Čimislavové Radě blaubo přestati nechcél/nyběž pogr
manceť sobě se Dwora Bahriowského wice Čledeji/gy žno-
wa okolo obehnati/pewnějši a bezpečnějši obraditi/a toliko
gdný Dwéře k nj postawiti dal/we Dne pro jádného gi
bráti nedal/gen pro sámého Čimislawa Szwagra/a swau
Sestru Klawtofu s málo některým gim přinálejšegjým :
na Noc pak wždy pilně Studánku zawjratu poraučel.

40.
Čimislaw
w třetosepři
čimj naro-
wánij.

Stozuměw o té urputilosti Čimislaw/a znamenaje/
že tu weliké newole/y rúznice/ano y prance wždy wčtššy/a
nebezpečnějšy giš powstawagi:Přitom zwěda že poslawad
tu Studánku nikdy jádný do dna newypráznil/y také že
wždycky pozorně se nj/aby se neškafila/neb nenalazyla/saz
cházý/napominal šnažné Szwagra Tuboné / aby taťowé
přikóti Sausčum nečinil. Aby pak gey wlastnj také
šwau přiwětivosti Čimislaw wktotil/ k tomu swolis/ aby
netoliko často do Klatowčan/a do Studynce/s Klawto-
kaw Manželkaw/a s Synáčtem k wáši Szwagrowé přigiš-
diwal/ale gako polowjčným Dytém tu žiřšawal.

41.
Zapomjáš
se Studant-
ka k Doby-
tu.

Mimo toho také pro Sausčdšwwo to obgednal/aby
Sausčede/a Čleced toliko k swé Lidské potřebě se Studantky
Klatowky Wodu bráti: pro Dobytek pak aby ne odtud/
ale z Potoka/a z gimých míst wynasseli. Tak tehdy se
inkuwjce Studynku otewčel/a k nj swobodný přístup nez
chál/y také s celým Sausčdšwem w dobré srozuměnj wcz
šel. Tak špolečné se šwornawagjce wždy pokogné/a roz-
šassné šospodatili.

BA=

Kapitola Sedma. D Starwenj Klatow.

W Tom pokogném Sausčdšwji Obywatele
se w Rodině w Něcmějšjých/w Čledeji/y w Dos Tubon sobě
rozegmání mezy těmi/s třetými on wladšj křšobil/gmí-
vými wladš Čimislaw/přiměnj sobě wyal Studynceky/žo-
něwadi to gměno/giš w těch také dobách se problassowalo/
když Tubon Studynku Klatowku Kaubenjmaw do šweho
Studynčského Dwora zawjrti/a šam nj wladnauti/se opoz-
wášil: neb giš hned w tom čase nechčel wjce Tubon Dytýj
ničkoliw byl Syn Dytýjów/ale Tubon Studynceky gme-
nowán byti.

42.

Když pak se po Létech Wjca Křestianská w Klatow-
wech počala rozblassowati/a Swaty Křest/a Křitědlnice Studčeti se
(genš se Latinský Fons Baptismi gmenuge) mezy nowé Kř-
šiany zwelebowati/ Křob Studynceky/ Latinským slowem
Dřod Fontinuw slauti chčel: o čemš w druhém Dřisu zase
zajmka se wčimj. Ti pak kčejw šlusič/a Powinnosti Čši. Klatowch
mislawowé patřili/poněwadž také swá Obydli předně měli rozblassé-
bši Studynky/genš od Čimislawowé Manželky Klatow-
ky také Klawtofan / potomně Klatowkaw nazwana byla/
gměno také Klatowské sobě přiwčassmili/a Klatowššj slauti
chčeli.

43.

Aniž tu Čimislawowan Manželku giš wjce Klatowes Klawto-
fu ob Lawky/mybrš Klatowku/gako Studánku / nazywati šwagmno
chčeli/což také k wčěnému obyčej/a nawykšost wčedeno proměnila/č
gest bylo: ačkoliw y tomu teukřat chčeli/aby Studynka Klatowka/
raděg slauti pož-
C 3

44.

caogzale po Panně Klatofa vždy gmenována byla/ to
třisto jako při prvním nalezení/ ale nepříšlo to vsáky o
byčeg/ poněvadž slyšime podnes/ že gat Studynec/ tal
Panně w Obecne řeči/ y w letopisných gmeno Klatofa a poz
na/ vsak ne- zůstává.

Z wěššymu pat společenému skownání dal Čimís
slaw Tuboni Studynecému přetrášanau Pannu/ swan wlas
snyj Stregnu/ gmenem Lomcny za Manicku/ ktera s Tu
honém spłodila Syna Nowafonce: A pro památku Lom
cnyu/ wyslaweny gest bliz nyněššyho Města Klatow
Dwůr Lomec/ pro památku pat Nowafonce/ Dwůr nazwa
ný Nowafowjce: Potom Lomcna opět spłodila Syna Lu
bana/ a Deeru gmenem Kochanfu/ vsak se o njch nic pamě
tného neuacházý.

W těch částech Čimíslawowj také netoliko Čickedy/
ale y Synůw/ a Deer přibýwalo. Nebo mimo Klatow
čana/ narodili se genu tři Synowé: Wostrodic/ Lub/ a Kega
čan. Mimo Deery Mlyni/ narodila se také genu druhá
gmenem Wpdsina.

Čimíslaw rospakugce w swém Srdecy to rozmnože
nj/ gat Ditek/ tať Čickedy/ počal mysliti/ gatby časem mo
bli podělenj býti/ aby každy z Ditek swůg Dwůr měl/ sa poz
tiwé swau nalezitau žiwůstku wěsti mobt.

Ta rozličný tehdy Strany se oblidagje a mnohá mř
sta wyšetřje/ zaznamenal sobě několik dobrých připadnoz
sti/ na kterýchžby se nelylip Dwory swawěti/ dylem stez sebe/
Dce/ a dylem stez dorofkany Syny. Pro Wostrodice
tehdy Dwůr Wostrodice/ nymj Wostřetice gmenowanj 300
lozil: Pro Luba pat Dwůr Lubj: Pro Kechana/ Kechan
ny/ kterýž nymj sluge Kpdsiny.

Čickedy swé také hrubé gíž rozmnoženě/ obwřáštine
Kje.

Kjeměsluškum/ Tesatium/ Kowatium/ Kolatium/ Koicetu/ to Domy
bum/ Kregém/ Siewcum/ Hrucitum/ a gnyim wšeliga. slawěgi/ po
kau Pracy provozugicym/ sem wěššym dylem z Těmce se die Čimí
brnaučym/ aby se pohodlně osádliti mohli/ narůdil wlastně slawowého
to misko/ na němž nymj Město Klatow wywidjme/ podle swé.
bo nowého Dwora/ w tom mjsě wykawěného/ kde nymj
Kosel Swatého Wawřince o K:šterem Kjadu Swa
teho Dominika w Měsě Klatowech stogj. To se pat dá:
to leta Páně 797. Ti Kjeměslnicy welice se rodi od Stu
dyněch oddehowali/ a negináč nej Klatowstj/ gako pro
dynečych oddehowali/ a negináč nej Klatowstj/ gako pro
při Studynce slantj chetli: Ano y Domy z kěšy swé Páni
Klatowby/ gináč nechetli nej Klatowby nazýwati: wšak
časem/ když to misko zrošlo/ Klatowby nazwane bylo.

A poněvadž tu také welmi mnoho Těmecých Kic: 49.
meslůw se nacházelo/ Těmcy onen Čimíslawowý Dwůr Gmno Do
wůbce Glatd. Hoff/ a swé Domy Gloschoffy gmenowali: Dwora se
Kterěto Těmecy slowo Glatd. Hoff/ na Čjesto Hladky mřw/ a
Dwůr se wyklada: A odtud pochazy je dosawad Město
Klatowby w Latinské řeči dwognásobně se pišse: Těkdy poz
dle Čjestého slowa Klatowby Klatowia, neb Clatowia, někdy
podobněj Těmecému Glatd. Hoff Glatowia. Nacház
zy se od třech Set Let in libris Executionum také psáno Cla
thowia.

Ten Čimíslawowý Dwůr Páni Klatowka (gíš ne
kda wjce Klatowka u negmenowana) po smrti Čimíslawow
wé welice zwelebila/ když Domy Kjeměslnicě w pětný po: Domy
řádek wwekla/ a Trowy w rovných Kjadech swawěti dala/ Klatowce se
gša přerodem/ je z toho mjsa časem slawně Město posšlo/ připsug.
oněmž ona pod swym obětným welkým Dubem (gukž wcy/s
oznameno bylo) rozličně zle/ y dobré wěcy budaučy předs
powýdala.

Kapitola Dřmá. O smrti Gjimislavé / a o žvelebenj Klatow.

51.
Gjimislav
sluné na
smrti / a své
žbojž Dř-
ten odlaž-
96.

GJimislawa giž leta přemohl / a přiblížil se čas / aby swüg chwalitebný život skončil. Wida tehdy hognau / a bobatan po sobě pozůstalost / innož ho Třabytku / Dobytka / a wšlitého žbojž obr omážďěného : wšým rjm žbojžim lařarwé / a sprawedliwé / tManjcku / a Dř-
ti podělil : y také gdnomu každému swému Čelcedjnu poz-
wíc gřikau nákau částku z pozůstalosti své wděliti / gmeno-
wité po kusu hegneho swého Dobytka / pro wěrnau službu.
genu bedlivé / a hotowé wždy profázanau. Ž toho wšly-
čnti ncmalo potěšeny gřance / do smrti wděcnau památku
swého milého Pána zachowawati připowidali / pak stras-
šné / a pokogné z toho Swětawykročej (poněwadž gñiác
býtinemůž než aby giž umřel) genu s placem wimšlowali.

52.
Gjimislav
po rožěbná-
ni, umřel.

Kožichnagje se tehdy s milau tManjckau a s Dřtkaz
mšwými onpčcmily Otec Gjimislav život skončil / mage
wětu swého 79. let / a podle Burty w šrohnicy Pohanště /
bliž Obětnice Bohyně Klyweny / tde se giž na Stawenj té
Obětnice / nebolisto žbojžice náklad wcd / slawně pocho-
wan gje.

53.
Klatowka
Chnum
Dworu ob
Otec wplá-
jany ode-
w. dáwa.

Po Gjimislawowé smrti Pani Klatowka / gsa giž W.
dowau / dorofaucym swým Synum wegše gmcuowané
Dwory Wostretice / Luby / Kegchann / neb Rydliny k dostaz-
weni / a spravowanj zanechal : neystarešymu wšlak Synu
Klatowčanowj docele Dworce bliž Studynky Klatowky
pořaupila / hneď gál sobě Paumu Wáclawu zasnaučil / a
za Manjcku pogál.

Ca

54.
Samá zatim negwice se Klatowel egimata / a swoboy
šným Kjeměšnikum / s Dětmi / y o Pčateli se sem hustě tá. Klatowka
hnaucym / r. áda mšsko dopřála / wšlak podle rozumnosti / a oždobuge
rozřastnosti své / pořádné Domy starěti poraučela / aby w Klatowky /
prostřed celého pořádku těch Domu prostranný Plac / gako
naly Měštky pětný Xynč prázný žuskał. O tolo toho
Xynku pak abypěknějš / a náhlednějš Domy od bobat /
ššých Obywatelůw stawenj byli / gakož se y pořádný Vlce
sem y tam dělali. Přitom také Pani Klatowka libugje
sobě takowau pořádnost wyřawených Kjeměšnických Do-
můw / pro wěššy bezpečnost dála na mšsko ždi sylnau Nauz
benjnanž Dřjwj špčjáteho celý Očřštel těch Domůw obca
hnał.

55.
Studynčej wdance tu weliké / a tu podjwu rychle / a
důw / y Domůw rozmnožen / počali takowé žwelebenj Klat. Studyn-
towšým žawjđeti / neb se nenadali / aby tať w brzkém čase
měli w stawenj od Klatowšých přemošeni byti / poněwadž Klatow-
w Studyncey Domowé / a Chalupy w welikým počtu byli /
a welmi dšauze se protahowali.

56.
Totišto od Studynčěho Dwora (tu tde nynj Pan
Jan Šilipp šoch z šochu swüg Dwůw / a swau žahradu má / Dwůw Štu-
šlowé pod Křestianšým Wrchem ic.) až k Swatému Ja. donec bliž
kubu / tde nynj Měštky Pohřeb gje / a otdud rovně došu /
tde dosławad Křastřské Předměšti / aneb Šwibowške
gmenugeme / až k nynějšy Brané / též Křastřské / neb
Šwibowška Brána najřwaná.

57.
Klatowštij pak gál Domu / tať Lidu weliké množštwj
přw se nezđali mřti / ano y za špatnějšy od Studynčěých Klatowčanů
dšauho dřžánj byli / wšlask w tom Dwore / který bliž Štu. šbo Dwůw y
dynky wyřawený byl / Klatowčanšy Dworce nazwany / tu
fde nynj Pan Martin Wirtžž Wehrenšechu swüg Dwůw
má. Wšlak

Wšak přitom novém Klatovském Hradě. Pochů ná-
zvaném Dvoře (tu kde nyní Kofel S' Wawřince/Klá-
stera Wlebného Kládu S' Dominýka přinálejícíj sro-
g) Klatovští welice se zwelebily/nebo w brýném čase mje-
mo wšij naděje/taťowá pětná pořádnost welikého mno-
stwu Domůw tu nyní se špatčila/že ta wšsem Obywatelům
okolním tu podjwu byla. A nestrýla se ta zawiš Study-
něčých/ale neywjse se wyšlytla zase w Studánky Klatow-
ky/nebo tam hauffem Klatowští chodiwali / a pro sebe
Wodu přinášeti dawati: o čemž obšyrnějšy zmjnuka se w
čim w následujícíj Kapitole.

Kapitola Druhá.

O Kopání Studně a o pevnějšým obrá-
žení Klatovským.

Když Klatovští / Studyněčtj / Bahňow-
ští / y také z giných Dworůw hauffem K' Studyně-
čtj Klatowec pro Wodu chodiwali / poněwadž tu ni-
kdež ó žádně tak čistě / a zdrawě Wodě nebylo slyšeti / teprw
se stalo / že se někdy až do sucha Studyněka wybjra / a wy-
prázňowala: šrzc což častá roztržitosť / a ržnice od Stus-
dyněčých proti Klatovským pocházeta / neb Studyněč-
tj Klatowským opět Wodu brániti počali / a Studyněka
a Strážnýmá we Dne / y w Ltoey ošazowali.

Že pať gi do cela zapowjdati se obawali / za penise
Wodu prodawali: Protož kdokoliw Wodu ze Studánky
prýč chtěť odwešti / musy / za Wědro bily peniz tu hned slo-
žiti: wšak ta prodež dlaubo trwati nemohla / poněwadž
tu každodenně ó rwačákch / a pranicých slyšet bylo. **Wau-**

Waudrě tehdy / a rozšlášná Pani Klatowka rozwa-
žujice ten rozbrog / a proti takowě roztržitosťi prostředek Studyněčtj
wynalezla / a poručila Obywatelům swým Klatowským / Wodu
aby w Klatowech sobě sami Studyně kopali / že tím spůso. Klatow-
bem budau ržnice přetřeny / a oni požogně w Sausjedstwu
se stornawati mocti budau. A w prawdě podstatna by-
la ta gegy Kadda / neb welmi sřiasně gim to kopání Stu-
dnic se podatišo / poněwadž tu prameny čisté / sladké / a také
zdrawě Wody na rozličných místech se dokopawaly.

Což když w Sausjedstwu w znamosť wwezeno bylo / že
tožisto w Klatowech Studyně se nachaegi / a je tam gest
dostatek pramene / a sladké Wody pro wšechny potřeby /
počali opět wblidnějšy na Klatowšy obled mjeti. Protož
přeslawali rozepče / y ržnice / s potěšytelným wšlech w-
požegenim.

Mezy tím wyrošla / a napadla gest chut' Pani Klá-
towce / aby Klatowky zwelebila / a ge také Wratmigaťo ná-
řyna Dřanami opatřila. Pročej nemešťaka k tomu au-
mysln Bjejnějšy zwofati / aby šyrokošš Dlic wyšterili / a
wyměčili / y Dělnicy wšsemi potřebami se opatřili / Petna
wozyl. Dřiwj tesali / a wšlechny přeprawy zhotowili.

Wyšlaweně tehdy gšau troge Wrata / gaťo náčč Brá-
ny podle wyměčení Dlic / gedně k straně Polednj / druhé k
Západnj / a třetj k Půlnocy / každě tak welikě / aby Lide pobo-
dlně s Wozem w gžděti mohli: okoso Wrat pak y nad
Wrata Struby welikě zdelati dala. Na Ltoe wjdy ty
Wrata zamjratu poraučeta / aby bezpečnějši Klatowšty
Ktočně odpočiwali: / ač časem také proti Laupěšuj-
kam / a Študum / Petrowšým / y proti neswoeným / a
šbrogným Sausjedum obřati / a se obhágiti mohli.

D 2

Wau-

61.
Kla-
tow-
šy
Dwa-
r
mni
gest
Kla-
stet.

59.
Kolep-
tme-
w
Stu-
dy-
ně-
čými
pro
Wodu
Kla-
tow-
šy.

60.
Stu-
dyně-
čtj
Wodu
Kla-
tow-
šy
pro-
dawali.

Capitola Desata.

o Modlo Sluzebnosti Pani Klatowky.

W Tych catesch Studynech y ginj Obywatele / welmi woblidne se t Pani Alatorce pro gegi z maudrost / a rozsliastnost chowali / a negimac nez gas koby wlasnj gegich Pani byla / gi sobe wazili / pocestnost jako Anéne cimili / pro Radou duwéne se k nj wchazeli : y také rozlicné pomocy od tyz Pani Klatowky wždy zase doz skawali.

61. Klatowka jako Krasna cténá.

Klatowka Pani w té Wainosti / a Slawé poslawená / ponéwadi od mladosi swé Bohu Pohanstým se klanowala / a Modlo Sluzebnosti zywila byla / také cástku swého Zbozi na Modlo Sluzebnosti wynakladati obycej měla : neywétsy pak gegi zémj bylo na Modlu / genj Ksytina Bohyné slawla / pro kteranjto Modlu z porucemj Burky zt žiwobyty Cümislawa počali stawéti Zbojnicj / aneb Obéztuicy / jako Kapsu / Pohanstým Schustkam / a Obétem porhodinaw / tu kde nynj S. Jakuba Kosel na koncy Klasterzského Předmiéti skogi / coj ona spolu y o Tuhoném Study / nečným dostawéla.

66. Klatowka Modle Krasné winé Zbojnicj wyplawila.

Zrobtu pak nebolisto Zrobnicy / k pochowawání Poslaníw zafosila tu kde nynj blijtéhoj Swata Jakubského Kostela gest Kapla S. Wogtého : a z celseho toho placu / kde nynj Krchow gest / Pohřebnj missy pro Klatowky / a Studynecky wykazala / a okolo Gradbau pétné obradila.

67. Brohla / a neh / zrobnice / ssa byla tu / kde namska / pla Swateho Wogtého / da skogi.

Wnitř Zbojnice poslawila ony Bohynj Ksytinu w spůsobu ženskem / a w postawé celý Osoby z Kamené wytesanau / magicy krásnau také Kamennau Koruny na hlawa / wé / drážee w prawé Kuce zlaté Bopi / a w lewé geden oknau / bli

68. Oblitca Modli Klap / winy.

bli Kotauc / aneb Terč : okolo té Modli wstawicné hořeli Lampy kolem zawěšéné / Olegem naplnéne.

Gen Pohanstvo krásné Kwisj přimáseho : Katoles 69. sri po Cesté metalo : wonné Biliny po Zemi sklalo : zde Bohynské před Modlau na Zem klesalo : na Twář padnauce gi se Woblářihoj klané : Radidlo páliho : rozlicné Obéti od Dobytku / a Zbozi / aneb Tabytku swého (obyčlástné Obilnj / a Záhradnj Prwortiny) gat za sebe samé / a Anrodu žemskau / tak za Dusse swých zemělych Přátel / a Sausédu / blij té Zbojnice pochowawých obérowalo.

Děti nemočné přednj pro vzdravenj kladlo : slowem 70. w tu Modlu Klywinu jako w Boha / aneb w Bohynj swau wécti / gšauce tim neywice w Modlo / Sluzebnosti porow : zem / a k wcténj té Modly pobnutj / se strze nj dábel časno mšurwawal / a na gegich šnácné žádosti odporwéj dawal. Tu Modlu Klywinu Klatowka o Syny / a o Decrami swými na neywogis ctíla / k nj putowala / gi se wšlemi Obywate / li jako Bohynj se klanéla / a z poslednjho času swého žiwobyty.

67. Klatowka neh / zrobnice / ssa byla tu / kde namska / pla Swateho Wogtého / da skogi.

Capitola Zedenactá.

o Smrti Pam Klatowky.

W Te swé časté Slawé / Pani Klatowka do / 71. čkala se Ktemocy starým Lidem giž scházegjým stáwka Klatowka 2. obecné / totisto je wštem přemožena / a mašu chřá : dca / a giž teméř jako Dsté gen štetné chorawá / a pozorně opatrowaná býti musýla. To znamenagicy Synové / šinurwili se aby se gduce se t Pani Alatorce gi pořadali / a z by šospodačské starosti swé po odlošila / a sobé gakožto wézt 8. 8cm

67. Klatowka neh / zrobnice / ssa byla tu / kde namska / pla Swateho Wogtého / da skogi.

tem zemdlena/a se Ma po odpočinave/dle své libosti/ge pa-
děla/a hospodářstvi gim odvedla. Znamenagice
pař sama Pami Klatowka na sobě/že welice/scházý/ churas
w/a mdly/přivolila k tomu/nasbídie gify Den w třechmž
by se měli Synové/a Dcery o gij k Mateřstěmu snjmi o
svě poslední wáli rozmislawani.

Když se tehdy wěřitý Den sešli Synové/a Dcery/
Pami Mateř Klatowku w Temocy narostjwili / tu gim
hned Mateřské své pořízenj strany Dworu/a Cjeledj/Doz
bytka/a wšlekerého Zboj wygerwila/a sprawugice se po-
dlé staré pořadnosti od Manjzka Cjimislawa před smrti w
činně/kajdě straně Mateřské pozůstakosti lařlawě/a stěz
dč gify dšl přidała.

Prvnímu nejstaršimu Synu Klatowčanowj sebe
řamau k ochraně/a k opatrowání poraučela/něb on gij Že
natý byl/magjý Mlčoslawka bohataw/a krásnau ženu za
Manjzku/a gij také wladě Klatowčanšým Dworem/ed
Dce Cjimislawa sobě Dědicně odewdaným/poněwad; tu
bljž Studynky Klatowky se narodil: On tehdy Klatow-
čan netoliko Mattu/ale y dvě gegj Dcery/své milé Dcery/
Milynu/a Mydlanu/(poněwad; gij na Wdanej byli/a ge-
gich Ženichowě/ó gegich propuštěnj při Pami Mateři se
ohlásyli/.) žádostiwě/a prosebně do Dwora swého zwoal/y
přigal/kdešto welimi dobře hospodářim welikého Bohat-
stwj gest nabył.

Druhému Synu Wostrodicowj/že swoug Dwur gestie
dostawený neměl/dobrý dšl na penězých zanechala. To-
mu Synu hospodářstwj se také welimi dobře powedso/ano
y Manjzstwj posřstěsilo/poněwad; Daubrawku Dubosla-
wa Klatowšského Boháč Dceru za Manjzku gest pogal/
a wel-

72.
Klatowka
swau posse
dwi wáli os
inamuge
Synum/a
Dcerám.

73.
Klatowčan
nejstaršj
Syn Mat-
ku žiwiti čice
do smrti a
Cestry do
Wdání w
swém Dwo-
ře y Ctu-
dánky.

74.
Wostrodic
stualnj na
Wostřetv
čpš.

a welimi krásně/a hospodyně dvě Syny po sobě zanechal/
gmenem Wostkana/a Matřsopana.

Těctj Syn w Lubech také dobře hospodářil/a přida-
ným sobě Mateřšým podilem welikau pomoc poznal/a
řlulyl; kterýto se y bobatě tu Ženic/krásnau Pannu gmc-
nem Těssynku/Dceru Žymoroda Kytjše sobě pogal/a wel-
mi brzo šrij z bobat / zanechagice po sobě Dědicě Syna ge-
dného gmenem Wostřka/a Dceru gednu Wodolintu/a
druhau šodolantku.

Citwřtemu Synu Žegchanowj/ který gimáč Žydlin
sluge/ceý Mateřšý podil na Zlatě a Střibě dala/nebo
ten neyposlez Dwur Žegchany/aneb Žydliny sobě zwořst-
wěl/a protož nemage se kde osaditi/z hotowých peněz po-
učtnd se žiwiti musel.

Dwau swým Dcerám dovolenj dala/aby se když
řiw Ženichowě/genj se gij ohlášowali / usřowati brdau/
Wdání mohli/a Klatowgy gim za Mateřšý podil darowa-
la. Protož w brzkém čase dwa přednj Klatowššj Oby-
watele sobě ty dvě Dcery za Manjzky pogali.

Klatowka přitom wšlechny napominala/a žádała/
aby wšludy Swornost zachowati hleděli/kajděmu swěPrá-
wo připaušřeli/ Krewnj Přáčestwj mezý sebau wewřšv
přimnosti zachowawali/žádněmu w swém štěsti nepřča-
želi/ně wěrnau Cjeled; lařlawj byli/pracugjčým štědře se
odměňowali/dobrý zasláwali/a žj přičtkadně třesali: Při-
tom broznými Kladbami zawazowala Syny/aby na swém g-
Dědicněm podisu přěřřawali/a ó Klatowgy za podil Dce-
ram daně nigab; se nepokaušřeli. Cjeled; swau také tak ště-
dře poděla/že na nj dokud žiwj gako na Mattu wšdyčky
pamatowali.

Že pak ta gegj w temoc/gak se často o starými Lidmi Dubosla-
wa Klatowka
dčger/řel.

75.
Sub Mateř-
šým podi-
lem minob;
sobě pomol-
bi/gato;
a Žegchan.

76.
Dcerám se
doweluge
Wdání.

77.
Klatowka
maudě na-
rominá Gy
no/a Dcery:
a Cjeled; ště-
dře podil-
u.

78.
Dubosla-
wa Klatowka
dčger/řel.

děje / dlabo se protahovala / přetřela gest svého Bratra
Tuhoné sivo byti. Pročej geho Synové w Ochráně Pa-
ni Klatowky zůstávali / až do gegji smrti / a potomně tdyž
wyrostli / s Studynčným Dworem / a s Babňowém gatokž
to Dědicové wladli / a hospodářstwj sprawowali.

Když Klatowka poslední léta Páně 840. k smrti se
blížila / rozličnagice se sešwstemi / w létu wětu svého osum;
desátem dewátem / pokogné skomala / a blíž Zbojnice oně Bo-
hyně Klywiny w šrobnicy od sebe wyštaně / tu tde nynj
Kapla Swatého Wogtěcha slogi / slawné gest pohřebena.

Byli při Práwodě Synové / Deery / Žeti / Přátelé /
Cieleš / Sausěde / a Šausf Lidu zewšlech stran se k Pohřbu
spolu wtrpně hnaučých / třetýsto husťe okolo Ohně blíž
šrobky wdělaného dlě Pohanského obyčege chodili / a Boz-
hum gi poraučeli. Po gegji smrti dlabý čas / gaš Klatow-
stwi / taš Studynčtj / s černýma župany / a dlabuhymá
pólo na zad wšlutými Čepicemi smutek wesměs nosyli / po-
tomně za nj časě Oběti w Zbojnicy wykonawali.

Kapitola Dwanáctá.

o Klatowstém Wladářstwj po smrti
Klatowky.

S Oněwadž Klatowka Mátěř Šyny / a Dce-
ry Otcowškau / y / Mátěřškau pozůstalosti do cela před
šwau smrti podělila / a dwaum swým Deerám Klatow-
torny odevydala / aby se bohaté Wdátí mohli : gatokž se y
štalo : neb obě Deery dostali za Máněle dwa znamení / a
bohaté Obywatele Klatowské / šreze které rozděleno gest
Wladářšwj Klatowské.

Pro

79.
Klatowka
vměla / ma-
gice wětu
swoého 89.
lét.

80.
Klatowky
blučný Wo-
hřeb.

81.
Wladar-
štwj Klatow-
stwi se
rozdělilo.

Pro takové rozdělení / Synové a Potomey Tuhoné /
genš slawli Studynčtj Páni / Kuku nad Klatowky dejeti po Klatowstj
čali : gašo Klatowka po smrti Tuhoné nad Studynčtj se s Studyn-
ma ochranu držela / a Kaddau gim až do své smrti napo-
močná byla / pořawadž Tuhoné Synové / nebolisto po něm
Dědicové / w letech gestě dospěle nebyli.

Papročy spšugje své památky o Klatowstém Mě-
stě / w posledních letech své Čestě Kromyky o Wéchošlaw
wowy (kteréhož on Wrochošlawca gmenuge) trogi pamá : Syni Tuho-
stwu ponaprbž / z nichžto se pozná / že Wéchošlaw byl ge. ne.
den zwlaštnjch Synůw Tuhoné Studynčtjho.

První památka gest / že byl Děd Kohnišůw / který
Kohniš s Máněškau Stawoňškau / první z Klatowštwjch
Wladářůw / se na Kěstianškau Wjrwu Klatowech obrá : Kěstiana
titi / a počtiti dal.

Druhá památka / že týž Wéchošlaw na Wogně byl w
těch dobách / tdyž Wlastislaw Knjže Lučý / to gest Šate-
čky / se opowáil proti Tětkanowj Knjžeti Čestěmu walcí.
Wol na
ti / chytj netoliko Bilinskau Kraginu / ale y Pšensko / y Pšle-
čko / a naposledy y Prahu k Lučěmu Knjžetšwj připogiti.
Pročej Léta Páně 869. dlě počtu naššeho 846. vide Bal-
binum.

Když šam Wlastislaw osobně na tu wkrutnau od sebe
šwedenau Wognu wygel / a y Twesta zamordowan byl
(gatž o tom obšlyrně napisal Šaget fol. 13.) po vpokogené
Čestě Žemě / rozpuštil Tětkan své Wogško / ze wšlech lobě
poddaných Kragůw sebrani / z nichž byl y Wéchošlaw / a
protj Domu k Klatowum do Studynce se nawratil.
Třetj památka od Papročého o Wéchošlawowj po-
znaměnaná tato gest : že on po swém wstěpném z Wogny Zbojštwj
Wlastislawowé do Klatow nawracem / dal Zbojnicy wy-
štwj
štwj

awet: z čehož se zavjetka činí/že Žbošnice před tím od
Klatowfky pro Modlu Blywinu (gał num. 66. napisano
gest) wystawena/welmi špatná byla/poněwadź opēt w
čtyrycetī Lětech/točisto o tolo. Lěta Paně o smistkěho šedumu
dešatěho dewatěho nowau Žbošnicy Włchošlaw starwē :
kterážto Žbošnice owšem slawnějšy byla/nebo y Modlu
Strjbrnan tam také postawiti dal w způsobu Myslě Ofow
by/gało Wjže Blywiny. Byla pak Blywina podobná
Bohynj Wogsta/genj Latinšy Bellona sluge: Strjbrná
pak Bohu Wogsta/kterjžto Mars, to gest Quirtonos
sluge.

87. W následugjých sko Lětech/az do Panowanj Dole:
Najmnoje Slawa niošiwěho (za něhož Křestianstwo w Klatowech
začatek wjalo) rozmnožili se Klatowštj/a Studynci/tak
že rozlicné gině Dwory šobě starwēti musyli.

88. Toho času Kofšyn od Čimislawa přigimim Komoz
Kofšyn/neh stjého stawen/potom pro rozeznanj mezy Wšy Kofšynen/
Komofšyn odtud se Kamenj wozyno/na památku čehož Komofšyho
nazwan gest Korofšyn. Ten časem w perny Janek w:
zrostl/a od Jana Žisly Žhubce žemě Čisťe zbožen gest/gez
hojčo staré ždi az poslawəd nad Dolanskau Twrzy widime.

89. Dolany wystaweny gsau na památku Dolana/gináč
Dwār Do. Dolanina/že se nenadále narodil dole pod wřchem/že Ko-
lana/a Čwrt mošlyn žamek nyjškogj: Který kdys potom wyrostl/tema
čowč. Dolany wladl.

Swřcian byl Beate Dolanina/pro něhož wystawen
gest Dwār Swřčowca/kterjžto nyní se wubec Čwřčowec
nazywa/a Křemicy magice za to/že toto gměno od Čwřčků
pocházj/ten Dwār Křemicy Křoling nazywağj.

90. Skawos w prwnjñ Klatowštem Křestianstrow
a Kosma. wšactný Wjž/widěl byti Syna swěho Soběčijce t Sta-
cow.

wn Kněžěnu spůsoběno/a nemaleo nakloněnoho : coř po:
něwadź genu Otcy se nelibilo/odwrătil gej t žospodáť
šwja/a Dwār Soběčijce genu bljñ Klatow wystawěl.
Ten Soběčtje pogal šobě Klandu za Manjcku/a špodil
šnj Syna Kosmace / od něhož wystawen gest Dwār Ko:
šnacow.

91. Těm podobné gině mnohě Dwory se w těch časěch sta:
wěli/ a kdys Synowě Tuhoně wyrostli / poněwadź šiwğ Studynci
Studync wjdyčy wice/a wice žabradama/a Chałupama wřtowali
rozšřřřowali (tak že gało náťe Měšćeko/az t samym Kla:
torum protaženě býti se zdalo) wšdyčy o to wyslowali/aby
šobě Klatowšy mohli podmaniti/ale nemohli/nebo y Kla:
towštj se wělice rozmáhali/a šlynějšy nesli Studynci by:
li. Bylo žagjšťe tak wělitě mnoštwj těch Klatowšyých
Dowůw wystaweno/že se mnohěmu Měštu rownati mo:
hlo/počitajic y tē Dowy kterē tam stáli/že t nymj Předmě:
šti Laubiš/a Špitařskē sluge. A tak pro nedostatek/gał
Poli/tak y mjšta/při Klatowech bydlicy/musyli onde/y
onde Dwory/Twrcz/okolo toho Měšta/gał: Klatowšyých/
tak Studyncyých Obywatelšw Přátele Šynum

starwēti a rozšřřřowati.

**Konec Kromfky Klatowšte Prwnj
ho Dřil.**

E Z

Pro